

T.C.

**GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇOCUK HAKLARI ANABİLİM DALI**

**36-72 AYLIK ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN ÇOCUK HAKLARINI
UYGULAMA DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

**EXAMINATION OF THE LEVELS OF IMPLEMENTING CHILDREN'S
RIGHTS OF PARENTS OF 36-72 MONTHS-OLD CHILDREN**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
BERNA YILMAZ ER**

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. OĞUZ SERDAR KESİCİOĞLU**

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 17/05/2022 tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Çocuk Hakları Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Berna YILMAZ ER'in '36-72 Aylık Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Çocuk Haklarını Uygulama Düzeylerinin İncelenmesi' başlıklı tezini incelemiş olup aday 16/06/2022 tarihinde, saat 13:30'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Doç. Dr. Oğuz Serdar KESİCİOĞLU	
Üye	Doç. Dr. Mehmet ALVER	
Üye	Doç. Dr. Ali ACARAY	

ONAY

...../...../2022

Prof. Dr. Güven ÖZDEM

Enstitü Müdür V.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “36-72 Aylık Çocuğa Sahip Ebeveynerin Çocuk Haklarını Uygulama Düzeylerinin İncelenmesi” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../...

Berna YILMAZ ER

ÖNSÖZ

Araştırma sürecinde sahip olduğu akademik bilgiyi cömertçe paylaşan ve desteğe ihtiyaç duyduğum her zaman sabırla doğruya ulaşmam konusunda yol gösterici olan tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Oğuz Serdar KESİCİOĞLU'na sonsuz teşekkür ederim.

Araştırmamın çok önemli bir bölümüne katkı sağlayan ve her zaman destek olmaya hazır olduğunu ifade eden Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi'nde görev yapmakta olan Doç. Dr. Ali ACARAY'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Yüksek lisans çalışmalarım sürecinde karşılaştığım problemlere içtenlikle yardımcı olan ve motivasyon noktasında her zaman destekleyici olan, kendisi de yüksek lisans eğitimi sürecinden geçen çok sevgili dostum Hatice KILIÇ'a teşekkür ederim.

Araştırma sürecinde bir akademisyen bilgisine ihtiyaç duyduğumda kendi araştırmasıymış gibi destek olan ve yol gösteren sevgili Gazi Üniversitesi Araştırma Görevlisi Sabire KILIÇ'a ve araştırmamıza katkı sağlayan tüm velilerimize teşekkürlerimi sunuyorum.

Kendimi geliştirmek adına yaptığım her çalışmada olduğu gibi Yüksek Lisans tezimde de elinden gelen desteği sunan ve yeri geldiğinde kendi teziymiş gibi heyecan duyan çok sevgili eşim Evren ER'e teşekkürlerimi buradan da iletiyorum.

ÖZET**36-72AYLIK ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN ÇOCUK HAKLARINI
UYGULAMA DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ****Berna YILMAZ ER****Yüksek Lisans Tezi, Çocuk Hakları Anabilim Dalı****Tez Danışmanı: Doç. Dr. Oğuz Serdar KESİCİOĞLU****Mayıs 2022, 106 sayfa**

Bu araştırma Giresun’da ikamet etmekte olan 36-72 aylık çocuğa sahip ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama düzeyini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırma evrenini, Giresun İl Merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı bağımsız anaokullarında eğitim-öğretimine devam etmekte olan 36-72 aylık çocuğa sahip ebeveynler oluştururken, örneklemi 60-72 aylık çocuğa sahip 273 ebeveyn oluşturmaktadır. Araştırma, ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama düzeylerinin belirlenmesi amacıyla tarama modelinin kullanıldığı, var olan durumu ortaya koymayı amaçlayan betimsel bir araştırmadır.

Araştırma verilerini toplamak amacıyla ‘Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği’ kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizi SPSS v23 programı ile yapılmıştır.

Ebeveynlerin eğitim seviyesine göre katılım ve gelişim boyutunda, mesleğine göre koruma boyutunda, aile yapısına göre katılım ve gelişim boyutunda, çocuk hakları konusunda bilgi sahibi olmasına göre katılım ve gelişim boyutunda ve çocuk haklarına ilişkin eğitim almasına göre gelişim boyutunda farklılaştığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırmada; ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama düzeylerinin ebeveynlik durumuna, ebeveynlerin yaş aralığına, gelir aralığına, sahip olduğu çocuk sayısına, ebeveynlerin birliktelik durumuna göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Çocuk hakları uygulama düzeyi, ebeveyn, okul öncesi, çocuk, çocuk hakları

ABSTRACT**EXAMINATION OF THE LEVELS OF IMPLEMENTING CHILDREN'S
RIGHTS OF PARENTS OF 36-72 MONTHS-OLD CHILDREN****Berna YILMAZ ER****Master's Thesis, Department of Children Rights****Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Oğuz Serdar KESİCİOĞLU****May 2022, 106 pages**

This research was carried out to examine the level of implementation of children's rights by parents who have 36-72 months old children residing in Giresun.

The research population consists of parents with 36-72 months old children who continue their education in independent kindergartens affiliated to the Ministry of National Education in Giresun City Center, while the sample consists of 273 parents with 60-72 months old children. The research is a descriptive study that aims to reveal the current situation in which the screening model is used to determine the level of parents implementation of children's rights.

The 'Parent Child Rights Behavior Scale' was used to collect the research data. Analysis of research data was done with SPSS v23 program.

In the research; It has been concluded that the level of parents implementation of children's rights does not differ according to their parenting status, age range of parents, income range, number of children they have, and parent's coexistence

It has been concluded that the parents differ in terms of participation and development according to their education level in the dimension of protection

according to their profession in the dimension of participation and development
according to the family structure in the dimension of participation and development
according to their knowledge of children's rights, and in the dimension of development
according to their education on children's rights.

Key words: Child rights implementation level, parent, preschool, child, child rights

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI	I
YEMİN METNİ	I
ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER	VI
TABLolar LİSTESİ.....	IX
1. GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu.....	1
1.2.Araştırmanın Amacı.....	4
1.3.Araştırmanın Önemi	4
1.4.Araştırma Problemi ve Hipotezler	6
1.5.Araştırmanın Varsayımları	8
1.6.Araştırmanın Sınırlılıkları.....	8
1.7.Tanımlar ve Kısaltmalar.....	8
1.7.1. Tanımlar	8
1.7.2. Kısaltmalar	9
2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	10
2.1. Hak Kavramı	10
2.1.1. Çocuk Hakları.....	10
2.2.Çocuk Hakları Sözleşmesi	14
2.2.1. Çocuk Hakları Sözleşmesinin Amacı ve Yapısı.....	15
2.2.2. Çocuk Hakları Sözleşmesinin Dayandığı Temel İlkeler	16
2.2.3. Çocuk Hakları Sözleşmesinin Çocuklara Tanıdığı Haklar	20
2.2.4. Çocuk Hakları Sözleşmesini Önemli Kılan Toplumsal Gerçekler	23
2.3. Çocuk Hakları Eğitimi	28
2.3.1. Okul Öncesi Dönemde Çocuk Hakları Eğitimi	30
2.3.2. Çocuk Hakları Eğitiminde Ailenin Rolü.....	33
2.4. Konu İle İlgili Yapılan Araştırmalar	35

2.4.1.	Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	35
2.4.2.	Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	39
3.	YÖNTEM	41
3.1.	Araştırmanın Modeli.....	41
3.2.	Evren ve Örneklem	42
3.2.1.	Evren	42
3.2.2.	Örneklem	42
3.2.3.	Katılımcıların Demografik Değişkenlere göre Dağılımı.....	44
3.3.	Veri Toplama Araçları.....	45
3.3.1.	Kişisel Bilgi Formu	46
3.3.2.	Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği.....	46
3.4.	Verilerin toplanması.....	49
3.5.	Verilerin Analizi	50
4.	BULGULAR.....	51
4.1.	Normallik Testi Bulguları.....	51
4.2.	Hipotez Testleri.....	52
5.	SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	67
5.1.	Sonuç ve Tartışma	67
5.1.1.	Birinci Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma.....	68
5.1.2.	İkinci Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma.....	69
5.1.3.	Üçüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma	69
5.1.4.	Dördüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma	71
5.1.5.	Beşinci Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma	71
5.1.6.	Altıncı Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma	73
5.1.7.	Yedinci Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma	73
5.1.8.	Sekizinci Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma	74
5.1.9.	Dokuzuncu ve Onuncu Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma.....	75
5.2.	Öneriler	76
	KAYNAKÇA	78
	EKLER.....	87
	EK 1. Kişisel Bilgi Formu ve “Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği”	87

EK 2. İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Yazısı	90
EK 3. Sosyal Bilimler Fen ve Mühendislik Bilimleri Araştırmaları Etik Kurulu Kararı.....	91
EK 4. Ölçek İzni.....	92
EK 5. Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu	93

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Demografik Faktörler ve Ebeveynlerin Çocuk Hakları Davranışları	6
Tablo 2: Giresun il Merkezi Anaokulu Çocuk Sayıları.....	42
Tablo 3: Örneklemenin Seçildiği Okullar ve Ebeveyn Sayıları.....	43
Tablo 4: Örnekleme Giren 60-72 Aylık Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Değişkenlere Göre Dağılımları	44
Tablo 5: Çocuk Hakları Davranış Ölçeğinin Faktör Analiz Sonuçları	48
Tablo 6: Çocuk Hakları Davranış Ölçeğinin Tanımlayıcı İstatistikleri	49
Tablo 7: Ölçeğin Normallik Test İstatistikleri	51
Tablo 8: Hipotez 1'e Dair Yapılan Mann-Whitney U Testi Sonuçları	53
Tablo 9: Hipotez 2'e Dair Yapılan Kruskal-Wallis Test Sonuçları	54
Tablo 10: Hipotez 3'e Dair Yapılan Kruskal-Wallis Test Sonuçları	55
Tablo 11: Hipotez 4'e Dair Yapılan Kruskal-Wallis Test Sonuçları	57
Tablo 12: Hipotez 5'e Dair Yapılan Kruskal-Wallis Test Sonuçları	58
Tablo 13: Hipotez 6'ya Dair Yapılan Kruskal-Wallis Test Sonuçları	60
Tablo 14: Hipotez 7'e Dair Yapılan Mann-Whitney U Testi Sonuçları	61
Tablo 15: Hipotez 8'e Dair YapılanKruskal-Wallis Test Sonuçları	62
Tablo 16: Hipotez 9'a Dair YapılanMann-Whitney U Testi Sonuçları	63
Tablo 17: Hipotez 10'a Dair YapılanMann-Whitney U Testi Sonuçları	65

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, amacına, önemine, varsayımlarına, sınırlılıklarına değinilmiş; araştırma sürecinde ele alınan kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

Toplumu oluşturan en önemli öğelerden biri olan çocuk günümüzde üzerinde durulması gereken konuların başında gelmektedir. Toplumun geleceği, çocukların iyi yetiştirilmesi, ihtiyaçlarının giderilmesi, tüm olumsuzluklardan ve istismardan korunması, düşüncelerini hür iradeleriyle ifade edebilmesi ile doğrudan ilişkilidir. İyi geçirilmiş çocukluk yılları bireyin kendine ve topluma faydalı bir yetişkin olmasına katkı sağlayabilmektedir (Gür, 2019).

Çocuğun hayat standartları ve çocuğa yönelik bakış açısı son yüzyılda değişime uğramıştır. Çocukların faydasına olabilecek şekilde gerçekleşen bu değişime; gelişen ve gelişmekte olan birçok değer katkı sağlamıştır. Çocuklar elbette ki yaşı gereği bakıma ve korunmaya ihtiyaç duymaktadırlar. Fakat çocuklar için karşılanması gereken tek ihtiyaçlar bunlar değildir. Sosyolojik ve psikolojik açıdan da birçok gereksinimlerinin olduğu ve bu gereksinimlerinin giderilmesinin oldukça önemli olduğuna dair farkındalıklar artmıştır (Washington, 2010).

Sağlıklı bir toplum için bireylerin bedensel, ruhsal ve sosyal açıdan sağlıklı olması gerekmektedir. Toplumun sağlıklı bir forma sahip olabilmesi için de çocukluk dönemine özel olarak önem verilmelidir. Çünkü çocukluk dönemi yapılan yatırımların en etkili olduğu dönem olarak ortaya çıkmaktadır. Çocukların gelişimine önem vermek ve bu gelişimin sağlanması amacıyla kaynak ayırmak, çocukların tüm yönleriyle sağlıklı bireyler olarak var olmasına olanak sağlamaktadır. Sağlıklı yetişmiş bir çocuk gelecekte üretken, yaratıcı, problemlere karşı çözüm odaklı ve farklı açılardan bakabilen, iletişim gücü yüksek, çevresiyle uyum içerisinde olan, mevcut yeteneklerini

iyi bir şekilde kullanabilen, temel hak ve yükümlölüklerini iyi bilen bir yetişkin olarak var olacaktır (Senemoğlu, 2001).

Günümüzün gelişen değerleriyle birlikte çocuğa ve çocukluğa yönelik bakış açısı değişmiştir. Çocuklar, artık birtakım haklara sahip olan varlıklar olarak görülmektedir. Böylece çocuk hakları eğitiminin daha erken yaşlarda verilmesinin gerekliliği de ortaya çıkmıştır (Washington, 2010). Çocuklara hakları ile ilgili kavramlar küçük yaşlarda öğretilmeye başlandığında, bu kavramların hayata geçirilerek uygulanması da daha erken dönemlerde gerçekleşmektedir (Senemoğlu, 2001). Çocuk hakları eğitimi, insan hakları eğitiminin ilk basamağıdır. Gelişimin en önemli kısmını kapsayan okul öncesi döneminde gerçekleştirilen etkili bir çocuk hakları eğitimi sayesinde, çocuklar sahip oldukları hakları öğrenerek, bunun savunuculuğunu da yapan bilinçli bireyler olarak yetişeceklerdir (Washington, 2010).

Çocukların sağlıklı birer birey olarak yetişmesi için tüm şartlarda çocuğun üstün yararı gözetilmelidir. Çocuk hakları, çocukların mevcut haklarını korumak ve yetişkinlik sürecine hazırlamak amacıyla meydana gelmiştir (Akyüz, 2000). Çocuk Hakları Sözleşmesi'yle yetişkinlerin sahip olduğu haklar gibi, çocukların da birtakım haklara sahip olması sağlanmıştır. Her şeyden önce birer birey olan fakat savunmasız, korunmaya muhtaç ve dışarıdan gelecek kötölöklere karşı saf olan çocuklara ilişkin, ayrımcılığın önlenmesi, çocuğun yüksek yararı, yaşama ve gelişme hakkı, çocuğun görüşlerinin dikkate alınması konularında ilkeler sözleşmede mevcuttur (Akgöl, 2015; Gültekin, Gürdoğan ve Bayır, 2016). Çocuğun değerini korumayı amaçlayan çocuk hakları ve bu hakları koruyan hukuk kuralları aracılığıyla çocuk; kişisel farklılıkları ve güçsüzlüğü göz önünde bulundurularak, yaşamın en güzel ancak en hassas bu döneminde hak ettiği yaşam koşullarına sahip olur (Akyüz, 2013).

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde, yaşama, gelişme, korunma, bakım ve katılım hakları çerçevesi altında çocukların sahip olduğu haklar belirtilmiştir. Her çocuğun kendi haklarını bilmesi ve koruması, aynı zamanda diğer çocukları da bilgilendirerek onları gözetmesi açısından çocukların ne gibi haklara sahip olduğunu bilmesi oldukça önemlidir. Çocuklara bu hakların öğretilmesinde başta aileleri olmak üzere, öğretmenleri ve yakın çevresi sorumludur. Aileler, çocuklarının haklarına ne kadar saygı gösterir, onlara kendi kendine karar vermeleri konusunda ne kadar çok fırsat

verirse, çocukların kişilik gelişimi de bir o kadar sağlıklı olur ve çocuklar kendine güvenen bireyler olarak yetişirler. Bu sebeple ailelerin çocuk hakları konusundaki tutumları, çocukların sağlıklı yetişkinler olabilmelerini sağlamak amacıyla oldukça önemli bir role sahiptir (Akgül, 2015).

Çocukların hem yaşları hem de gelişimsel özellikleri, kendilerini koruyabilmek için yeterli değildir. Ancak çocukların sözleşmede tanımlanmış olan haklarını öğrenmeleri kendilerini korumalarına yardımcı olacaktır. Bu haklar çocuğun öğrenme sürecinin başladığı aileler tarafından çocuklara öğretilmeye başlanmalıdır. Çocuğun yetiştirilmesinden sorumlu anne ve babaların çocuk hakları konusundaki bilgi ve tutumları çocukların sahip olduğu hakları öğrenmeleri açısından çok önemlidir (Kızılırmak, 2015). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS)'nin başlangıç kısmında çocukların içinde büyüdüğü aile ortamında sevgi, mutluluk ve anlayışın olması gerektiği ifade edilmektedir. Başka bir ifadeyle çocuk haklarının gerçekleştirilerek uygun bir şekilde gelişmesinde aile önemli bir rol oynamaktadır. Ebeveynlerin çocuk haklarını algılama şekli, bu konudaki duyarlılığı ve katılımı çocuklara verdiği desteği yakından ilgilendirmektedir. Bu duyarlılığa sahip ebeveynlerin çocukları da kendi kaderini tayin etme konusunda ciddi bir duyarlılığa sahip olmaktadır (Ergün ve İpek, 2020).

Son yıllarda çocuk haklarına dair araştırmalar ve kaynakların sayısı artmıştır. Yapılan bu çalışmalar incelendiğinde öğretmenlere yönelik (Atik, 2019; Banko, 2017; Dağlı, 2015; Erdoğan, 2018; Fazlıoğlu, 2007; Gür, 2019; Kent Kükürtçü, 2011; Kopuz Yavuz, 2019; Özdemir Doğan, 2017; Özkan, 2013; Soylu, 2021; Şenlik, 2019), çocuklara yönelik (Ay Zöğ, 2008; Çarıkçı, 2019; Çavuş, 2019; Çetinkaya, 1998; Çoban Sural, 2018; Karcı, 2016; Tur, 2019), üniversite öğrencilerine ve öğretmen adaylarına yönelik (Hançer, 2019; İşler, 2019; Karaman, 2019; Kaya, 2011; Kırac, 2019; Pilatin, 2019; Püsküllü, 2020; Yılmaz, 2019), ebeveynlere yönelik (Akgül, 2015; Arslan, 2019; Ayhan, 2021; Kızılırmak, 2015; Taşkın, 2019; Ün, 2021; Yeşilkayalı, 2014), yayınlara yönelik (Sarı, 2019; Sucu, 2020) ve ölçek geliştirmeye yönelik (Kesayak, 2018; Yurtsever, 2009) çalışmalara rastlanmıştır. Ancak okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin çocuk hakları uygulama düzeyini ölçen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu yaş grubuna sahip ebeveynlerin çocuk

haklarını uygulama düzeylerinin ne boyutta olduğu bilgisi bu konuda bir bilinç geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Çocukların gelecekteki yaşamlarına dair olumlu beklentiler içinde olabilmek, çocukluk döneminde onlarla sağlıklı bir ilişki kurabilmek ve sahip oldukları haklara saygı duyarak uygulamaya geçirebilmek amacıyla 3-6 yaş aralığındaki çocuklara sahip ebeveynlerin mevcut durumlarını ortaya koyabilmek bu araştırmanın problem durumunu oluşturmaktadır.

1.2.Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; ebeveynlerin demografik özellikleri ile çocuk hakları davranışları arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmaktır. Daha açık bir ifadeyle, ebeveynlerin çocuk hakları davranışları ile ebeveynlik durumu, yaş aralığı, eğitim seviyesi, mesleği, gelir aralığı, çocuk sayısı, eşyle birliktelik durumu, ailelerinin yapısı, çocuk haklarına ilişkin yeterli bilgisi, çocuk haklarına ilişkin eğitim alıp almadıkları gibi demografik değişkenler arasında farklılıklar olup olmadığı istatistiki olarak incelenecektir.

1.3.Araştırmanın Önemi

Toplumun şekillenmesinde oldukça önemli role sahip olan çocukların ihtiyaçları dikkate alınarak hareket edilmelidir. Çünkü demokratik bir toplum yapısına sahip olabilmek, hak ve özgürlüklere saygı duyan vatandaşlar yetiştirebilmek için gereklidir. İnsan çocukluk çağında yaşadığı tecrübeleri biriktirerek yetişkin olmaktadır. Çocukluk yaşantıları da gelecek kararlarını şekillendirmede etkilidir (Çarıkçı, 2019). Çocukların doğduğu andan itibaren sahip olduğu ve aynı zamanda Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde de yer alan haklarını bilmesi ve kullanması için bu haklarını öğrenmesi gereklidir. Çocuklara sahip oldukları bu hakları tanıttacak ve öğretecek olan kişiler de temelde ebeveynler ve eğitimcilerdir. Bu nedenle çocuğun eğitimlerini ilk olarak almaya başladıkları aile ortamına dolayısıyla ebeveynlerine büyük bir görev düşmektedir. Ebeveynlerin temelde çocuk hakları konusunda olumlu tutuma sahip olması, özelde ise çocuk haklarını bilmesi ve kendilerinden sonra gelen nesillere bunları aktarması çocuk haklarının bilinmesi ve

öğretilmesi açısından son derece önem arz etmektedir (Taşkın, 2019). Çocuğun hayatında oldukça kritik noktada olan ailenin, çocuk hakları konusunda bilinçli olması ve çocuk haklarını öğretecek ilk konumda olması bu araştırmanın konusu bakımından oldukça önemlidir.

Çocuğun hayatının en temel yaşam birimi olması açısından aile çok önemlidir. Çocuk ilk olarak sosyalleşmeye başladığı ailesinden uymakla yükümlü olduğu kuralları, doğru yanlış davranışları ve haklarını öğrenir. Ailede başlayan bu süreç sonrasında okulda devam eder ve hayat boyu sürer. Her açıdan oldukça önemli bir konuma sahip olan aile, her şeyin temelini atıldığı bir yer olmasından dolayı da oldukça önemlidir. Çocuklar sahip oldukları hakları ilk aşamada ailelerinden öğrendikleri için çocuk haklarını incelerken aileyi de merkezde tutmak gerekir. Aile çocuklarına haklarını öğretip aynı zamanda içselleştirilmesini de sağlayacaktır. İnsanlar arasında herhangi bir sebepten ötürü ayırım yapılmaması gerektiği, özelliği ne olursa olsun her insanın haklarının olduğu ve bu haklara saygı duyulması gerektiği düşüncesi de aile içinde kazandırılır (Kızılırmak, 2015).

Çocukların, haklarını bilmesi ve başkalarının da bu haklara sahip olduğunun farkında olabilmesi için ebeveynlere düşen rol oldukça büyüktür. Okul öncesi döneminde çocuğu olan ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama düzeylerinin ne boyutta olduğunu incelemeyi amaçlayan bu araştırma ile ebeveynlerin mevcut durumunun ortaya konmasına katkı sağlanacaktır. Ortaya konulan uygulama düzeyinin ebeveynlerin çocuk haklarına dair ne kadar bilinçli oldukları konusunda içgörü kazanmalarına da katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çocuklarının sahip oldukları hakları uygulama düzeyinde daha iyi bir noktaya gelebilmek amacıyla neler yapmaları gerektiği konusunda araştırma sürecinin ebeveynlere rehber niteliğinde olacağı düşünülmektedir. Yapılan çalışma ebeveynlerin bu konudaki farkındalıklarının artmasına katkı sağlayacaktır. İçgörü sağlamaya sevk eden bu araştırma ile ebeveynin kendini eksik gördüğü noktalarda tamamlama gayreti içine gireceğinin düşünülmesi de araştırmanın önemini ortaya koyan noktalardan biridir.

Ebeveynlerin uygulama düzeyini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmanın okul öncesi öğretmenleri için de yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Okul öncesi

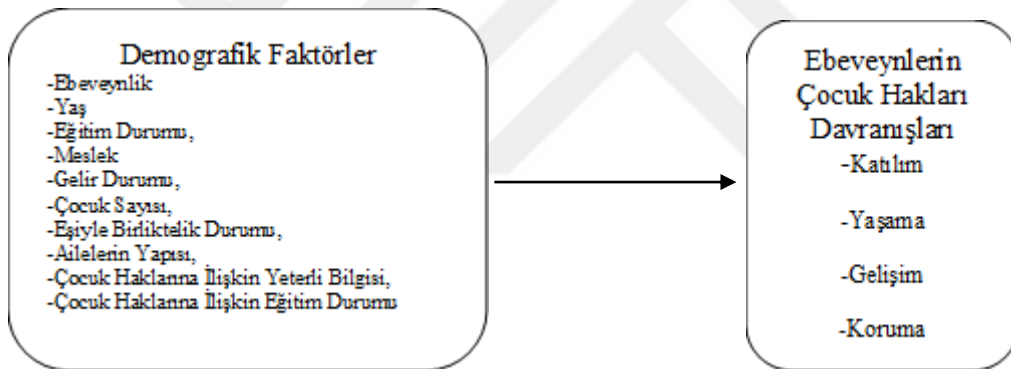
öğretmenlerinin çalışmalarına ebeveynlerin sahip oldukları uygulama düzeyinin yön vereceği düşünülmektedir.

Program geliştirme alanında görevli uzmanlara; ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama düzeylerine ait karşılaşılan tablo sonucunda çocuk hakları konusunda farkındalık düzeyini arttırmayı amaçlayan programlar hazırlamaları konusunda katkı sağlayacaktır.

1.4.Araştırma Problemi ve Hipotezler

Bu araştırmanın problem cümlesini “Ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama düzeyi nedir? sorusu oluşturmaktadır. Bu amaçla, aşağıdaki araştırma sorularına bağlı olarak her bir sorunun altında hipotezler ileri sürülmüştür:

Tablo 1: Demografik Faktörler ve Ebeveynlerin Çocuk Hakları Davranışları

Araştırma Sorusu 1: Ebeveynlerin, ebeveynlik durumuna göre çocuk hakları davranışları (katılım, yaşama, gelişim, koruma) farklılaşmakta mıdır?

H₁: Ebeveynlerin, ebeveynlik durumuna göre çocuk hakları davranışları (H_{1a}: katılım; H_{1b}: yaşama; H_{1c}: gelişim; H_{1d}: koruma) farklılaşmaktadır.

Araştırma Sorusu 2: Ebeveynlerin yaş aralığına göre çocuk hakları davranışları (katılım, yaşama, gelişim, koruma) farklılaşmakta mıdır?

H₂: Ebeveynlerin yaş aralığına göre çocuk hakları davranışları (H_{2a}: katılım; H_{2b}: yaşama; H_{2c}: gelişim; H_{2d}: koruma) farklılaşmaktadır.

Araştırma Sorusu 3: Ebeveynlerin eğitim seviyesine göre çocuk hakları davranışları (katılım, yaşama, gelişim, koruma) farklılaşmakta mıdır?

H₃: Ebeveynlerin eğitim seviyesine göre çocuk hakları davranışları (H_{3a}: katılım; H_{3b}: yaşama; H_{3c}: gelişim; H_{3d}: koruma) farklılaşmaktadır.

Araştırma Sorusu 4: Ebeveynlerin mesleğine göre çocuk hakları davranışları (katılım, yaşama, gelişim, koruma) farklılaşmakta mıdır?

H₄: Ebeveynlerin mesleğine göre çocuk hakları davranışları (H_{4a}: katılım; H_{4b}: yaşama; H_{4c}: gelişim; H_{4d}: koruma) farklılaşmaktadır.

Araştırma Sorusu 5: Ebeveynlerin gelir aralığına göre çocuk hakları davranışları (katılım, yaşama, gelişim, koruma) farklılaşmakta mıdır?

H₅: Ebeveynlerin gelir aralığına göre çocuk hakları davranışları (H_{5a}: katılım; H_{5b}: yaşama; H_{5c}: gelişim; H_{5d}: koruma) farklılaşmaktadır.

Araştırma Sorusu 6: Ebeveynlerin çocuk sayısına göre çocuk hakları davranışları (katılım, yaşama, gelişim, koruma) farklılaşmakta mıdır?

H₆: Ebeveynlerin çocuk sayısına göre çocuk hakları davranışları (H_{6a}: katılım; H_{6b}: yaşama; H_{6c}: gelişim; H_{6d}: koruma) farklılaşmaktadır.

Araştırma Sorusu 7: Ebeveynlerin eşiyle birliktelik durumuna göre çocuk hakları davranışları (katılım, yaşama, gelişim, koruma) farklılaşmakta mıdır?

H₇: Ebeveynlerin eşiyle birliktelik durumuna göre çocuk hakları davranışları (H_{7a}: katılım; H_{7b}: yaşama; H_{7c}: gelişim; H_{7d}: koruma) farklılaşmaktadır.

Araştırma Sorusu 8: Ebeveynlerin aile yapılarına göre çocuk hakları davranışları (katılım, yaşama, gelişim, koruma) farklılaşmakta mıdır?

H₈: Ebeveynlerin aile yapılarına göre çocuk hakları davranışları (H_{8a}: katılım; H_{8b}: yaşama; H_{8c}: gelişim; H_{8d}: koruma) farklılaşmaktadır.

Araştırma Sorusu 9: Ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin yeterli bilgisine göre çocuk hakları davranışları (katılım, yaşama, gelişim, koruma) farklılaşmakta mıdır?

H₉: Ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin yeterli bilgisine göre çocuk hakları davranışları (H_{9a}: katılım; H_{9b}: yaşama; H_{9c}: gelişim; H_{9d}: koruma) farklılaşmaktadır.

Araştırma Sorusu 10: Ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin eğitim alıp almadıklarına göre çocuk hakları davranışları (katılım, yaşama, gelişim, koruma) farklılaşmakta mıdır?

H₁₀: Ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin eğitim alıp almadıklarına göre çocuk hakları davranışları (H_{10a}: katılım; H_{10b}: yaşama; H_{10c}: gelişim; H_{10d}: koruma) farklılaşmaktadır.

1.5.Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmanın dayandığı temel varsayımlar şu şekildedir:

- Araştırmaya katılan tüm katılımcıların, ölçeklerde yer alan maddeleri içtenlikle yanıtladıkları,
- ‘Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği’nin ebeveynlerin çocuk hakları düzeyini ölçmek için uygun bir araç olduğu,
- Çalışmanın gerçekleştirildiği örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

1.6.Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma,

- 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Giresun ilinde bulunan ve Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı resmi anaokullarında 60-72 aylık çocuğu olan ebeveynlerin katılımıyla,
- Kullanılacak ölçeklerin ölçtüğü bilgilerle sınırlandırılmıştır.

1.7.Tanımlar ve Kısaltmalar

1.7.1. Tanımlar

Aile: Birbirlerine kan veya akrabalık bağıyla bağlı olan, aralarında toplumca belirlenmiş birtakım hak ve ödevlere sahip bireylerin oluşturduğu bir kurum, ortak değerleri olan bir gruptur (Zeki Aydın, 2007).

Çocuk: Doğduğu andan itibaren ergenliğe kadar devam eden hayat dilimine sahip olan insan yavrusudur (Doğan, 2000).

Hak: İnsanlara tanınmış olup vazgeçilemez, devredilemez ve hayat boyu devam eden kazanımlardır (Tanrıbilir, 2011).

Çocuk hakları: Çocuğun fizyolojik, psikolojik, sosyo-duygusal ve ahlaki açılardan sağlıklı bir gelişim gösterebilmesi amacıyla hukuk kuralları çerçevesinde ve özgürlük temelinde korunan yararlarıdır (Akyüz, 2000).

1.7.2. Kısaltmalar

BM: Birleşmiş Milletler

ÇHS: Çocuk Hakları Sözleşmesi

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Hak Kavramı

Hak, hukukun kurallarını esas alan, devlet tarafından da hukuk kurallarıyla korumaya alınmış, kişi tarafından serbest iradesiyle kullanıldığında, kişiye menfaat sağlayan veya kişiyi avantajlı hale getiren bir konumdur (Serozan, 2017). Hak kavramı içerisinde bulunan çocuk hakları da oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle çocuk haklarına değinmek faydalı olacaktır.

2.1.1. Çocuk Hakları

İnsan haklarının önemli bir parçası olan çocuk hakları, çocuk istismarının önüne geçilerek, çocukların duygusal gelişimine uygun imkanları sunarak sağlık, korunma ve eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasını öngören haklar olarak tanımlanır. Bu yüzden var olması ve ilerlemesi insan haklarının gelişim sürecine bağlı olarak açıklanır (Doğan, 2000; Işıksal Apaydın, 2018). Başka bir tanımda ise Fazlıoğlu (2007) insan haklarının bireyin özgürleşmesi için ayrılmaz bir parça olduğunu ifade ederek, çocukların devletin geleceğini temsil ettiğini, geleceğe dair anlamlı ve doğru adımların çocukluk çağında atılacağını ileri sürmüştür. Bu sebepler doğrultusunda çocuk haklarının var olması gerektiğini ve bu hakların çağ ile birlikte geliştirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Çocuk hukuku, çocuğun var olan değerini ortaya koymayı amaçlayan çocuk haklarını koruyan kurallar bütünüdür. Aynı zamanda çocuk haklarını hem ulusal düzeyde hem de uluslararası düzeyde koruma altına almayı amaçlamaktadır (Akyüz, 2000; Akyüz, 2013). Çocukların sahip olduğu bu haklar sayesinde hem özel ihtiyaçları giderilmekte hem de yaşının vermiş olduğu maddi ve manevi güçsüzlük de dikkate alınmaktadır. Yani çocuk yaşamının en hassas olduğu çocukluk dönemini olması gerektiği gibi; huzur ve neşe içinde, oynayarak, öğrenerek ve kendini geliştirerek

yaşama imkanına kavuşmuş olmaktadır. Böylece toplumun refahına da bir o kadar katkı sağlanmış olmaktadır (Akyüz, 2013; Merey, 2018).

2.1.1.1.Çocuk Haklarının Önemi

Çocukların hak ettikleri değeri görebilmeleri için çocuk hakları oldukça önemli bir kavramdır. Çocukların sahip oldukları haklar, onların olumsuz davranışlardan korunmasını amaçlarken, gelecekte de her açıdan sağlıklı yetişmiş bireyler olarak toplumda var olmasına katkı sağlamaktadır. Bu haklar çocuğun hayatta özgür ve eşit bir birey olarak yetişerek, aktif bir insan olarak yaşamını sürdürmesi için oldukça önemlidir. Çocuğu ön plana alan bir yaklaşım içinde olabilmek için çocuk hakları her zaman dikkate alınmalıdır (Uçuş ve Şahin, 2012). Ülkelerin hem maddi hem de manevi anlamda refaha erişmesi ve barış içinde hayatlarını sürdürebilmeleri için olanaklarının çoğunu çocukların sağlıklı büyümelerini, gelişmelerini, yetenekleri doğrultusunda yatırım yapabilmeleri için harcamak zorundadır (Akyüz, 2000).

Yaş, milliyet, din ve cinsiyet gibi her statüden çocuğun başına her an gelebilecek güncel istismar olayları, çocuklar ve haklarının korunmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Kimi ülkelerin çocuk hakları konusunda yeterince bilinç sahibi olmaması, çocukları hedef alarak işlenen adli vakalar, ihmal ve istismar durumlarının artık ülkelerin sınırını aşacak kadar çok olması, kimi ülkelerin çocukların haklarını korumaya dair imkan sağlamıyor olması ya da sağlayamıyor olması gibi durumlar ülkelerin çocuk haklarının korunmasında işbirliğine gidilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. İnsan hakları hukukunun bir parçası olarak çocuk hakları hukuku, çocuğun çevresinin ya da iç hukukun bütünüyle inisiyatiflerine bırakılmayacak kadar önemlidir. Ancak toplumlar, çok uluslu bazı güçlerin, bazı kisveler altında, ülkeler ve insanlar üzerinde kötü emellerini de dikkate almak durumundadır (Erdoğan, 2011).

Dünyaya geldiği andan itibaren hak ve sorumlulukları olan çocuğa toplum tarafından verilen eğitim ve bu haklara ilişkin gösterilen duyarlılık toplumun refah düzeyini doğrudan etkiler. Çocukların sahip olduğu haklar görmezden geliniyor ve onlar olumsuz davranışlara maruz kalıyorsa o toplumda geri kalmış bir kültürden söz edilebilir. Medeni toplumlar insan haklarına önem vermekle birlikte, korunmaya

ihtiyacı olan çocukların haklarını da özellikle dikkate alırlar. Çünkü medeni toplumun vazifelerinden biri de toplumun bir parçası olan çocuğun ailedeki ve toplumdaki yerini hukuk kuralları vasıtasıyla düzenlemektir (Dirican, 2018). Çocuğun nasıl yetiştirildiği, yetişkinlik sürecini de etkiler. Bu yüzden yaşama hakkıyla dünyaya gelen çocuğun sahip olduğu diğer haklarını öğrenmesi ve bu hakların korunması çok önemlidir. Çocuğun görüşlerine değer verilerek, potansiyelinin ve yeteneklerinin geliştirilmesi, ihtiyaçlarının karşılanması için çocuğa olanaklar sağlanmalıdır. Bahsedilen imkanların hukuki anlamda güvence altına alınmasını amaçlayan metin Çocuk Hakları Sözleşmesi'dir (Gür, 2019).

2.1.1.2.Dünyada Çocuk Haklarının Tarihsel Gelişimi

Çocuklar için oldukça büyük bir öneme sahip olan haklarına ulaşma süreci oldukça uzun olmakla birlikte, insanlığın meydana gelişi, hak kavramının var oluşu, insanlık ile çocukluk tarihinin birleşimi bu süreci etkilemiştir (Çarıkçı, 2019). Çocukların korunup kollanmasına dair bir kurumun oluşturulma düşüncesi 1894'te Jules Juene tarafından ortaya atılmıştır. Çocukların menfaatine olacak şekilde güncellemelerin yapıldığı ilk toplantı 1918'de Washington'ta gerçekleştirilen bir iş toplantısıdır. Korunma hakkı söz konusu olan çocukların bir işyerinde çalışma yaşlarına ve zaman çizelgelerine ilişkin güncellemeler yapılarak çalışma şartlarının iyileştirilmesi amaçlanmıştır (Merey,2018).

1919'da Versailles Antlaşması ile ülkeler arasındaki anlaşmazlıkları barışçıl yollarla çözmeyi amaçlayan Milletler Cemiyeti kurulmuştur. Ağır kayıpların verildiği 1. Dünya Savaşı sonunda hiçbir şeyden haberi olmayan, ancak en ağır bedelleri ödeyen kesim ise çocuklar olmuştur. Bu korkunç felaketten etkilenmemeleri için birtakım önlemlerin alınması gerekliliği doğmuş ve bu doğrultuda 'Çocukları Koruma Fonu Uluslararası Birliği' tarafından 1924 yılında Çocuk Hakları Cenevre Bildirgesi hazırlanmıştır (Baysan Kobat, 2009). Milletler Cemiyeti tarafından onaylanan ve bizzat Mustafa Kemal Atatürk tarafından imzalanan Cenevre Bildirgesi toplamda 5 maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler; çocuğun fiziksel ve ruhsal yönden gelişmesi,

korunması, öncelikli yardım alan kişiler olması, kardeşlik içinde büyümesi temalarını içermektedir (Washington, 2010).

1920 yılında bu bildirge ile başlamış olan süreç, 1948 yılında 2. Çocuk Hakları Bildirgesi'nde ele alınan temel ilkelerle devam etmiştir (Merey, 2018). Birleşmiş Milletler Örgütü kurulduktan sonra, çocukların korunmasına yönelik sorunlarını incelemek üzere Sosyal Sorunlar Meclisi oluşturulmuştur. Bu meclis 1950 yılında gerçekleştirmiş olduğu toplantıda İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nden hareketle Cenevre Bildirgesi'nin tekrar düzenlenmesine karar vermiş ve BM'ye üye olan devletlere incelenmek üzere gönderilmiştir. Öneriler değerlendirilerek Bildirge 20 Kasım 1959'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda oy birliği ile kabul edilmiştir. Ancak Cenevre Bildirgesi ilkeleri devletler tarafından kabul edilmesine rağmen bağlayıcılığı olmayan genel ilkeler olarak kalmıştır. Bu nedenle uluslararası hukukta güvence altına alınması için kapsamlı bir sözleşme hazırlanmıştır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından oluşturulan komisyonun hazırlamış olduğu tasarı 'Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi' adı altında 20 Kasım 1989 tarihinde BM Genel Kurulu'nda oy birliği ile kabul edilmiştir (Akyüz, 2013).

Günümüzde çocukların gelişimi açısından sadece bakım ve koruma sağlamak tek başına yeterli değildir. Çocukların sosyal, duygusal, fiziksel, motor, dil ve bilişsel alanlarda da desteklenmeye ihtiyaç duyulduğu oldukça kapsamlı gelişim süreçlerini barındıran bir dönemdir. Bu ihtiyaçlar da toplumların hepsi tarafından dikkate alınmalıdır. Bu nedenlerden ötürü çocuk hakları yasalarla güvence altına alınmıştır (Dirican, 2018).

2.1.1.3. Türkiye'de Çocuk Haklarının Tarihsel Gelişimi

26 Eylül 1924 tarihinde kabul edilen Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından 1928 yılında imzalanmıştır. Atatürk çocuklara vermiş olduğu bu değeri imzanın da daha ilerisine taşıyarak çocuklara özel bir bayram (23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı) armağan ederek göstermiştir. Türkiye çocuklara karşı göstermiş olduğu bu duyarlılığını ilerleyen yıllarda da devam ettirmiştir. 1959 tarihli Çocuk Hakları

Bildirgesi bu duyarlılığa konu olan gelişmelerden biridir (Doğan, 2000). Mevcut olan uluslararası belgeler haricinde Türkiye Türk Çocuk Hakları Bildirisini, Birleşmiş Milletler ışığı altında hazırlanmıştır. Bu bildiri altı maddeden oluşmaktadır ve 28 Haziran 1963 günü UNESCO Türkiye Milli Komisyonu 7. Genel Kurulunda kabul edilmiştir. Bu bildiri genel olarak çocukların eğitim hakkından, korunmaları için gereken yasal düzenlemelerden, çocukların sağlığı ve bakımı gibi birtakım konulardan oluşmaktadır. Türk Çocuk Hakları Bildirisi hem devletin hem de ailenin çocuklara karşı sorumlu oldukları görevleri içermektedir (Erbay, 2019; Taşkın, 2019). Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin kabulü, Türkiye'de meydana gelen çocuk haklarıyla ilgili en önemli gelişmedir. Bu sözleşme Türkiye tarafından 14 Eylül 1990'da imzalanmıştır. 9 Aralık 1994'te 17, 29, 30. maddelerine anayasa ve Lozan Antlaşması çerçevesinde çekince koyularak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde onaylanmıştır. Sözleşme 27 Ocak 1995 tarih ve 22184 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak 4058 sayılı yasa olarak yürürlüğe girmiştir (Taşkın, 2019).

2.2.Çocuk Hakları Sözleşmesi

Çocuk Hakları Sözleşme'nin (Convention on the Rights of the Child) hazırlık çalışmalarına 1978 yılında başlanmıştır. Birleşmiş Milletlere bağlı ve sivil toplum kuruluşlarla birlikte, 10 yıldan fazla bir süre üzerinde çalışılmıştır. Sözleşme, 20 Kasım 1989'da Birleşmiş Milletler'in 44. Genel Kurulu'nda oy birliği ile kabul edilmiştir. 1959 Çocuk Hakları Bildirgesi'nin üzerinden 30 yıl geçmiştir. Sözleşme'nin kabul tarihi, Dünya Çocuk Hakları günü olarak kutlanmaktadır. Sözleşme 26 Ocak 1990'da imzaya açılmış ve aynı gün 61 devlet tarafından imzalanmıştır. Gerekli olan asgari 20 ülkenin onayından sonra 2 Eylül 1990'da yürürlüğe girmiştir. Sözleşme'yi ABD ve Somali dışında 193 ülke onaylamıştır. Türkiye tarafından 14 Eylül 1990 yılında imzalanan Çocuk Hakları Sözleşmesi, 9 Aralık 1994'te TBMM tarafından kabul edilmiş ve 27 Ocak 1995'te 22184 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Sözleşme, birçok uluslararası insan hakları sözleşmeleri ve anayasa metinleri gibi soyut ifadelerle donatılmış çerçeve metinler şeklindedir. İçeriği yerel mevzuat ve

hakim kararıyla doldurulmadığı zaman yaptırım gücü zayıftır. Metinlerin anlamları, genellikle kesin tanımlamalardan uzaktır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, uluslararası bir mahkeme olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından desteklenmektedir. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin böyle bir desteği yoktur. Bununla birlikte Sözleşme, çocuğu müstakil olarak ele alıp özel haklar sağladığından çocuk haklarının uluslararası anayasası olarak kabul görmektedir (Erdoğan, 2011). Sözleşme 18 yaşından küçük kişilerin bireysel haklarını belirlemekte, bu yönü ve işleviyle adeta çocukların '**Magna Carta**'sı olarak tanımlanmaktadır (Doğan, 2000).

2.2.1. Çocuk Hakları Sözleşmesinin Amacı ve Yapısı

Çocuk Hakları Sözleşmesi önsöz ve üç kısımdan oluşmaktadır. Önsözde, Birleşmiş Milletlerin temel ilkeleri ile insan hakları sözleşmeleri ve bildirimlerine gönderme yapılmakta; bulundukları savunmasız konumlarından dolayı çocukların özel olarak korunmaları gerektiği ve özene ihtiyaç duydukları belirtilmektedir. Ailenin çocukların korunmasında öncelikli olarak sorumlu olduğu, devletin de bu konuda aileyi desteklemesi gerektiği vurgulanmaktadır. Sözleşme'nin ilk kısmı çocuk haklarını düzenleyen 41 maddeden meydana gelmektedir. Sözleşme'nin birinci kısmını çocukların haklarını düzenleyen 41 madde oluşturmaktadır. Bu kısımda bulunan 2., 3., 5. ve 12. maddeler temel ilkeleri düzenlemektedir. İkinci kısımdaki ilk hüküm olan 42. madde ÇHS'nin ilkelerini ve hükümlerini doğru araçlarla etkili ve uygun bir şekilde yetişkinlere ve çocuklara öğretme yükümlülüğünü taraf devletlere vermektedir. Taraf devletlerin üstlenmiş oldukları bu yükümlülükleri gerçekleştirme sürecindeki ilerlemelerini incelemek amacıyla Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin kuruluşu düzenlenmektedir (Akyüz, 2013).

Sözleşme'de evvela çocuk haklarına dair ilkeler, sonra çocuk hakları ve bunların gerçekleştirilmesine dair yapılması gerekenler düzenlenmiştir. Sözleşme, ilkeleri ve haklarıyla bir bütündür. Sözleşme'nin hükümleri karşılıklı birbirini tamamlar, hükümlerden biri aradan çıkarıldığında diğerleri anlamsızlaşır (Erdoğan, 2011)

Sözleşme'nin üçüncü kısmında yürürlük ve yürütmeye ilişkin hükümler bulunmaktadır. Sözleşme'nin amacı, çocukların temel haklarının uygulanmasını sağlamak, çocukların korunmasına yönelik evrensel kuralları belirlemek ve onları her türlü olumsuz durumlara karşı korumaktır (Akyüz, 2013).

Toplamda 54 maddeden oluşan sözleşme kendisinden önceki çocuk hakları bildirgesinin '**insanlık çocuklara elindeki en iyi şeyi borçludur**' biçimindeki felsefesini tamamlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında ÇHS bildirgeyi ve felsefesini pekiştirmektedir (Doğan, 2000).

2.2.2. Çocuk Hakları Sözleşmesinin Dayandığı Temel İlkeler

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin dayandığı birtakım ilkeler mevcuttur. Bu ilkelere ilişkin aşağıda açıklamalar mevcuttur.

2.2.2.1. Ayrımcılık İlkesi

Çocuk Hakları Sözleşmesi incelendiğinde önemli ilkelere birisi çocuğa karşı ayrımcılığı yasaklayan 'ayrımcılık' ilkesidir.

ÇHS'nin ayrımcılığı yasaklayan 2. maddesinde;

'Sözleşmedeki haklardan her çocuk ayırım gözetilmeksizin yararlanır.' ve *'Kendileri, ana-babaları ya da vasilerinin sahip oldukları ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle çocuklar arasında ayırım yapılamaz.'* maddeleri yer almaktadır.

Bu maddelere göre çocukların ırk, renk, cinsiyet vb. durumlarından dolayı ayrımcılığa maruz kalması söz konusu olamaz (Akyüz, 2013). Devletler sadece yukarıda bahsedilen ölçütler için değil, ayrımcılığa sebep olabilecek her türlü durumlar için duyarlı olmalıdır (Akyüz, 2001).

Bununla birlikte ayrımcılık yasağı, olumlu girişimleri yani dezavantajlı ya da olumsuz koşullardaki çocuklara yönelik tutumları, meşru farklılaşmaları engellemez. Buna olumlu ayrımcılık denilebilir. Duyarlılığa ihtiyacı olanlara yönelik daha çok

hoşgörü gösterilmesini desteklemektedir. Örneğin, kimsesizler, sokak çocukları, göçmen işçilerin çocukları, yerlerinden edilmiş çocuklar, özürlüler, istismara uğrayanlar vb. sayılabilir (Kiye, 2018).

2.2.2.2.Çocuğun Yaşama ve Gelişme Hakkı

Yaşam hakkı, temel olarak kişinin ruhsal ve bedensel bütünlüğünü koruyabilmesini kapsamaktadır. Buna kişinin maddi ve manevi bütünlüğü de denilebilir. Başka bir ifadeyle yaşam hakkı, çocuğun maddi ve manevi acılara maruz bırakılmadan yaşamını sürdürebilmesidir. ÇHS’de aile çocuğun korunması, yaşatılması ve gelişimi için öncelikli kurum olarak görüldüğünden sözleşmenin 5. maddesinde çocuğun aileden ayrılmasına, aile içerisinde desteklenmesine ve ebeveynlerin sorumluluklarına değinilmiştir. ÇHS’ye göre ailenin ihtiyaçlarını karşılamak, ebeveyn bilincini ve becerisini geliştirmek, onların haklarını göz önünde tutarak ebeveyn olduklarını kabul etmek, ana ilke olarak da çocukları ailelerinden mümkün olduğunca ayırmaktan uzak tutmak devletin önemli vazifeleri arasındadır (Kiye, 2018).

ÇHS’yi onaylayan her devlet çocukların yaşama, maddi ve manevi varlığını geliştirme haklarını gerçekleştirmek için aşağıdaki görevleri yerine getirecektir:

- Her çocuğun doğduğu andan itibaren sahip olduğu yaşama hakkını tanıyacaktır, bununla birlikte çocuğun yaşamasını ve gelişmesini en geniş ölçüde güvenceye alacaktır.
- Çocukların kendi menfaatlerine olacak her türlü bilgiye ulaşmasına ilişkin haklarını güvence altına alacaktır.
- Çocuğu yetiştirmenin öncelikle anne ve babaya ait olduğu gerçeğinden hareket ederek, aileye bu konuda gereken desteği sağlayacaktır.
- Çocuğun olabildiğince en üst sağlık standardına ulaşmasına özen gösterecektir. Çocukların temel ve koruyucu sağlık bakımına ve çocuk ölümlerinin engellenmesine bilhassa önem verilecektir

- Her çocuğun minimum ilköğretim düzeyinde parasız ve zorunlu eğitim imkanlarına sahip olması sağlanacaktır.
- Çocuğun sahip olduğu kişiliğin ve yeteneklerinin ilerleyen yaşamında da etkin bir yaşam sürmesine katkı sağlayacak şekilde gelişmesi amacıyla eğitimler verecektir.
- Çocukların gelişimine katkı sağlayan boş zaman, oyun, sanatsal ve kültürel faaliyetlere katılma haklarını gerçekleştirecektir.

Yukarıda bahsedilen haklar, daha uygun bir ortamda yaşama hakkını güvence altına almayı amaçlayan ve ÇHS’de özel olarak düzenlenen haklardır. Yaşama hakkının tek başına var olması yeterli olmamakla birlikte insana yaraşır yaşam koşullarının sağlanması da yaşamaya yönelik çalışmalarla birlikte yürütülmelidir (Akyüz, 2013).

Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası’nda herkesin yaşama hakkına sahip olduğu maddesi mevcuttur. Yaşama hakkı, sahip olunan tüm haklar içerisinde yer alan en temel haktır. Çocuk hakları söz konusu olduğunda da yaşama ve gelişme hakkı aynı şekilde ilk sırada yer almaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin konuyla ilgili maddesi şu şekildedir:

- *Taraf devletler, her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ederler.*
- *Taraf devletler, çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için mümkün olan azami çabayı gösterirler* (Erbay, 2019).

2.2.2.3.Çocuğun Yüksek Yararı ilkesi

Çocuğun yararı hukukun en üst ilkesidir. Fakat ‘çocuğun yararı’ kavramının ne anlama geldiği gerek kanunlarda ve gerek ÇHS’de tanımlanmamıştır. Çocuğun yararının dikkate alınmasını gerektiren farklı birçok durumla karşı karşıya kalınmaktadır. Fakat karşılaşılabilecekleri bu durumlara yönelik gerçekleştirilecek uygulamalar için çocuğun yararını ifade eden standart bir tanım mevcut değildir. Bu kavramın hukukta tanımlanmamış olması sosyal bilimlerde değişen durumlara göre

yeniden yorumlanarak içeriğinin doldurulmasına olanak sağlamaktadır. Çocuğun yararı kavramından ne anlaşılması gerektiği somut koşullara, psikososyal bilimlerin gelişen ve değişen verilerine göre yorumlanmasına fırsat oluşturmıştır (Akyüz, 2013).

Çocuğun yüksek yararı ve bu yararın öncelikli olması kavramı, ÇHS'nin 12. maddesinde temel ilke olarak belirtilmiştir. Daha sonrasında diğer maddelerde de yer almıştır. Örneğin, velayetin kullanılmasında, çocuğa bakma, onu yetiştirme ve temsil görevlerinin yerine getirilmesinde, evliliğin sona ermesi durumunda çocuğun anaya mı, babaya mı yoksa her ikisine birden mi verileceğinin belirlenmesinde, velayete ya da bakım hakkına sahip olmayan tarafla kişisel ilişkilerin kurulmasında, evlat edinmede ve çocuğu ilgilendiren pek çok davada çocuğun yüksek yararına öncelik tanınır (Akyüz, 2013).

Sözleşmenin 3. maddesinde yer alan 'çocuğun yüksek yararı ilkesi Sözleşme'de tanınan diğer tüm haklar için oldukça önemlidir. Sözleşme'nin 3. maddesi olan 'çocuğun yüksek yararı ilkesi' sözleşmede bulunan haklar arasında hayati öneme sahiptir. Bu madde doğrultusunda çocuğa ilişkin yapılacak tüm işlemlerde çocuğun yararı ön planda tutulmak zorundadır. Bu hükümle birlikte çocuğun menfaatine en uygun kararın verilmesinde yönlendirici bir işlev görecektir (Algan, 2020).

Çocuğun yüksek yararı ilkesi çocuk haklarının ve çocuk kavramının tarihsel gelişimi içinde ortaya çıkmaktadır. İlke, uluslararası diğer belgelerde de yer almasına rağmen en kesin ve açık ifadesiyle Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer alır (Kiye, 2018).

2.2.2.4.Çocuğun Görüşlerine Saygı Gösterilmesi ve Katılım Hakkı

Katılım hakkı diğer bildirgelerden farklı olarak ilk defa ÇHS'de yer almıştır. Bunun sebebi yönetim şeklinin demokrasi olmasıdır. Temel prensipleri katılımcılık, insan hak ve özgürlüklerine saygı, çoğulculuk ve hukukun üstünlüğü olan, günümüzün ideal yönetim biçimi demokrasinin sürdürülebilmesi için; bireylerin ailede ve toplumda katılım hakkı verilerek yetiştirilmesi önemlidir. Bu nedenle ÇHS'de, demokratik toplumlarda bireylerin yetiştiği ortamda uyulması gereken kurallar

tanımlanmıştır (Akyüz, 2001). Katılım hakkı çocuğun değerini ortaya koymak ve kendi kaderini tayin etmek açısından oldukça önemlidir (Erbay, 2019).

Çocuk hakları kapsamında bu ilkelerin yanında üzerinde durulması gereken önemli başlıklardan biri de çocuklara tanınan haklardır. Bu nedenle sıradaki bölümde bu haklara değinilecektir.

2.2.3. Çocuk Hakları Sözleşmesinin Çocuklara Tanıdığı Haklar

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde çocuklara birtakım haklar tanınmıştır. Bu haklar 'Yaşama Hakkı', 'Gelişme Hakkı', 'Korunma Hakkı', 'Katılım Hakkı' ve 'Görüş Bildirme Hakkı'dır. Bu bölümde belirtilen bu haklar açıklanacaktır.

2.2.3.1.Yaşama Hakkı

Yaşama hakkı, insanın var olmasıyla birlikte sahip olması gereken en ilk haktır. Devlet, çocuğun yaşaması ve gelişmesi için mümkün olan en ideal ortamı hazırlamakla yükümlüdür. Sözleşme temel sağlık hizmetlerine ve yeterli yaşam düzeyine sahip olma hakkını öngörmektedir. Çocuğun bir isme sahip olması ve bir milliyete mensup olması da bu hakkın kapsamı içindedir. En kapsamlı tanımıyla yaşama hakkı, kişinin varlık bütünlüğünün fiziksel ve ruhsal anlamda bir bütün olarak korunabilmesi ve bozulmasına engel olabilmesi hakkıdır. Yaşama hakkının gerçekleştirilebilmesi sağlıklı ve güvenli bir ortamın sağlanabilmesine bağlıdır. Çocuğun yaşamını devam ettirebilecek kadar ekonomik imkanlara, kirlenmemiş havaya ve suya, yeterli yiyeceğe, giyeceğe ve sağlık hizmetlerine sahip olması yaşama hakkının kapsamı içindedir (Akarslan, 1998; Akgül, 2015).

Yaşama hakkı ile ilgili hukuki hak bireyin sağ doğması koşuluyla, ana rahmine düşmesiyle başlar ve sözleşme maddeler gereğince ayırım yapılmaksızın tüm çocuklar için geçerlidir (Karakoç, 2018; Kesayak 2018). Sözleşme, çocukların sağlıklı yaşamalarını öngören bu haklar vasıtasıyla tüm ulusal toplumları ve uluslararası toplulukları gereken önlemleri alma konusunda yükümlü kılar (Doğan, 2000). Çocuğun doğduğu andan itibaren sahip olduğu bu hakkı kullanmasını sağlayan aile

olurken, denetlemekse devletin sorumluluğu altındadır. Bu nedenle çocuğun yaşama hakkı devlet tarafından güvence altına alınmalıdır (Kesayak, 2018).

2.2.3.2.Gelişme Hakkı

Çocuğun gelişme hakkı ücretsiz eğitime, bilgiye erişimin, serbest zamanlarını değerlendirmesine, düşüncelerini dile getirmesine, dinini özgürce yaşayabilmesine ilişkin hükümleri kapsamaktadır (Akarslan, 1998). Gelişme hakkı, çocukların, bütün halkların ve tüm insanlığın ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal alanlarda gelişimini sağlama ve mevcut gelişimlere katılma, katkıda bulunma ve bu gelişmelerden faydalanma hakkına sahip olması nedeniyle vazgeçilmez bir insan hakkıdır (Akgül, 2015).

2.2.3.3.Korunma Hakkı

Çocuğun korunması hakkı, çocuğun maddi ve manevi varlığı, diğer hakları ve mal varlığı haklarının korunmasını içerir. Çocuğun bu korumadan yararlanabilmesi için öncelikle varlığının devlet tarafından tanınması gerekir. Ancak, henüz gebelik aşamasındaki ya da nüfusa kaydedilmemiş çocuk da ayırım gözetilmeksizin bu haktan yararlanır (Doğan, 2011).

Korunma hakkıyla birlikte herhangi bir engeli bulunan, mülteci olan, ebeveynlerini kaybeden ya da ebeveynleri boşanmış olan çocuklara koruma sağlanması gerektiği belirtilmektedir. Sözleşmenin içeriği çocuk işçiliğini, çocukların zihinsel ve fiziksel istismarını, evlat edinme ile ilgili hukuki süreçleri kapsarken, bununla birlikte çocukların uyuşturucu kullanımından ve alım satımından korunmalarını da içermektedir (Akarslan, 1998). Korunma hakkı sadece bu tür fiziksel değil, aynı zamanda ruhsal yaşama ilişkin hakları da kapsamaktadır. Bu nedenle çocuğa ruh sağlığını etkileyecek baskılar yapılması ve cezalar verilmesi, çocuğun sahip olduğu bu hakkın ihlal edilmesi olarak değerlendirilmelidir (Akyüz, 2000).

2.2.3.4.Katılım Hakkı

Bireyin kendini ve içinde bulunduğu sosyal topluluğu etkileyebilecek kararlar alması ve bu kararları ifade etmesi katılım hakkı olarak adlandırılır (Gür, 2019). Özellikle çocuk katılımı, çocuğun kendini ilgilendiren konularda fikirlerini özgürce ifade ederek, ciddiye alınmalarını ve kendileriyle ilgili karar süreçlerinde aktif bir konumda olmalarını ifade eder. Türkiye'nin de tarafı olduğu ÇHS ile çocuk kendiyile ilgili alınan kararlara katılım hakkına sahip olmuştur. Çocuk katılımı ÇHS'nin temel ilkeleri arasında yer almasıyla birlikte sözleşme kapsamında var olan tüm hakların uygulanması sürecinde dikkate alınması öngörülen bir haktır. Sözleşmede adı geçen diğer tüm hakların da hayata geçebilmesi için çocukların kendilerini özgür bir şekilde ifade edebilmesi de oldukça önemli bir gerekliliktir (Tüzün ve Sarıışık, 2015). Çocukların kendilerini ilgilendiren konularda söz sahibi olmasını içeren bu hak aynı zamanda çocukların kendileriyle ilgili sorumluluklar almalarını sağlayarak imkan ve fırsatları değerlendirmelerini amaçlar (Doğan, 2000).

Katılım hakkına bağlı olarak sözleşmenin 12. maddesinde '*çocukların görüşlerini açıklama*', 13. maddesinde '*kendilerini ilgilendiren konularda karara katılma, düşüncelerini ifade etme*', 15. maddesinde '*barış içinde bir araya gelme, dernek kurma ve kurulu derneklere katılma*' gibi hakları bulunmaktadır (Püsküllü, 2020).

Çocuğun katılım hakkını kullanması, çocuk haklarının gelişimini daha güçlü hale getirmektedir. Bu hakkı kullanabilen çocuklar diğer çocuklara ulaşma imkanı da bulmaktadır. Kendi akran grubu içinde olan çocuğun eğitimi de daha nitelikli olmakta; bununla birlikte çocuk sosyalleşme imkanı da bulmaktadır. Çocuklar katılım hakkını kullanırken koordineli çalışmayı öğrenmektedir. Bu durum da çocukların zihinsel gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Bugünün çocukları yarının yetişkinleri olacaklardır. Haklarının bilincinde olan çocuklar büyüdüklerinde de kendinden sonra gelecek olan çocukların haklarının bilincinde olacaktır (Erdoğan, 2011).

2.2.3.5.Görüş Bildirme Hakkı

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesine göre, çocuk düşüncelerini özgürce ifade edebilme hakkına sahiptir. Çocukların sahip olmuş olduğu bu hak, bir ülkeyle sınırlandırılmaksızın, çocuğun kullanmayı tercih ettiği herhangi bir yöntemle istediği her türlü bilgiyi araştırarak ifade etmesi özgürlüğünü içerir (Akyüz, 2013). Görüşün ifade edilmesi, temel siyasi insan haklarından olup demokrasilerin olmazsa olmazıdır. Demokrasilerde yönetim halkta olduğuna göre, halkın yönetime katılmasının birinci kademesi insanların düşüncelerini ifade edebilme, yayabilme ve hayata geçirebilmede özgür olmalarıdır. Çocuklar da toplumun bir parçasıdır ve toplumda onlarla ilgili birçok karar alınır. Görüşlerini ifade edebilen çocukların en azından kendilerini ilgilendiren konularda ve kararlarda görüşlerini ifade etme hakları olmalıdır (Erdoğan, 2011).

2.2.4. Çocuk Hakları Sözleşmesini Önemli Kılan Toplumsal Gerçekler

Tarihsel süreçte çocukların karşı karşıya kaldığı birtakım toplumsal gerçekler çocuk haklarını gerekli hale getirmiştir. Bu bölümde Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni önemli kılan ve artık son bulması istenilen başlıklara yer verilecektir.

2.2.4.1.Çocuklar, Açlık ve Yoksulluk

Yoksulluk ülkenin geleceğini olumsuz etkilemekle birlikte, aynı zamanda güçsüz bir konumda olan çocukların da hayatını tehdit etmektedir. Bu durum çocukların yetersiz beslenmelerine, vitamin ve mineral açısından eksik kalmalarına, enfeksiyon riskiyle karşı karşıya kalmalarına, gelişimsel geriliklere, kazalara ve ölümlere sebebiyet verir. Çocukların hem bedenlerini hem de zihinlerini etkileyen yoksulluk sonraki kuşaklara aktararak kısır bir döngü oluşturur (Gülan, Şirin ve Şirin, 2011). Yoksulluk, çocukları toplumsal sorunlarla karşı karşıya bıraktığı için de refah düzeylerini de etkilemektedir (Öztürk, 2008). Çocukların bulundukları yaş itibarıyla yoksullukla karşı karşıya kalma ihtimalleri yetişkinlere göre daha yüksektir. Yoksulluk içinde yaşayan çocuğun sahip olduğu temel haklardan mahrum kalması da

bir gerçektir. Bu nedenle ülkelerin yoksullukla mücadele etmesi gündemlerinde yer alması gereken çok önemli bir konudur (Avşar Kurnaz, 2007).

Aileler, çocuklarının fiziksel ve duygusal gelişimlerini destekleyemezlerse, yoksulluğun geleceğe aktarılmasında rol almış olurlar. Olumsuz şartlarda, sağlıksız ve donanımsız yetişen çocuklar toplumların geleceğini de olumsuz yönde etkilerler. Bu bahsedilen durumlardan da anlaşılacağı üzere çocuklar için en büyük risklerden biri yoksulluktur (Özenoğlu ve Ünal, 2015).

Uluslararası çocuk yılında 15 milyon çocuk açlıktan ölmüştür. Çocuk ölümlerinin 10,3 milyonu çocuk yaşamının ilk on bir ayı içinde olmuştur. Söz konusu yılda altı yaşından küçük 400 milyon çocuk yeteri kadar besine ulaşamamıştır. UNICEF'in periyodik raporları sağlıksız koşullar ve kötü beslenmenin en çok kadın ve çocukları etkilediğini ortaya koymaktadır (Doğan, 2000).

Çocuk yoksulluğunun önüne geçildiğinde çocukların sahip olduğu temel hakları kullanabilecekleri ve daha iyi yaşam koşullarına sahip olabilecekleri gibi, gelecekte de yoksullukla karşılaşmaları da önlenmiş olacaktır (Avşar Kurnaz, 2007).

2.2.4.2.Bebek ve Çocuk Ölümleri

Çocuk ölümlerinin sayısı, bir ülkenin gelişmişliğini ve kalkınma düzeyini gösteren en önemli göstergelerden birisidir. Çocuk ölümlerinin sıklığı bize o ülkenin, ekonomik ve çevresel koşulları hakkında fikir vermektedir. Çocuk ölümleri aynı zamanda çocuk hakları ile de yakından ilgilidir. Çocukların çevresel, toplumsal ve ailevi sorunlar yüzünden ölmesi demek çocuk haklarına saygı göstermemek demektir (Akgül, 2015).

Dünyanın hemen her bölgesinde bulaşıcı hastalıklar ve diğer önlenebilir ölüm nedenleri en küçük, en yoksul ve en savunmasız çocukları hasta etmeye ve öldürmeye devam etmektedir. Zatürre, ishal ve sıtma gibi hastalıklar 5 yaşından önce ölen her 10 çocuktan 3'ünün ölümüne neden olmaktadır. Bu ölümlerin çoğu, yetersiz beslenme nedeniyle bağışıklık sistemleri zaten zayıflamış çocuklarda meydana gelmektedir. Küresel olarak, 5 yaşın altındaki çocuklar arasındaki ölümlerin neredeyse yarısı yetersiz beslenmeden kaynaklanmaktadır (UNICEF, 2014).

Yeni doğan ölümlerinin dünya genelinde düşüşte olması olumlu gelişmelerden biridir. Dünya genelinde yeni doğan ölüm oranları yüzde 27 veya daha fazla azalmıştır (UNICEF, 2014).

2.2.4.3.Çocukların Çalıştırılması ve Çocuk İşçiliği

Toplumların en savunmasız kesimini çocuklar oluşturmaktadır. İnsanoğlu var olup üremeye başladığından beri çocuklar ailelerindeki veya toplumdaki büyüklerinin yardımcıları olmuşlardır. Çocukların büyüklerine yardım etme süreci zaman zaman çocukların gelişimlerine katkı sağlamış olsa da; çocukların sömürülerek aç bırakıldığı, yaralandığı ve hayatlarının son bulduğu durumlar da mevcuttur (Tat, 2016). Çocukların çalışması tarihsel sürecin başından beri neredeyse tüm dünya ülkelerinde görülen bir durumdur. Ancak bu durum savunmasız olan çocukların gelişimlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durum değerlendirildiğinde çocukların çalıştırılması eğitim imkanlarından geri kalmasına, donanımsız ve niteliksiz bir birey olmasına neden olmaktadır (Avşar ve Ögütoğulları, 2012). Aynı zamanda eğitim sürecinden uzak kalan çocuğun fiziksel ve ruhsal açıdan olumsuz etkilenecek farklı istismar türlerine maruz kalmasına yol açmaktadır (Tor, 2010). Ancak her çalışan çocuğun da çocuk işçi olmadığı, çok hafif şartlarda günde birkaç saat okulunu aksatmayacak şekilde kendine bir şeyler katmak için çalışan çocuklar çocuk işçilik kavramıyla karıştırılmamalıdır (Erbay, 2020).

Çocuk işçiliğinin hiç şüphesiz pek çok nedeni vardır. Bu nedenlerin başlıcaları; işsizlik ve yoksulluktur (Çöpoğlu, 2018). Çocukların her zaman ucuz iş gücü olmaları, çoğunlukla kayıt dışı çalıştırılmaları ve haklarını nasıl arayacaklarını bilmemeleri sebebiyle işverenler tarafından daha çok tercih edilmeleri çocuk işçiliğinin nedenlerindendir (Avşar ve Ögütoğulları, 2012).

Çocuklar tarihin her döneminde başta aileleri tarafından olmak üzere toplumun diğer kesimleri tarafından da iş gücü olarak kullanılmıştır. Ailelerin ekonomik yaşamına iş gücü ihtiyacı geleneksel toplumlarda daha çok çocuklar tarafından karşılanmış, çok fazla çocuğa sahip olmak bu olgunun bir ürünü sayılmıştır. Sanayileşmiş ülkeler bundan 100 yıl öncesine kadar önemli sayılarda çocuk işçi

çalıştırmışlardır. Bugün de zengin ya da yoksul, gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde çocuklar çalıştırılmaktadır. Ancak gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkeler arasında çocuk işgücünün istihdamında nitelik farkı bulunmaktadır (Doğan, 2000).

2.2.4.4.Cinsel İstismar Mağduru Çocuklar

Çocuk istismarı tüm dünyada çocukların karşılaştığı bir durumdur. Cinsel istismarın görünümü toplumdan topluma değişiklik gösterebilir. Çocuklara karşı gerçekleştirilen davranışların cinsel istismar olarak algılanması birçok faktöre bağlıdır. Aile ilişkileri, inançlar, değerler, kültürel açıdan oluşan farklılıklar bu gibi faktörlere örnek olarak gösterilebilir. Bambaşka şekillerde ortaya çıkabilecek olan ihmal ve istismar durumları bilimsel açıdan son yıllarda ele alınmaya başlanmıştır (Ceylan, Tuncer, Melek, Akgün, Gülmehmet ve Erden, 2009)

Cinsel istismarın çocuğa etkisi birçok faktöre bağlı olarak değişim gösterir. Cinsel istismarın çocuk üzerindeki yaratmış olduğu travmanın derecesini; çocuğun yaşı, istismarı gerçekleştiren kişi ile arasındaki yaş farkı ve yakınlık derecesi, çocuğun olgunluk düzeyi, saldırının sürekliliği, olay esnasında zor kullanımın ve şiddetin varlığı etkilemektedir (Yakut ve Korkmaz, 2013).

2.2.4.5.Sokak Çocukları

Tarımda makineleşme sürecine geçilmesi, toprakların miras yoluyla parçalanması gibi nedenlerden dolayı buradaki iş gücü yön değiştirerek, sanayi ve hizmet sektörüne kaymıştır. Bu süreçlere paralel olarak diğer ülkelerde de olduğu gibi Türkiye’de de kente yönelik göçler hızlı bir şekilde artmıştır. Böylece çekirdek aile ortaya çıkmış, kadın çalışma hayatına girerek ekonomik özgürlük elde etmiş, ülkede gelir dağılımında birtakım adaletsizlikler baş göstermiş, kültürel yozlaşma ortaya çıkmış ve bu durumlarda sokak çocukları sorununu ortaya çıkarmıştır. Son yıllarda kitle iletişim araçları vasıtasıyla sokak çocuklarına gündemde yer verilmesi sokaklarda yaşayan 18 yaşın altındaki çocukların tehlikeli yaşamlarına dikkat çekilmesini zorunlu kılmıştır (Meder, 2008). Sokak çocukları tüm dünyada karşı karşıya kalınan en önemli sorunlardan biri olarak ortaya çıkmaktadır. Sokak çocukluğu olgusunun oluşmasında

yoksulluk, ihmal ve istismar, medya, toplumsal değişimin hızlanması, göç, modernleşme süreci gibi faktörler etkili olmaktadır. Bunun sonucunda sokak çocukları şiddet, istismar, fuhuş, madde kullanımı, ölüm riski gibi durumlarla karşı karşıya kalmaktadır (Okumuş, 2009). Çocukların zamanlarının bir bölümünü sokakta geçirmelerinin önemli bir nedeni de ailenin parçalanmış olmasıdır (Akyüz, 2000).

Sokak çocukları probleminin yaygınlaşmasının nedenlerinden biri de gelişmekte olan ülkelerin şehir nüfuslarının hızlı bir şekilde artması ve genç nüfusun fazla olmasıdır (Akyüz, 2000). Özellikle sokak çocukları gelir dağılımının dengesiz olduğu ülkelerde daha fazla görülmektedir. Latin Amerika'da Brezilya, Kolombiya ve Afrika'da Kenya, Nairobi gibi ülkeler sokak çocuklarının en yaygın olduğu ülkelerdir (Aktaş Arnas, 2003).

Özellikle iş yoğunluğunun fazla olduğu metropol kentlerde aile denetiminden uzak kalan çocuk, günün neredeyse tamamına yakını sokaklarda geçirmekte; aile içerisinde karşılaştığı olumsuz durumlardan uzaklaşabilmek amacıyla güvensizliğin üst düzeyde olduğu sokaklarda çözüm aramaktadır. (Meder, 2008). Sokak çocuğu kavramının oluşmasında etkili olan birçok sebep vardır. Aile içi huzursuzluk, kopukluk ve ebeveynlerin ayrılması, işsizlik, sosyal değişim ve yabancılaşma, köyden kente göç sonucunda oluşan uyumsuzluk, çocukların sahipsiz kalması, okul ortamına alışamama vb. gibi sıralanan bu nedenler genel olarak uyumsuzluk problemi olarak ele alınabilir. Bunlar dışında ekonomik sıkıntılar, evde ilgisizlik, istismar, baskı ve şiddet, cinsel taciz, kendini güvende hissetmeme, ilişki türlerinden rahatsızlık duyma, okul hayatında başarısız olma, ev imkanlarının yetersiz olması, çocuğun çalıştırılması ve para kazanmaya teşvik edilmesi yönündeki kültürel yaklaşımlar, arkadaş çevresi içinde kendini ispat etmeye çalışması, sosyal medyadan etkilenme gibi nedenler bu kavramın oluşmasında etkili olan diğer unsurlar arasında sayılabilir (Okumuş, 2009).

Çocuklar sokaklarda ayakkabı boyamakta, park halindeki arabaları beklemekte, hatta bazı durumlarda akış halinde olan trafikte lambaların yanıp sönme anındaki arada araba camlarını silmekte; çiçek ve incik boncuk satmakta, yeniden işlenebilir olan atıkları toplamakta ve para kazanabilmek için akla gelmesi güç başka birçok iş yapmaktadır. Bu işlerden kazandıkları para az olabilir ama yine de formel sektörde verilen ücretlerden fazla olabilmektedir (Doğan, 2000). Sokaklarda çalışan bu

çocuklar sömürü, çıkar ve istismar durumları altında çalışmaktadırlar. Onlar sık sık cinsel ve fiziksel istismar ile karşılaşmaktadırlar (Aktaş Arnas, 2003).

2.3. Çocuk Hakları Eğitimi

Toplumların gelecekte beklenen, hayal edilen seviyeye gelebilmesi için bireylerin eğitimi büyük önem taşımaktadır. Daha iyi bir gelecek için çocuklara bilgi, tutum, değerler, kültürel ve sosyal beceriler açısından yeterli ve en iyi eğitim verilmelidir. Çocuklara verilen eğitimler yalnızca bireylerin kişisel gelişimi için değil toplumsal gelişim için de önem taşımaktadır (Özdemir Doğan, 2017).

Çocuğun toplumsal yaşamda sorumluluklarını bilen bir vatandaş olarak var olabilmesi için çocuk hakları eğitimi önemli bir araçtır. Çocuklar demokratik sistemin gerektirdiği görev ve sorumlulukları bilmeli ve anlamalıdır. Çocuklar hakların hayatın her yerinde kendini hissettirdiğinin ve toplum içindeki yaşama kalitesini iyileştiren değerler olduğunun farkına varmalıdırlar. Bu sebeple çocuk hakları eğitimine çocukların günlük hayatlarından kesitler ile başlanıp devamında okul ortamında uygulamaya dökülerek haklara saygı ve hak arayışı bilinci çocuklara öğretilmesi gerekmektedir. Eğer çocuk hakları eğitimi etkin bir şekilde verilirse çocukların hakları konudaki farkındalığı ve bu haklara ilgisi artacaktır. Ancak çocuk haklarına yönelik farkındalık günümüzde hala yeterli seviyede değildir. Nitelikli bir demokratik sisteme erişmek için çocuk hakları konusunda yapılacak eğitimlerin gerek okul müfredatlarına gerekse günlük hayata entegre edilmesi önemlidir. Bu eğitim sayesinde insan bütünlüğüne saygı, toplumsal hayata aktif katılım ve çocuk haklarının korunması sonuçları elde edilebilir (Uçuş, 2014).

Çocuk haklarının hayata geçirilmesi ve kullanılması, kendi haklarının farkında olan ve başkalarının haklarına saygı gösteren çocukların yetiştirilmesi eğitim ile mümkündür. İnsan haklarının ön koşulunu oluşturan çocuk hakları eğitimi; çocukların haklarını öğrenmesini ve korunmasını aynı zamanda öğrendiklerinin tutumlarını ve davranışlarını yönlendirmesini içerir. Çünkü çocuk sahip olduğu haklarını genel insan haklarına oranla kendi hayatı ile daha rahat ilişkilendirebilir. Bu nedenle çocuklara

verilecek olan insan hakları eğitimine çocuk hakları eğitimi ile başlanmalıdır. Sonuç olarak insan hakları eğitiminin temelini çocuk hakları oluşturur (Akyüz, 2013).

Haklarını bilen, başkalarının haklarına da saygı gösteren ve bu hakların korunması için üzerine düşen görevleri yerine getiren bireyler yetiştirmenin yolu da çocuk haklarına yönelik verilecek eğitimlerden geçmektedir (Çarıkçı, 2019). Çocukların gelecekte sağlıklı yetişkinler olabilmeleri için yetenek ve becerilerinin geliştirilmesine, bağımsızlıklarının desteklenmesine, olumlu deneyimler yaşayabilmesine katkı sağlayan uygun ortamların oluşturulması gerekir. Bu durumun gerçekleşebilmesi için çocukların yaş ve gelişim seviyelerine göre sahip olduğu hakları ve sorumlulukları toplum içinde yaşayarak öğrenmesi gerekir. Ayrıca çocuklara ek olarak toplumun diğer üyelerinin de çocuk haklarını bilmeleri son derece önemlidir (Dinç, 2015).

Akyüz (2013), çocuk hakları eğitiminin çocuklar açısından önemli olduğunu gösteren birçok durum olduğunu şu şekilde ifade etmiştir;

- Çocuk hakları eğitimi aracılığıyla çocuklar sahip oldukları ve sorumluluklar hakkında bilgi sahibi olurlar.
- Çocukların demokratik değerleri anlamalarının ve uygulamalarının en etkili yolu alacakları çocuk hakları eğitimidir. İnsan haklarına saygı, hoşgörü, barış, özgürlük ve eşitlik demokrasinin temelini oluşturur. Böyle bir ortamda yetişen çocuk gelecek nesillere de bu ortamı taşıyacaktır.
- Çocuğun sorumluluk bilinci içinde olmasına çocuk hakları eğitimi katkı sağlar. Çocuklar bu sayede demokratik yaşamdaki konumlarının bilincinde olurlar. Çünkü, bireyin kendini geliştirebilmesi, yaşadığı çevreyi ve toplumu kavrayabilmesi, sorunlarına ilgi duyup çözümüne katılabilmesi, toplumda aktif ve yararlı bir rol oynayabilmesi çocukluktan başlayarak haklarını bilmesine, hak ve sorumluluk bilinci edinmesine bağlıdır. Böylece etkin, özgür, sorumlu ve katılımcı yurttaş kimliği kazanan çocuklar toplumda demokrasinin yerleşmesine katkı sağlarlar.
- İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ‘insanlar onur ve haklar bakımından eşit doğarlar’ şeklinde ifade edilmiştir. Haklar doğuştan ve kendiliğinden kazanılır.

Fakat doğumla birlikte kazanılan bu haklar öğrenilmezse ve kullanılmazsa yok sayılır. Çünkü hakların yaşama geçmesi, geçerlik kazanıp somutlaşması, bunlardan yararlanılması, ihlal edildiğinde koruma yollarının işletilmesi bu hakların önceden bilinmesine bağlıdır.

- Çocuk hakları eğitimi, bilgi edinme ve hak bilinci kazanmanın yanında, yalnızca ihlalden sonra değil, ihlalden önce de hakların korunmasını, yani, ihlal edilmemesini de sağlayarak önlenmiş olur. Bireylere, özellikle de kamu yetkililerine sağlanan çocuk hakları eğitimi, mümkün olabilecek ihlalci davranışların azalmasında etkili olur.
- Çocukların ihmal ve istismardan korunmalarında da çocuk hakları eğitimi önleyici rol oynar.
- Çocuk hakları eğitimi, çocuklarda, kendileriyle aynı fırsatlara sahip olmayan diğer gruplarla dayanışma duygusunu geliştirmeye katkı sağlayarak, günlük ilişkilerde eşitlik ilkesinin gözetilmesini sağlar.

2.3.1. Okul Öncesi Dönemde Çocuk Hakları Eğitimi

Toplumların bulunduğu noktadan daha ileriye taşınmasında ve şekillenmesinde önemli rolü olan çocukların toplumda etkin katılımlarının sağlanması önemlidir. Ancak bunun için çocukların sosyolojik, fizyolojik ve psikolojik gereksinimlerinin karşılanması gerekmektedir. Çocukların bu gereksinimlerinin karşılanmasını ve korunmasını sağlayan hakları bulunmaktadır. Çocukların sahip oldukları hakları bilmesi, öğrenmesi ve günlük hayatında haklarını kullanması çocukların toplumda etkin vatandaşlar olarak var olmalarını sağlamaktadır (Gültekin, Gürdoğan Bayır ve Balbağ, 2016).

Çocukların sağlıklı bireyler olarak yetiştirilmesi; onların kişiliğinin, becerilerinin, yeteneklerinin geliştirilmesi, bağımsızlıklarının desteklenmesi ve olumlu deneyimler yaşayabilecekleri ortamların sunulması ile mümkündür. Bunun gerçekleşebilmesi için, çocuklar yaş ve gelişim düzeylerine uygun hak ve sorumlulukları toplum içinde yaşayarak öğrenmelidir. Ayrıca, çocukların, yetişkinlerin ve toplumdaki tüm bireylerin çocuk haklarını bilmesi son derece

önemlidir (Dinç, 2015). İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile Çocuk Hakları Sözleşmesinde yer alan maddeler birbirleri ile ortak yönler barındırmaktadır. Bu nedenle insan hakları eğitimine öğrenmenin en hızlı olduğu okul öncesi eğitimi sürecinde çocuk hakları eğitimi ile başlanılmalıdır. Bu durum da insan hakları eğitimindeki istenilen hedefe ulaşmak ve çağdaş demokratik bir toplum oluşturmak için önemli bir adımdır (Washington, 2010).

Çocuklar sahip olduğu hakları koruma ve çevresindeki insanların hakkına saygı gösterme becerisini güvenli ortamda yaşarken kazanırlar. Çocuğun ihtiyaçlarının giderilmesinde, isteklerine ve gelişimine uygun ortam sağlanmasında öncelikli olarak aile sorumlu iken ilerleyen süreçte bu sorumluluk okul öncesi kurumlarıyla birlikte paylaşılır. Çocuklar okul öncesi eğitimi alırken çevresindeki yetişkin ve çocuklar ile iş birliği içinde bulunma, sıra bekleme, duygu ve düşüncelerini doğru bir şekilde ifade etme, hakkını savunma ve başkalarının haklarına saygı gösterme becerilerini kazanırlar. Bu sebeple çocukların haklarına dair uygulamalar ev ve okul ortamında uyum içerisinde olmalıdır. Okul öncesi eğitim sürecinde çocuk hakları bilincinin gelişebilmesi için ailenin, okulun, sivil toplum kuruluşlarının ve diğer kurumların uyum içinde çalışması önem taşımaktadır (Dinç, 2015).

Öğretmenler çocukların haklarını fark etmeleri ve korumaları konusunda verilen eğitimde önemli bir role sahiptir. Sınıfta uygun koşulların sağlanması ve konu ile ilgili etkinliklerin düzenlenerek uygulanması sürecinde öğretmen yeterliliği önemlidir. Bu değerler kazanımların içeriğine uygun bir şekilde çocuklara verilmelidir. Okul öncesi dönemde haklarını bilen ve uygulayan, aynı zamanda görüşlerini özgürce ifade edebilen çocuklar yetiştirmek gerekir (Gür, 2019). Çocuk haklarını öğretme sürecinde oldukça büyük role sahip olan öğretmenler, davranışlarıyla çocuklar için rol model olmaktadır. İnsan hakları konusunda gereken değerlerin kazandırılması sürecinde bilişsel öğrenme etkinliklerine ek olarak yaşamsal deneyimler sınıf ortamına taşınarak doğrudan alıştırma ve oyun gibi yöntemlerle öğrenme sürecinin daha etkili hale getirilmesi faydalı olmaktadır. Çocukların haklarını hayata geçirebilmeleri için öncelikle bilinç oluşturulmalı ve sonrasında deneyimleme fırsatı sunulmalıdır. Aksi takdirde çocukların hem kendi haklarını uygulaması hem de diğer insanların sahip oldukları haklara saygı duyması mümkün olmamaktadır. Aynı

zamanda çocuklar sahip oldukları haklarının sınırlarının ve bu haklar doğrultusunda sorumluluklarının olduğunu bilerek yaşam kurallarına uymaları gerekmektedir (Washington, 2010). Çocuk hakları eğitimi verilirken çocukların düzeylerine uygun etkinliklerle hissettirerek verilmelidir. Çocukların duygusal olarak etkilenmelerine sebep olabilecek materyal ve etkinliklerden uzak durulması önemlidir (Neslitürk ve Ersoy, 2007).

Çocukluk, ömür boyu sürecek olan insan hakları eğitimine başlamak için ideal bir zamandır. En geniş kapsamıyla çocuk hakları eğitiminin; dünyadaki tüm çocukları, toplumdaki diğer tüm bireylerle yüz yüze olmaya hazırlamak olduğu düşünülürse Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer alan bütün hakların çocuklara erken yaşta öğretilmesi ilerleyen dönemlerde bilinçli ve topluma faydalı bireyler olmalarına katkı sağlama açısından oldukça önemli olduğu söylenebilir (Gür, 2019; Washington, 2010).

2013 yılında yayımlanan ve okul öncesi kurumlarında uygulanmakta olan güncel müfredatta okul öncesi eğitimin ilkeleri içerisinde çocuk haklarını içeren maddelere ve gelişim alanları içerisinde ilgili kazanımlara yer verilmiştir.

- *“Okul öncesi eğitimi kurumlarında çocukların gereksinimlerini karşılamak amacıyla demokratik eğitim anlayışına uygun öğrenme ortamları hazırlanmalıdır.*

- *Okul öncesi dönemde verilen eğitim ile çocukların sevgi, saygı, iş birliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma gibi duygu ve davranışları geliştirilmelidir.*

- *Eğitim, çocuğun kendine saygı ve güven duymasını sağlamalı; ona öz denetim kazandırmalıdır.*

- *Çocuklarla iletişimde, onların kişiliğini zedeleyici şekilde davranılmamalı, baskı ve kısıtlamalara yer verilmemelidir (MEB, 2013).”*

Bu ilkelerde, müfredatın, demokratik eğitim anlayışını benimsediğini, çocuk hakları eğitimiyle birlikte; sevgi, saygı, iş birliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma ve dayanışma gibi temel değerlerin geliştirilmesini teşvik ettiği görülmektedir. Bununla birlikte çocuğa karşı saygı gösterilmesine ve çocukların da saygıyı

öğrenmesine önem verildiği ve bu programla çocuk haklarında yer alan ilkelerin uyuştugu ifade edilebilir (Banko, 2017).

2013 Okul öncesi Eğitim Programı'nda çocukların kendini tanıma, keşfederek öğrenme, problem çözme, bağımsızlığını destekleme, kendine ve başkalarına saygı duyma, iş birliği, sorumluluk alma becerilerini geliştirme gibi konularda, çocuk haklarını destekleyen kuramsal bilgi ve uygulamalara yer verilmiştir. Bununla birlikte eğitimcilerin çocuk hakları eğitiminde faydalanabilecekleri az sayıda kitap ve etkinlik örneklerine de yer verilmektedir. Ancak bunlar yeterli seviyede değildir. Dolayısıyla okul öncesi çocuklarına ilişkin çocuk hakları eğitim programları daha fazla geliştirilmeli ve yaygın hale getirilmelidir (Dinç, 2015).

2.3.2. Çocuk Hakları Eğitiminde Ailenin Rolü

Yapılan araştırmalara göre öğrenme doğum ile başlar. Çocuğun zihinsel gelişimi ilk iki yılda en üst seviyededir. Fakat bu gelişim çocuğa yapılan bakım ve çevresiyle girdiği etkileşim gibi birçok dış uyaranların niteliğine bağlıdır. Çocuğun sevildiği, ilgi gördüğü ve bakımının yapıldığı ilk çevre ailesidir (Washington, 2010). Aynı zamanda çocuğun içine doğduğu ilk sosyal ortamda ailesidir. Anne ve babasından aldığı kalıtsal özellikleriyle birlikte dünyaya gelen çocuklar, üyesi olduğu toplumun kültürel yapısını aile ortamında deneyimleyerek öğrenmektedir. Bu nedenle aile ortamının, çocuğun toplumsal yapıya uyum sağlayarak var olmasındaki rolü oldukça büyüktür (Gür, 2019; Oktay, 2000). Aile çocuğun bakımından ve gereken eğitimin verilmesinden sorumlu başlıca kurumdur. İlerleyen yıllarda bu sürece okullar ve diğer sosyal kurumlar yardımcı olsa da ailenin önemi ve sorumluluğu azalmamaktadır (Oktay, 2000).

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin bir takım ön kabulleri mevcuttur. Bu ön kabullerden biri, çocuğun kişilik yapısının tam anlamıyla gelişebilmesi ve uyumlu olabilmesi için; mutlu, sevgi ve anlayış havasının olduğu bir aile ortamı içerisinde yetişmesi gerektiğidir. Bahsedilen bu kabulde çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirebilmesi için ailenin görev ve sorumlulukları dile getirilmektedir (Yeşilkayalı, 2014). Aileyi, çocuğun en mutlu ve en sağlıklı olacakları yer olarak kabul eden

uluslararası düzenlemeler; çocuğun haklarının korunmasının ve iyiliğinin sağlanmasının öncelikle aile içerisinde gerçekleşmesini amaçlamaktadır (Karakaş ve Çevik, 2016).

Çocuk hakları eğitimi, çok erken yaşlardan başlayarak çocuklara verilmesi gereken önemli bir eğitimidir. Sadece çocuklara değil, bu eğitimin yetişkinlere de verilmesi gerekir. Günümüzde çocuklara yönelik gerçekleştirilen ihmal ve istismar sayılarının artması, hayat şartlarının değişmesi, gelişen ve gelişmekte olan teknolojiye uyum sağlama gerekliliği, eğitim seviyesinin artmasıyla birlikte çocuklardan yüksek beklentilerin oluşması gibi nedenler çocuk hakları eğitimine erken başlamanın önemini ortaya koymaktadır (Dirican, 2018). Böylece çocuğun haklarını öğreneceği ilk ortamı oluşturan aileye büyük rol düşmektedir (Durgut, 2005). Çocuk haklarına ilişkin bilgisi ve farkındalığı olan ebeveynler, çocuk haklarını korumada ve öğretme sürecinde etkili olmaktadır (Kurtde Fidan ve Özaydın, 2019).

Ebeveynlerin çocuklarına rehberlik etme hakları ve sorumlulukları bulunmaktadır. Ebeveynler bu hak ve sorumlulukları yerine getirirken çocukların gelişen yeteneklerini, yaşlarını ve olgunluk seviyelerini göz önünde bulundurmalıdır. Bu şekilde aile içinde sorumluluk paylaşarak, sağlıklı bir iletişim gerçekleşmektedir. Bu atmosferde yetişen çocuk, ebeveynlerinin söz sahibi olup kendilerinin pasif kaldığı bir birey değil, isteklerini aktif bir şekilde gerçekleştiren bireyler olarak yetişmektedir (Akyüz, 2013). Aile ortamında görüşlerine ve ifadelerine yer verilen çocuk değerli olduğunun farkına varmaktadır. Deneyimlemiş olduğu bu durumu hayatının diğer bölümlerinde gerçekleştirerek yaşam tarzı haline getirmektedir. Mesela ev ile ilgili yapılacak herhangi bir değişiklikte fikri alınan ve sorumluluklar verilen çocuk kendini ailenin bir parçası olarak görerek önemsendiğinin farkına varmaktadır (Kiye, 2018). Ebeveynler çocuklarını korurken onların seçme özgürlüklerini destekleme, karar verme aşamalarında tutarlı ve dengeli olmaya dikkat etmelidirler (Dinç, 2015).

Çocukluk döneminin bu evresinde benmerkezcilik ön plana çıktığından dolayı çocuklar sorumluluk almaktan çekinebilir ve isteklerinin gerçekleşmesi konusunda aceleci davranabilirler. Ebeveynlerin çocuklarının gelişim dönemleri konusunda bilgi sahibi olmaları; çocuklarını anlama, onlarla sağlıklı iletişim kurma ve çocukların

gelişim hakkını destekleme konusunda önem arz etmektedir. Ebeveynler tarafından çocuk hakları konusunda yeterli bilgiye sahip olmamak, çocuklarına baskı uygulamak, dengesiz davranmak ve onlar için uygun bir rol model olamamak çocuk eğitimini güçleştirmektedir (Dinç, 2015).

2.4. Konu İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Çocuk Hakları konusunu ele alan birçok yerli ve yabancı araştırma literatürde mevcuttur. Bu araştırmalardan okul öncesi eğitim döneminde ve ebeveynlerle gerçekleştirilen çalışmalara yer verilmiştir.

2.4.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Yurtsever (2009), araştırmasında anne ve babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarını farklı değişkenler açısından incelemeyi amaçlamıştır. 63 maddeden oluşan ve 5’li Likert tipi bir ölçek olan ‘Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’ni geliştirmiş, ardından ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumlarını etkileyebilecek olan değişkenlere ilişkin veriler toplanarak araştırmanın problemine yanıt aranmıştır. Ölçek, ebeveyn tutumlarını “bakım ve koruma” ve “kendi kendine karar verme” şeklinde iki ana unsur altında değerlendirmektedir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında çocuğun cinsiyetinin anne ve babaların tutumlarını farklılaştırdığını ortaya koymuştur.

Washington (2010), araştırmasında 5-6 yaş grubu çocuklarına uygulanan aile katılımlı çocuk hakları eğitimi programının etkinliğini incelemeyi amaçlamıştır. Bu çalışma 5-6 yaş grubu çocukları için daha önce Çocuk Hakları konusunda uygulanmamış bir program oluşturarak erken çocukluk döneminde kendi hakları konusunda çocuklarda farkındalık yaratmak amacıyla bir başlangıç olarak yapılmıştır. Araştırmacı tarafından ana probleme hizmet edebilecek bir ölçme aracına literatürde rastlanmadığından ‘Çocuk Hakları Eğitimi Aile Ölçeği’ ve ‘Çocuk Hakları Eğitimi Çocuk Soru Listesi’ geliştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 5-6 yaş grubundaki 60 çocuk ve 60 veli oluşturmaktadır. Dört ay süresince uygulanmış olan ‘Aile Katılımlı Çocuk Hakları Eğitimi Programı’ neticesinde anne-babaların çocuk hakları eğitimi konusunda anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte gerçekleştirilen

programda çocukların da kendi hakları konusunda farkındalık kazanmış oldukları saptanmıştır.

Kor (2013), araştırmasında okul öncesi öğretmenlerinin çocuk hakları konusundaki fikirlerinin belirlenmesini amaçlamıştır. Çalışmanın örneklemini 151 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Ölçme aracı 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm ‘Konu ile İlgili Sorular’ başlığı altında maddeleri içerirken, ikinci bölüm okul öncesi öğretmenlerinin öğretim sürecinde çocuk haklarının farkındalığına ilişkin maddelerden oluşmaktadır. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin çoğu Çocuk Hakları Sözleşmesi’ni okumuş fakat daha önce çocuk hakları eğitimi almamışlardır. Öğretmenlerin çoğunluğu ‘çocuğun yaşama ve gelişme hakkı, çocuğun yüksek yararına öncelik tanınması, çocuğun görüşlerinin dikkate alınması ve katılım hakkı’ ile ilgili bilgi sahibi oldukları saptanmıştır.

Kızıllırmak (2015), araştırmasında Ankara il merkezinde yaşayan 61-72 aylık çocuğa sahip annelerin, çocuk hakları ve anne olmaya ilişkin bilgi düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan anne sayısı sağlıklı verilerin çıkarılmasıyla birlikte 582 olarak hesaplanmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları ‘Anne-Babalık Bilgi Testi (ABBT)’ ve ‘Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’dir. Anne babalık testi sonuçları ile annenin yaşı, çalışma durumu, öğrenim durumu, sahip olduğu çocuk sayısı, doğup büyüdüğü yer ve gelir düzeyi arasında anlamlı farklılıklar görülürken; çocuğun cinsiyeti, annenin medeni durumu arasında anlamlı farklar görülmemiştir. Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’nin 3 alt boyutu vardır. Alt boyutlardan alınan en yüksek puanlar sırasıyla ‘Bakım ve Koruma’, ‘Devlet Güvencesi ve Desteği’ ve ‘Kendi Kendine Karar Verme’dir. Tüm boyutlar ve ölçekten elde edilen toplam puan incelendiğinde, özellikle annelerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarının yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Annelerin anne babalık testinden aldıkları puanlar ile çocuk haklarına yönelik aldıkları toplam puanlar arasında aynı yönde ve düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Buna göre anne babalık testinde yer alan bilgi seviyesinin düzeyi arttıkça, çocuk haklarına yönelik tutum düzeylerinin düşük seviyede olsa dahi bir artış gösterdiği ifade edilebilir.

Akgül (2015), araştırmasında ilkokul öğrenci velilerinin görüşlerini çeşitli değişkenlere göre ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini 1., 2., 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören toplam 533 öğrencinin velisi oluşturmaktadır. İlkokullarda çocukları okuyan velilerin, okuyan çocuklarının karşılaşacakları sorunlarla ne denli ilgilenecekleri ve çocuk haklarına ilişkin ne tür görüşlere sahip oldukları, bunların çocuk hakları ilkeleriyle ne kadar bağdaştığını görmek için ‘İlkokul Öğrenci Velilerinin Çocuk Haklarına İlişkin Görüşleri’ adlı bir ölçek uyarlanmıştır. Araştırmaya katılan velilerin tamamına yakını çocuk haklarının tümünün önemli olduğunu görüşünde olup, bunlar sırayla yaşama hakkı, eğitim hakkı, gelişim hakkı ve korunma hakkı olarak belirlenmiştir. Cinsiyet araştırmaya katılan velilerin çocuk haklarına ilişkin görüşlerinde anlamlı bir farklılığa neden olmamıştır. Genel olarak araştırmaya katılan velilerden çocuğu 4. sınıfta olanların çocuk hakları boyutunda daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre velilerin çocuk haklarına dair bilgi düzeyleri üst düzey olmasa da geçmişteki çalışmaların sonucuna göre değerlendirildiğinde bilinç düzeyleri yüksektir.

Pilatin (2019), araştırmasında okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin genel tutumlarını ve bu tutumları etkileyen değişkenlerin neler olduğunu belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini 1., 2., 3. ve 4. sınıfta öğrenim görmekte olan 226 okul öncesi öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılan veri toplama aracı olarak Karaman- Kepenekçi (2006) tarafından geliştirilen ‘Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’dir. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarının olumlu olduğu görülmüştür. Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının sınıf, yaş, hayatının büyük bir bölümünü geçirmiş oldukları yerleşim birimi, kardeş sayısı, anne-babanın öğrenim durumu, ailesinin sosyo-ekonomik durumu, bölümü isteyerek seçme durumu, genel başarı düzeyi, ilk çocuk haklarını duyma zamanı, çocuk hakları sözleşmesini okuma durumu, çocuk hakları eğitimi alma durumu ve küçükken haklarına uygun davranılma durumuna göre anlamlı bir farklılık görülmezken; cinsiyete göre kızların lehine anlamlı düzeyde anlamlı farklılık görülmüştür.

Kesayak (2018), araştırmasında ailede çocuk haklarının uygulanma düzeyine ilişkin ebeveyn görüşlerinin belirlenmesini amaçlamıştır. Araştırma kapsamında pilot

uygulamada 1088, asıl uygulamada 826 olmak üzere toplamda 1914 ebeveyne ulaşılmıştır. Aile içerisinde ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama düzeylerini belirlemek amacıyla araştırmacının kendi geliştirmiş olduğu ve dört boyuttan oluşan ‘Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği’ kullanılmıştır. Bu dört boyuta göre 17 değişkemin etkisi araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ebeveynlerin ailede çocuk haklarını uygulama düzeyi; yaşama, katılım ve koruma boyutunda çok yüksek düzeyde, gelişim boyutunda orta düzeyde olduğu görülmüştür. Toplam puanlara bakıldığında ise ebeveynlerin ailede çocuk haklarını yüksek düzeyde uyguladıkları görülmüştür. Ebeveynlerin gelişim hakkı hariç diğer haklarını yeteri düzeyde uyguluyor olduğunu gösteren bir sonuçtur. Ebeveynlerin aile içerisinde çocuk haklarını uygulama düzeylerini çeşitli değişkenlerin etkilediği sonucuna araştırmacı tarafından ulaşılmıştır.

Gür (2019), araştırmasında ebeveynlerin, öğretmenlerin ve yöneticilerin çocuk haklarına ilişkin görüş ve uygulamalarını incelemiştir. Araştırmanın çalışma grubunu bağımsız anaokullarında görev yapan 6 okul yöneticisi, 11 okul öncesi öğretmeni ve bu kurumlarda çocuğu eğitim alan 14 ebeveyn oluşturmaktadır. Araştırma nitel olması nedeniyle, veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda ebeveynler çocuğun tanımına ilişkin çoğunlukla; çocuğu aile ile ilişkili olarak çocuk ve özgürlük olarak çocuk şeklinde tanımlarken, yöneticiler ve öğretmenler de çoğunlukla çocuğu sevgi ve saflık ile ilişkili olarak çocuk olarak tanımlamıştır. Çocuk haklarına dair görüşler incelendiğinde ise ebeveynlerin, öğretmenlerin ve yöneticilerin çoğunlukla çocuğun gelişim ve katılım hakkı üzerinde durduğu; yaşama ve korunma hakkına çok az değindikleri ancak bu haklar ile ilgili yüzeysel de olsa bilgi sahibi oldukları görülmüştür. Çocuk haklarına ilişkin uygulamaların sınırlı kaldığı ve somut uygulamaların katılım ve gelişim hakkı üzerine olduğu ifade edilirken, korunma hakkına oldukça düşük düzeyde değindikleri görülmüş, en temel hak olan yaşama hakkına hiç değinilmemiştir.

2.4.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Daniel-Simmonds (2009), araştırmasında okul öncesi öğretmenlerinin çocukların görüşlerini özgürce ifade etme, seslerini duyurma haklarını ve yeteneklerine ilişkin inanç ve uygulamalarını incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 107 okul öncesi öğretmeninden oluşmaktadır. Okul öncesi öğretmenlerinin yaş, kıdem ve mezun oldukları okulların çocuk haklarına yönelik tutumlarını etkilemediği görüşmüştür. Okul öncesi öğretmenleri çocuk haklarını gerekli görmekte ve çocukların kendilerini ifade etmelerine izin verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Fakat çocukların kendilerini ifade etme konusunda becerilerinin olmadığı saptanmıştır.

Howe ve Covell (2010), araştırmasında okullarda çocuklara Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme kapsamındaki temel hakları konusunda verilen eğitimin içeriğine yer vermiştir. Sözleşme’de çocukların sorumluluklarından hiç bahsedilmemiş olsa da hak kavramının doğasında sorumluluk mevcuttur. Bu yüzden ki çocuklara haklarına ilişkin eğitim verilirken sorumluluk kavramı da dikkate alınmalıdır. Hak ve sorumluluk arasında kavramsal bir bağ olmasına rağmen, etkili eğitimin merkezinde bu bağlantıyı çocukların kendilerinin keşfetmeleri için fırsat verilmelidir. Çocuk hakları eğitimi konusunda yanlış olan sorumluluk konusuna eğitim sürecinde gereğinden fazla yer verilmiş olması olmuştur.

Morine (2000), araştırmasında çocuk haklarına yönelik tutumlarla ilgili faktörleri inceleyerek katılımcıların hak konularını kavramsallaştırmalarını değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini 5. ve 6. sınıfa giden 32 öğrenci ve onların ebeveynleri (22 anne ve 13 baba) oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda çocuklar kendilerini duygusal olarak daha bağımsız algıırken, ebeveynlerin bu duruma daha az duyarlı oldukları gözlemlenmiştir.

Munir (2021), araştırmasında COVID-19 karantinasının çocuklar üzerindeki etkilerine ve çocukların bu süreçte neler yaşadıklarına mevcut araştırmalara ve verilere dayanarak yer vermiştir. Araştırma çocukların karantina sürecindeki deneyimlerini Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ışığında analiz etmektedir. Araştırmada elde edilen bulgularda COVID-19’un yayılmasını kontrol altına almak için uygulanan hafifletici önlemler sonucunda birçok çocuk hakkının ihmal edildiği ortaya çıkmıştır.

Karantinalar ve okulların kapanması, çocukların refahını orantısız bir şekilde etkileyerek, avantajlı ve dezavantajlı kişiler arasındaki var olan eşitsizlikleri artırmıştır.

Tomanovic (2003), araştırmasında çocukların aile içerisindeki katılımına dair en geçerli yoruma ulaşmayı amaçlamıştır. Araştırma sürecinde farklı veri kaynakları (görüşmeler, anketler ve daha önceki araştırmaları) kullanılmıştır. Anketten elde edilen veriler doğrultusunda çocuklar ve ebeveynleri arasında nispeten açık bir iletişim olduğu yorumu yapılmıştır. Ebeveynlerin çoğu, çocukların özerkliğinin, haklarını ve katılımının önemini kabul etmemekte ve çocukları aile içinde teşvik etmemektedir. Çocukların haklarını bilmediklerini ve katılımlarını artırma noktasında bir ilgi ve çabanın olmadığı ortaya koyulmuştur. Gençlere yönelik bulgularda da günlük yaşamla ilgili konularda kendilerini özerk olarak değerlendirseler de almış oldukları karar uzun bir süreyi etkileyecekse bu durumun tam tersi olduğu tespit edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın evreni, örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, toplanan verilerin analizlerinde kullanılan istatistiksel tekniklere dair açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, 36 -72 aylık çocuklara sahip ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama düzeylerinin belirlenmesi amacıyla tarama modelinin kullanıldığı, var olan durumu araştırmayı amaçlayan betimsel bir araştırmadır. Betimsel araştırma yaşayanların, hali hazırda var olanların, yaşananların ne olduğunun betimlenerek açıklanması ve ortaya konulması olarak ele alınabilir (Sönmez ve Alacapınar, 2014). Betimsel araştırmalarda ortaya konulan durum olabildiğince detaylı, eksiksiz ve dikkatlice tanımlanmaya çalışılır ve bu araştırmalarda ortamda herhangi bir değişiklik yapılmadan var olan olaylara odaklanılır (Büyüköztürk vd., 2010; Çepni, 2010).

Literatür incelendiğinde tarama modelinin sıklıkla kullanıldığı gözlemlenmiştir. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde tanımlanmaya ve araştırılmak istenen problemin mevcut durumu nedir ve neredeyiz, sorularına cevap aranmaya çalışılır (Karasar, 2005; Çepni, 2010).

Tarama araştırmasının önemli bir avantajı, oldukça çok bireyden oluşan örneklemden elde edilen birçok bilgiyi sunmasıdır (Büyüköztürk vd., 2010).

3.2. Evren ve Örneklem

3.2.1. Evren

Araştırmanın evrenini, 2021-2022 eğitim öğretim yılında Giresun il merkezinde yer alan Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi anaokullarına devam eden 36-72 ay aralığındaki çocukların ebeveynleri oluşturmaktadır. Evrene ilişkin bilgilere tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2: Giresun il Merkezi Anaokulu Çocuk Sayıları

No	Okul Adı	Öğrenci sayısı
1	24 Kasım Anaokulu	156
2	75. Yıl Anaokulu	272
3	Çıtlakkale Anaokulu	300
4	Fındıkyurdu Anaokulu	272
5	Gedikkaya Anaokulu	156
6	Sevinç Mehmet Ekizoğlu Anaokulu	102
	Toplam Sayı	1258

3.2.2. Örneklem

Araştırmanın örneklemi ise, 2021-2022 eğitim öğretim yılında Giresun il merkezinde yer alan Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi anaokullarına devam eden 60-72 ay aralığında çocuğu olan ebeveynler oluşturmaktadır. Araştırma evreninin tamamına ulaşmada zaman ve mali sorunlar yaşanacağından örneklemi belirlemek için evreni belli örneklem tespitine gidilmiş ve 60-72 aylık çocuğa sahip 273 ebeveyn seçilmiştir (Aktürk ve Tekman, 2016; Saraçoğlu ve Kumral, 2007).

$$n = \frac{\frac{t^2(PQ)}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \cdot \frac{t^2(PQ)}{d^2}}$$

N=Evren sayısı

d=Hoşgörü düzeyi (örnekleme hatası)n

n= Örneklem büyüklüğü

t= Güven düzeyinin tablo değeri

PQ= (.50)*(.50)= .25'tir. Maksimum örneklem büyüklüğü için örneklem yüzdesi

Araştırma sürecinde ulaşılan örneklem sayısı evreni temsil etmesi açısından yeterlidir.

Örneklem belirlenirken çalışmanın yürütüleceği okullar belirlenmiştir. Giresun ili merkez ilçelerinde yer alan anaokulları listelenmiş ve her okuldan 46 ebeveyn olacak şekilde ebeveyn seçilmiştir. Belirlenen okulların farklı sosyoekonomik çevrelerde (alt, orta, üst) yer almasına özen gösterilmiştir. Örneklem seçildiği okullar ve ebeveyn sayıları tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Örneklem Seçildiği Okullar ve Ebeveyn Sayıları

No	Okul Adı	Ulaşılabacak Ebeveyn Sayısı
1	24 Kasım Anaokulu	46
2	75. Yıl Anaokulu	46
3	Çıtlakkale Anaokulu	46
4	Fındıkyurdu Anaokulu	46
5	Gedikkaya Anaokulu	46
6	Sevinç Mehmet Ekizoğlu Anaokulu	46

Araştırmaya katılacak ebeveynler belirlendikten sonra ebeveynler ile iletişime geçilerek araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiş ve çalışmaya katılmayı kabul edilen ebeveynler çalışmaya dahil edilmiştir.

3.2.3. Katılımcıların Demografik Değişkenlere göre Dağılımı

Tablo 4: Örneklemeye Giren 60-72 Aylık Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Değişkenlere Göre Dağılımları

		n	%
Ebeveynlik Durumu	Anne	227	83,20
	Baba	46	16,80
Yaş Aralığı	20-30	45	16,50
	31-40	195	71,40
	41-50	33	12,10
Eğitim Seviyesi	Okuryazar Değil	1	0,40
	İlkokul	10	3,70
	Ortaokul	20	7,30
	Lise	99	36,30
	Üniversite	124	45,40
	Lisansüstü	19	7,00
Meslek	Esnaf	10	3,70
	İşçi	35	12,80
	Memur	66	24,20
	Özel sektör	54	19,80
	Çalışmıyor	108	39,40
Gelir Aralığı	0-3.000 TL	41	15,00
	3.001-5000 TL	107	39,20
	5001-10.000 TL	92	33,70
	10.001TL ve Üzeri	33	12,10
Çocuk Sayısı	1 Çocuk	78	28,60
	2 Çocuk	151	55,30

	3 Çocuk	43	15,80
	4 Çocuk ve Fazlası	1	0,40
Birliktelik	Birlikte	265	97,10
	Ayrı	8	2,90
Aile Yapıları	Demokratik	164	60,10
	Otoriter	26	9,50
	Aşırı Koruyucu	83	30,40
Yeterli Bilgi Sahibi	Evet	53	19,40
Olma Durumu	Hayır	220	80,60
Çocuk Hakları Eğitimi	Evet, eğitim aldım.	191	70,00
Alma Durumu	Hayır, eğitim almadım.	82	30,00
Ebeveynlerin Çocuk Haklarını Öğrenme Kaynakları	Akademik Yayınlar (Kitap, Dergi, vb.)	12	3,00
	TV Programları	174	42,00
	Seminer, Sempozyum	29	7,00
	Çocuğumun Öğretmeni	36	9,00
	Sosyal Medya	99	24,00
	Diğer	65	15,00

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama düzeylerinin belirlenmesi amacıyla Kesayak (2018) tarafından geliştirilen ‘**Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği**’ kullanılmıştır (EK 1). Ölçeğin kullanılmasına ilişkin Yakup Kesayak ile e-mail yoluyla iletişime geçilmiş ve gerekli izin alındıktan sonra anketler katılımcılara uygulanmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan, ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama düzeyleri üzerinde etkisi olduğu düşünülen değişkenlerden oluşan ‘**Kişisel Bilgi Formu**’ kullanılmıştır.

Araştırmadaki alt problemlere yanıt verebilmek amacıyla örnekleme temsil eden 60-72 aylık çocuğa sahip ebeveynlere ‘Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği’ uygulanmıştır. Ebeveynlerin araştırma sürecine katılımında gönüllülük esas alınmıştır. Ölçeğin ilk kısmında uygulama sürecine ilişkin yönerge sunulmuş ve uygulama

sırasında karşılaşılabilecekleri sorular ya da sorunlar için araştırmacı ile iletişime geçebilecekleri belirtilmiştir.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada ebeveynlerin demografik özellikleri hakkında bilgi edinmek için araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama düzeyleri üzerinde etkisi olduğu düşünülen değişkenlerden oluşmaktadır. 11 sorudan oluşan kişisel bilgi formunda; ‘ebeveynlik durumu, ebeveynin yaş aralığı, eğitim düzeyi, meslek, sosyoekonomik durum, sahip olduğu çocuk sayısı, ebeveynlerin birliktelik durumu, aile yapısı, çocuk haklarına ilişkin bilgi sahibi olup olmadığını düşünme durumu, daha önce çocuk hakları konusunda eğitim alınma durumu, çocuk haklarına ilişkin bilgileri öğrenme kaynağı’ hakkında bilgi edinmeye yönelik sorular yer almaktadır. Kişisel bilgi formuna, ‘Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği’nin ilk kısmında yer verilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu EK 1’de sunulmuştur.

3.3.2. Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği

Araştırma verilerinin toplanmasında Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği kullanılmıştır. Ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin algılamalarını ölçmek için Kesayak (2018) tarafından geliştirilen “Ebeveynlerin Çocuk Hakları Davranış Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeğin geliştirildiği çalışmada genel güvenilirlik 0,94 Cronbach’s Alpha değeri olarak hesaplanmıştır. Ölçek katılım, yaşama, gelişim ve koruma olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. 31 ifadenin 10 ifadesi katılım, 10 ifadesi yaşama, 6 ifadesi gelişim ve 5 ifadesi ise koruma alt boyutuna aittir. Katılım, yaşama ve gelişim alt boyutların ifadeleri olumlu, koruma alt boyutunun ifadeleri ise olumsuz sorulmuştur. Analize başlamadan önce olumsuz sorular ters kodlanmıştır. Ölçeğin katılım alt boyutuna ilişkin, “Çocuğuma duygularını benimle paylaşabilmesi için fırsat veririm”; yaşama alt boyutuna ilişkin, “Çocuğuma temiz kıyafetler giydirmeye özen gösteririm”; gelişim alt boyutuna ilişkin, “Çocuğumu sinemaya/tiyatroya/müzeeye götürürüm” ve koruma alt boyutuna ilişkin, “Çocuğumun yanında eşimle tartışırım”

şeklinde örnek bir ifade verilebilir. Demografik sorular hariç ölçeğe dair ölçüm, 1= hemen hemen hiç ile 5= her zaman arasında farklılaşan Likert tipi bir ölçekle yapılmıştır.

3.3.2.1. Araştırma Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirlik Analiz Bulguları

Araştırmada kullanılan Çocuk Hakları Davranışları Ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirliğinin testinde açımlayıcı faktör analizi ve Cronbach Alfa testi yapılmıştır. Tablo 5’de ölçeğin faktör yükleri ve analiz sonuçları görülmektedir. Çocuk Hakları Davranışları Ölçeği’nin KMO değeri 0,761 olarak bulunmuştur. KMO için eşik değer 0,50 olup (Field, 2000), ölçeğin KMO değerinin eşik değerin üstünde olması nedeniyle faktör analizi yapılması uygun görülmüştür. Faktör analizinde çıkarım yöntemi olarak temel bileşen analizi, rotasyon yöntemi olarak ise Varimax kullanılmıştır. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin katılım alt boyutundan üç ifadenin; yaşama alt boyutundan altı ifadenin; gelişim alt boyutundan iki ifadenin ve koruma alt boyutundan ise bir ifadenin farklı bir faktör altında kalması ya da faktör yükünün kabul edilebilir eşik değeri olan 0,30’un (Şenol ve Üzüm, 2019) altında kalması nedeniyle analizden çıkarılmıştır. Dolayısıyla yazınla tutarlı olarak katılım, yaşama, gelişim ve koruma alt boyutlarından oluşan çocuk hakları davranışlarının dört boyutlu bir yapıdan oluştuğu görülmüştür. Çocuk hakları davranışlarının toplam on dokuz ifadesi toplam varyansın %51,33’ünü açıklamaktadır. Ayrıca on dokuz ifadenin güvenilirlik testi yapılmış olup, hesaplanan Cronbach Alfa değeri 0,768’dir. Ölçeğin tamamı ve alt boyutlarının güvenilirliği 0,60 Cronbach Alfa değerinin üzerinde olduğu için, ölçek oldukça güvenilir olarak ifade edilebilir (Demirkol, 2018). Ölçeğin alt boyutlarının güvenilirlik sonuçları Tablo 5’te sunulmaktadır.

Tablo 5: Çocuk Hakları Davranış Ölçeğinin Faktör Analiz Sonuçları

Ölçek	İfadeler	Faktör Yükleri	Özdeğer	Açıklanan Varyans	Cronbach Alfa
Çocuk Hakları Davranışları	Katılım Boyutu		4,140	21,789	,775
	Katılım 1	,708			
	Katılım 2	,740			
	Katılım 3	,630			
	Katılım 4	,580			
	Katılım 5	,605			
	Katılım 6	,660			
	Katılım 7	,590			
	Katılım 8	*			
	Katılım 9	*			
	Katılım 10	*			
	Yaşama Boyutu		1,482	7,798	,601
	Yaşama 11	,709			
	Yaşama 12	,750			
	Yaşama 13	,669			
	Yaşama 14	,562			
	Yaşama 15	*			
	Yaşama 16	*			
	Yaşama 17	*			
	Yaşama 18	*			
	Yaşama 19	*			
	Yaşama 20	*			
	Gelişim Boyutu		2,049	10,782	,721
	Gelişim 21	,820			
	Gelişim 22	,839			
	Gelişim 23	,741			

	Gelişim 24	,493			
	Gelişim 25	*			
	Gelişim 26	*			
	Koruma Boyutu		2,083	10,964	,696
	Koruma 27	,614			
	Koruma 28	*			
	Koruma 29	,791			
	Koruma 30	,792			
	Koruma 31	,777			
Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliği Ölçümü: ,761; Bartlett Sınama Testi, Yaklaşık Ki-Kare Değeri: 1323,845; Serbestlik Derecesi: 171; Anlamlılık Düzeyi: ,000					

*: Farklı bir faktör altında kaldığı ya da faktör yükü 0,30'dan küçük olduğu için analize katılmamıştır.

Ölçeğe ilişkin tanımlayıcı istatistiklere, aşağıdaki Tablo 6'da yer verilmiştir:

Tablo 6: Çocuk Hakları Davranış Ölçeğinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	N	Min.	Max.	Ort.	Standart Sapma
Katılım Boyutu	273	1,00	5,00	4,4406	0,4715
Yaşama Boyutu	273	1,50	3,50	4,9139	0,1997
Gelişim Boyutu	273	1,00	5,00	3,4103	0,8259
Koruma Boyutu	273	1,00	5,00	4,7015	0,4289
Çocuk Haklarına İlişkin Algı	273	2,89	5,00	4,3783	0,3255

3.4. Verilerin toplanması

Araştırmanın veri toplama süreci, 2021-2022 eğitim öğretim yılında Kasım-Aralık aylarında gerçekleştirilmiştir. Veri toplama süreci başlamadan önce Giresun İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır (EK 2). 'Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği' ilk kısmında kişisel bilgi formuyla birlikte ebeveynlere bireysel olarak uygulanmıştır. Toplam 500 anket dağıtılmış, geri toplanan 290 ankettan 12 tanesinin eksik doldurulduğu, 5 tanesinin gelişigüzel işaretlendiği için 17'si analiz dışına bırakılmıştır. Analize hazır örneklem sayısı 273'tür.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS v23 programı kullanılmıştır. Ebeveynlere sorulan çeşitli kişisel bilgilere ilişkin elde edilen özellikler frekans analizi ile ortaya konulmuştur. Ölçeğin güvenilirliği için Cronbach's Alpha değeri hesaplanmış; geçerliliği için ise açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Verilerin normal dağılıp dağılmadığının tespitinde normallik testi gerçekleştirilmiştir. Farklılaşma analizinde, verilerin normal dağılmaması nedeniyle parametrik olmayan Mann-Whitney U ile Kruskal-Wallis testleri kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

Araştırmanın bulgular bölümünde; normallik dağılım sonucuna ve farklılaşma test sonuçlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Normallik Testi Bulguları

Araştırmada elde edilen verilerin normal dağılıma sahip olup olmadıkları konusunda basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) değerlerinin belirli bir aralıkta olması gerekmektedir. Normallik testi kurtosis ve skewness sonuçlarının -1,5 ile +1,5 arasında olması halinde verilerin normal dağıldığı söylenmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin algılarının hesaplanan tüm kurtosis ve skewness değerleri (Tablo 7) yazındaki referans aralığında olmadığı için veriler normal dağılım göstermemiştir. Bununla birlikte Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testlerinde ölçeğin anlamlılık değerleri 0,05'ten küçük olduğu için de verilerin normal dağılım göstermediği söylenebilir. Verilerin normal dağılıma sahip olmaması nedeniyle parametrik olmayan testler kullanılmıştır.

Tablo 7: Ölçeğin Normallik Test İstatistikleri

Ölçek İfadeleri	Kolmogorov-Smirnov	P	Shapiro-Wilk	P	Kurtosis	Skewness
S1	,358	,000	,671	,000	4,709	-1,861
S2	,467	,000	,495	,000	12,027	-2,881
S3	,347	,000	,718	,000	1,896	-1,343
S4	,397	,000	,633	,000	5,354	-1,985
S5	,211	,000	,870	,000	-,315	-,428
S6	,242	,000	,802	,000	1,030	-,908
S7	,474	,000	,488	,000	10,180	-2,831
S8	,451	,000	,541	,000	7,903	-2,494
S9	,381	,000	,692	,000	,494	-1,166

S10	,215	,000	,845	,000	-,868	-,195
S11	,537	,000	,260	,000	17,532	-4,113
S12	,530	,000	,330	,000	9,458	-3,153
S13	,538	,000	,182	,000	36,443	-5,774
S14	,514	,000	,414	,000	5,458	-2,479
S15	,429	,000	,618	,000	1,850	-1,589
S16	,432	,000	,570	,000	5,356	-2,267
S17	,439	,000	,570	,000	5,133	-2,133
S18	,423	,000	,627	,000	1,783	-1,593
S19	,477	,000	,409	,000	20,980	-3,997
S20	,438	,000	,580	,000	3,924	-2,032
S21	,236	,000	,895	,000	-,660	,088
S22	,214	,000	,910	,000	-,422	,028
S23	,203	,000	,896	,000	-,416	-,241
S24	,235	,000	,829	,000	-,700	-,715
S25	,300	,000	,749	,000	1,367	-1,375
S26	,339	,000	,719	,000	,515	-1,283
S27	,266	,000	,775	,000	1,985	-1,247
S28	,513	,000	,318	,000	19,371	-4,223
S29	,494	,000	,392	,000	20,202	-3,942
S30	,519	,000	,296	,000	32,808	-4,998
S31	,512	,000	,338	,000	21,899	-4,235

4.2. Hipotez Testleri

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuk hakları davranışlarına ilişkin verdikleri cevapların çeşitli demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin ileri sürülen hipotezler, parametrik olmayan testlerle analiz edilmiştir. Bu testler ise Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testleridir.

Araştırma Sorusu 1: Ebeveynlerin, ebeveynlik durumuna göre çocuk hakları davranışları (katılım, yaşama, gelişim, koruma) farklılaşmakta mıdır?

H₁: Ebeveynlerin, ebeveynlik durumuna göre çocuk hakları davranışları (H_{1a}: katılım; H_{1b}: yaşama; H_{1c}: gelişim; H_{1d}: koruma) farklılaşmaktadır.

Ebeveynlerin, ebeveynlik durumuna göre çocuk hakları davranışlarında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Yapılan Mann-Whitney U testi analiz sonuçları Tablo 8’de görülmektedir.

Tablo 8: Hipotez 1’e Dair Yapılan Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Alt Boyut	Ebeveyn	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	Mann-Whitney U	Z	p	Anlamlı Fark
Katılım	Anne	227	136,98	31095,00	5217,00	-,008	,993	-
	Baba	46	137,09	6306,00				
Yaşama	Anne	227	135,59	30780,00	4902,00	-,904	,366	-
	Baba	46	143,93	6621,00				
Gelişim	Anne	227	139,97	31773,50	4546,50	-	,165	-
	Baba	46	122,34	5627,50				
Koruma	Anne	227	139,06	31567,00	4753,00	-	,311	-
	Baba	46	126,83	5834,00				

1= Anne, 2= Baba, * p<0.05, **p<0.01

Tablo 8’deki sonuçlara göre, ebeveynin anne ya da baba olması ile çocuk hakları davranışları katılım (p=0,993>0,05), yaşama (p=0,366>0,05), gelişim(p=0,165>0,05) ve koruma (p=0,311>0,05) alt boyutlarında p değerlerinin 0,05’ten büyük olması nedeniyle istatistikî olarak anlamlı bir farklılaşma ortaya çıkmamıştır. Dolayısıyla H_{1a}, H_{1b}, H_{1c} ve H_{1d} alt hipotezleri ile H₁ temel hipotezi desteklenmemiştir.

Araştırma Sorusu 2: Ebeveynlerin yaş aralığına göre çocuk hakları davranışları (katılım, yaşama, gelişim, koruma) farklılaşmakta mıdır?

H₂: Ebeveynlerin yaş aralığına göre çocuk hakları davranışları (H_{2a}: katılım; H_{2b}: yaşama; H_{2c}: gelişim; H_{2d}: koruma) farklılaşmaktadır.

Ebeveynlerin, yaşına göre çocuk hakları davranışlarında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Yapılan Kruskal-Wallis testi analiz sonuçları Tablo 9’da görülmektedir.

Tablo 9: Hipotez 2’e Dair Yapılan Kruskal-Wallis Test Sonuçları

Alt Boyut	Ebeveynin		N	Sıra Ort.	Ki Kare	df	p	Anlamlı Fark
	Yaş Aralığı							
Katılım	20-30	45	119,21					
	31-40	195	142,10	3,331	2	,189	-	
	41-50	33	131,11					
Yaşama	20-30	45	152,41					
	31-40	195	133,85	3,938	2	,140	-	
	41-50	33	134,59					
Gelişim	20-30	45	129,09					
	31-40	195	141,11	1,967	2	,374	-	
	41-50	33	123,48					
Koruma	20-30	45	153,04					
	31-40	195	133,37	2,541	2	,281	-	
	41-50	33	136,56					

1=20-30, 2=31-40, 3=41-50, * p<0.05, **p<0.01

Tablo 9’daki sonuçlara göre, ebeveynin yaş aralığı ile çocuk hakları davranışları katılım ($p=0,189>0,05$), yaşama ($p=0,140>0,05$), gelişim ($p=0,374>0,05$) ve koruma ($p=0,281>0,05$) alt boyutlarında p değerlerinin 0,05’ten büyük olması nedeniyle istatistikî olarak anlamlı bir farklılaşma ortaya çıkmamıştır. Dolayısıyla H2a, H2b, H2c ve H2d alt hipotezleri; H2 temel hipotezi desteklenmemiştir.

Araştırma Sorusu 3: Ebeveynlerin eğitim seviyesine göre çocuk hakları davranışları (katılım, yaşama, gelişim, koruma) farklılaşmakta mıdır?

H₃: Ebeveynlerin eğitim seviyesine göre çocuk hakları davranışları (H_{3a}: katılım; H_{3b}: yaşama; H_{3c}: gelişim; H_{3d}: koruma) farklılaşmaktadır.

Ebeveynlerin eğitim seviyesine göre çocuk hakları davranışlarında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Yapılan Kruskal-Wallis testi analiz sonuçları Tablo 10’da görülmektedir.

Tablo 10: Hipotez 3’e Dair Yapılan Kruskal-Wallis Test Sonuçları

Alt Boyut	Ebeveynin Eğitim Seviyesi	N	Sıra Ort.	Ki Kare	df	p	Anlamlı Fark
Katılım	Okuryazar	1	258,50	11,754	5	,038	5>4
	Değil						
	İlkokul	10	97,25				
	Ortaokul	20	155,65				
	Lise	99	126,76				
	Üniversite	124	147,85				
	Lisansüstü	19	114,39				
Yaşama	Okuryazar	1	167,00	10,123	5	,072	-
	Değil						
	İlkokul	10	154,40				
	Ortaokul	20	160,70				
	Lise	99	143,14				
	Üniversite	124	129,65				
	Lisansüstü	19	117,34				
Gelişim	Okuryazar	1	86,00	23,854	5	,000	4>2
	Değil						5>2
	İlkokul	10	68,60				6>2
	Ortaokul	20	127,05				5>4
	Lise	99	118,80				6>4
	Üniversite	124	152,75				
	Lisansüstü	19	178,24				
Koruma	Okuryazar	1	215,00	1,888	5	,864	-
	Değil						
	İlkokul	10	129,70				
	Ortaokul	20	142,05				
	Lise	99	138,97				

Üniversite	124	136,48
Lisansüstü	19	124,50

1= Okuryazar Değil, 2= İlkokul, 3= Ortaokul, 4=Lise, 5= Üniversite, 6= Lisansüstü, * p<0.05, **p<0.01

Tablo 10'daki sonuçlara göre, ebeveynin eğitim seviyesi ile çocuk hakları davranışların katılım ($p=0,038<0,05$) ile gelişim ($p=0,000<0,05$) alt boyutlarında p değerlerinin 0,05'ten küçük olması nedeniyle istatistikî olarak anlamlı bir farklılaşma ortaya çıkmış; yaşama ($p=0,072>0,05$) ile koruma ($p=0,864>0,05$) alt boyutlarında ise p değerlerinin 0,05'ten büyük olması nedeniyle istatistikî olarak anlamlı bir farklılaşma ortaya çıkmamıştır. Anlamlı çıkan test sonuçlarına göre, eğitim seviyesi üniversite olan ebeveynlerin eğitim seviyesi lise olan ebeveynlere göre çocuk haklarına dair katılım alt boyutunda daha yüksek seviyede algılamaya sahip oldukları söylenebilir. Anlamlı çıkan diğer test sonuçlarına göre ise, eğitim seviyesi lise olan ebeveynlerin eğitim seviyesi ilkokul olan ebeveynlere; eğitim seviyesi üniversite olan ebeveynlerin eğitim seviyesi ilkokul olan ebeveynlere; eğitim seviyesi lisansüstü olan ebeveynlerin eğitim seviyesi ilkokul olan ebeveynlere; eğitim seviyesi üniversite olan ebeveynlerin eğitim seviyesi lise olan ebeveynlere; eğitim seviyesi lisansüstü olan ebeveynlerin eğitim seviyesi lise olan ebeveynlere çocuk haklarına dair gelişim alt boyutunda daha yüksek seviyede algılamaya sahip oldukları söylenebilir. Dolayısıyla H3a ile H3c alt hipotezleri desteklenmiş; H3b ile H3d alt hipotezleri ise desteklenmemiş; H2 temel hipotezi kısmen desteklenmiştir.

Araştırma Sorusu 4: Ebeveynlerin mesleğine göre çocuk hakları davranışları (katılım, yaşama, gelişim, koruma) farklılaşmakta mıdır?

H₄: Ebeveynlerin mesleğine göre çocuk hakları davranışları (H_{4a}: katılım; H_{4b}: yaşama; H_{4c}: gelişim; H_{4d}: koruma) farklılaşmaktadır.

Ebeveynlerin, mesleğine göre çocuk hakları davranışlarında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Yapılan Kruskal-Wallis testi analiz sonuçları Tablo 11'de görülmektedir.

Tablo 11: Hipotez 4'e Dair Yapılan Kruskal-Wallis Test Sonuçları

Alt Boyut	Ebeveynin Mesleği	N	Sıra Ort.	Ki Kare	df	p	Anlamlı Fark
Katılım	Esnaf	10	169,45	5,028	4	,284	-
	İşçi	35	125,90				
	Memur	66	125,34				
	Özel	54	148,01				
	Sektör	108	139,21				
	Çalışmıyor	108	139,21				
Yaşama	Esnaf	10	151,75	2,114	4	,715	-
	İşçi	35	130,19				
	Memur	66	132,06				
	Özel	54	137,37				
	Sektör	108	140,68				
	Çalışmıyor	108	140,68				
Gelişim	Esnaf	10	154,05	3,250	4	,517	-
	İşçi	35	122,56				
	Memur	66	148,29				
	Özel	54	132,23				
	Sektör	108	135,59				
	Çalışmıyor	108	135,59				
Koruma	Esnaf	10	195,30	19,048	4	,001	1>2
	İşçi	35	131,14				1>3
	Memur	66	109,33				1>4
	Özel	54	136,37				1>5
	Sektör	108	150,73				
	Çalışmıyor	108	150,73				

1= Esnaf, 2= İşçi, 3= Memur, 4=Özel Sektör, 5= Çalışmıyor, * p<0.05, **p<0.01

Tablo 11'deki sonuçlara göre, ebeveynin mesleği ile çocuk hakları davranışlarında sadece koruma ($p=0,001<0,05$) alt boyutunda p değerinin 0,05'ten

küçük olması nedeniyle istatistikî olarak anlamlı bir farklılaşma ortaya çıkmış; katılım ($p=0,284>0,05$), yaşama ($p=0,715>0,05$) ile gelişim ($p=0,517>0,05$) alt boyutlarında ise p değerlerinin $0,05$ 'ten büyük olması nedeniyle istatistikî olarak anlamlı bir farklılaşma ortaya çıkmamıştır. Anlamlı çıkan test sonuçlarına göre, esnaf olarak çalışan ebeveynlerin işçi, memur, özel sektörde çalışan ve çalışmayan ebeveynlere göre çocuk haklarına dair koruma alt boyutunda daha yüksek seviyede algılamaya sahip oldukları söylenebilir. Dolayısıyla sadece H4d alt hipotezi desteklenmiş; H4a, H4b ile H4c alt hipotezleri ise desteklenmemiş; H4 temel hipotezi kısmen desteklenmiştir.

Araştırma Sorusu 5: Ebeveynlerin gelir aralığına göre çocuk hakları davranışları (katılım, yaşama, gelişim, koruma) farklılaşmakta mıdır?

H₅: Ebeveynlerin gelir aralığına göre çocuk hakları davranışları (H_{5a}: katılım; H_{5b}: yaşama; H_{5c}: gelişim; H_{5d}: koruma) farklılaşmaktadır.

Ebeveynlerin, gelir aralığına göre çocuk hakları davranışlarında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Yapılan Kruskal-Wallis testi analiz sonuçları Tablo 12'de görülmektedir.

Tablo 12: Hipotez 5'e Dair Yapılan Kruskal-Wallis Test Sonuçları

Alt Boyut	Ebeveynin Gelir Aralığı	N	Sıra Ort.	Ki Kare	df	p	Anlamlı Fark
Katılım	0-3.000 TL	41	144,77	1,001	3	,801	-
	3.001-5.000 TL	107	131,60				
	5.001-10.000 TL	92	138,80				
	10.000 TL ve üzeri	33	139,82				
Yaşama	0-3.000 TL	41	143,55	5,220	3	,156	-
	3.001-5.000 TL	107	138,47				

	5.001-10.000 TL	92	139,83				
	10.000 TL ve üzeri	33	116,21				
	0-3.000 TL	41	116,94				
	3.001-5.000 TL	107	133,61				
Gelişim	5.001-10.000 TL	92	143,57	5,172	3	,160	-
	10.000 TL ve üzeri	33	154,61				
	0-3.000 TL	41	140,77				
	3.001-5.000 TL	107	142,41				
Koruma	5.001-10.000 TL	92	135,22	2,480	3	,479	-
	10.000 TL ve üzeri	33	119,76				

1= 0-3.000 TL, 2= 3.001-5.000 TL, 3= 5.001-10.000 TL, 4=10.000 TL ve üzeri, * p<0.05, **p<0.01

Tablo 12'deki sonuçlara göre, ebeveynin gelir aralığı ile çocuk hakları davranışları katılım ($p=0,801>0,05$), yaşama ($p=0,156>0,05$), gelişim ($p=0,160>0,05$) ve koruma ($p=0,479>0,05$) alt boyutlarında p değerlerinin 0,05'ten büyük olması nedeniyle istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma ortaya çıkmamıştır. Dolayısıyla H5a, H5b, H5c ve H5d alt hipotezleri; H5 temel hipotezi desteklenmemiştir.

Araştırma Sorusu 6: Ebeveynlerin çocuk sayısına göre çocuk hakları davranışları (katılım, yaşama, gelişim, koruma) farklılaşmakta mıdır?

H₆: Ebeveynlerin çocuk sayısına göre çocuk hakları davranışları (H_{6a}: katılım; H_{6b}: yaşama; H_{6c}: gelişim; H_{6d}: koruma) farklılaşmaktadır.

Ebeveynlerin, çocuk sayısına göre çocuk hakları davranışlarında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Yapılan Kruskal-Wallis testi analiz sonuçları Tablo 13'te görülmektedir.

Tablo 13: Hipotez 6'ya Dair Yapılan Kruskal-Wallis Test Sonuçları

Alt Boyut	Ebeveynin Çocuk Sayısı	N	Sıra Ort.	Ki Kare	df	p	Anlamlı Fark
Katılım	1 Çocuk	78	146,53	3,195	3	,363	-
	2 Çocuk	151	133,33				
	3 Çocuk	43	130,42				
	4 Çocuk ve fazlası	1	230,00				
Yaşama	1 Çocuk	78	143,71	1,852	3	,604	-
	2 Çocuk	151	133,90				
	3 Çocuk	43	135,03				
	4 Çocuk ve fazlası	1	167,00				
Gelişim	1 Çocuk	78	143,97	7,708	3	,052	-
	2 Çocuk	151	141,37				
	3 Çocuk	43	111,69				
	4 Çocuk ve fazlası	1	21,50				
Koruma	1 Çocuk	78	128,45	5,001	3	,172	-
	2 Çocuk	151	135,46				
	3 Çocuk	43	156,12				
	4 Çocuk ve fazlası	1	215,00				

1= 1 Çocuk, 2= 2 Çocuk, 3= 3 Çocuk, 4=4 Çocuk ve fazlası, * p<0.05, **p<0.01

Tablo 13'teki sonuçlara göre, ebeveynin çocuk sayısı ile çocuk hakları davranışları katılım ($p=0,363>0,05$), yaşama ($p=0,604>0,05$), gelişim ($p=0,052>0,05$) ve koruma ($p=0,172>0,05$) alt boyutlarında p değerlerinin 0,05'ten büyük olması

nedeniyle istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma ortaya çıkmamıştır. Dolayısıyla H6a, H6b, H6c ve H6d alt hipotezleri; H6 temel hipotezi desteklenmemiştir.

Araştırma Sorusu 7: Ebeveynlerin eşiyle birliktelik durumuna göre çocuk hakları davranışları (katılım, yaşama, gelişim, koruma) farklılaşmakta mıdır?

H7: Ebeveynlerin eşiyle birliktelik durumuna göre çocuk hakları davranışları (H7a: katılım; H7b: yaşama; H7c: gelişim; H7d: koruma) farklılaşmaktadır.

Ebeveynlerin, eşleriyle birliktelik durumuna göre çocuk hakları davranışlarında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Yapılan Mann-Whitney U testi analiz sonuçları Tablo 14'te görülmektedir.

Tablo 14: Hipotez 7'e Dair Yapılan Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Alt Boyut	Ebeveyn	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	Mann-Whitney U	Z	p	Anlamlı Fark
Katılım	Birlikte	265	136,13	36074,50	829,50	-	1,055	,291
	Ayrı	8	165,81	1326,50				
Yaşama	Birlikte	227	136,57	36191,00	946,00	-,717	,473	-
	Ayrı	46	151,25	1210,00				
Gelişim	Birlikte	227	137,85	36531,00	834,00	-	1,032	,302
	Ayrı	46	108,75	870,00				
Koruma	Birlikte	227	136,08	36061,50	816,50	-	1,171	,242
	Ayrı	46	167,44	1339,50				

1=Birlikte, 2=Ayrı * p<0.05, **p<0.01

Tablo 14'teki sonuçlara göre, ebeveynlerin birlikte ya da ayrı olması ile çocuk hakları davranışları katılım ($p=0,291>0,05$), yaşama ($p=0,473>0,05$), gelişim($p=0,302>0,05$) ve koruma ($p=0,242>0,05$) alt boyutlarında p değerlerinin 0,05'ten büyük olması nedeniyle istatistikî olarak anlamlı bir farklılaşma ortaya çıkmamıştır. Dolayısıyla H7a, H7b, H7c ve H7d alt hipotezleri; H7 temel hipotezi desteklenmemiştir.

Araştırma Sorusu 8: Ebeveynlerin aile yapılarına göre çocuk hakları davranışları (katılım, yaşama, gelişim, koruma) farklılaşmakta mıdır?

H₈: Ebeveynlerin aile yapılarına göre çocuk hakları davranışları (H_{8a}: katılım; H_{8b}: yaşama; H_{8c}: gelişim; H_{8d}: koruma) farklılaşmaktadır.

Ebeveynlerin, aile yapılarına göre çocuk hakları davranışlarında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Yapılan Kruskal-Wallis testi analiz sonuçları Tablo 15’te görülmektedir.

Tablo 15: Hipotez 8’e Dair Yapılan Kruskal-Wallis Test Sonuçları

Alt Boyut	Ebeveynin Aile Yapısı	N	Sıra Ort.	Ki Kare	df	p	Anlamlı Fark
Katılım	Demokratik	164	144,34	6,247	2	,044	1>2
	Otoriter	26	104,15				
	Aşırı	83	132,78				
	Koruyucu						
Yaşama	Demokratik	164	137,20	,515	2	,773	-
	Otoriter	26	143,67				
	Aşırı	83	134,52				
	Koruyucu						
Gelişim	Demokratik	164	153,58	18,556	2	,000	1>3
	Otoriter	26	118,85				
	Aşırı	83	109,92				
	Koruyucu						
Koruma	Demokratik	164	145,60	5,590	2	,061	-
	Otoriter	26	119,29				
	Aşırı	83	125,56				
	Koruyucu						

1= Demokratik, 2= Otoriter, 3= Aşırı Koruyucu * p<0.05, **p<0.01

Tablo 15’teki sonuçlara göre, ebeveynlerin aile yapısı ile çocuk hakları davranışları katılım (p=0,044<0,05) ile gelişim (p=0,000<0,05) alt boyutlarında p değerlerinin 0,05’ten küçük olması nedeniyle istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma ortaya çıkmış; yaşama (p=0,773>0,05) ile koruma (p=0,061>0,05) alt boyutlarında ise p değerlerinin 0,05’ten büyük olması nedeniyle istatistiki olarak anlamlı bir

farklılaşma ortaya çıkmamıştır. Anlamlı çıkan test sonuçlarına göre, demokratik aile yapısına sahip ebeveynlerin otoriter aile yapısına sahip ebeveynlere göre çocuk haklarına dair katılım alt boyutunda daha yüksek seviyede algılamaya sahip oldukları söylenebilir. Anlamlı çıkan diğer bir test sonucuna göre ise, demokratik aile yapısına sahip ebeveynlerin aşırı koruyucu aile yapısına sahip ebeveynlere göre çocuk haklarına dair gelişim alt boyutunda daha yüksek seviyede algılamaya sahip oldukları söylenebilir. Dolayısıyla H6a ile H6c alt hipotezi desteklenmiş; H6b ile H4d alt hipotezleri ise desteklenmemiş; H4 temel hipotezi kısmen desteklenmiştir.

Araştırma Sorusu 9: Ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin yeterli bilgisine göre çocuk hakları davranışları (katılım, yaşama, gelişim, koruma) farklılaşmakta mıdır?

H₉: Ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin yeterli bilgisine göre çocuk hakları davranışları (H_{9a}: katılım; H_{9b}: yaşama; H_{9c}: gelişim; H_{9d}: koruma) farklılaşmaktadır.

Ebeveynlerin, çocuk haklarına ilişkin yeterli bilgiye sahip olup olmamaya göre çocuk hakları davranışlarında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Yapılan Mann-Whitney U testi analiz sonuçları Tablo 16’da görülmektedir.

Tablo 16: Hipotez 9’a Dair Yapılan Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Alt Boyut	Ebeveynin Yeterli Bilgisi	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	Mann-Whitney U	Z	p	Anlamlı Fark
Katılım	Evet	19	145,5	27805,5	6192,50	-	,006	1>2
		1	8	0		2,76		
	Hayır	82	117,0	9595,50		0		
			2					
Yaşama	Evet	19	141,0	26933,5	7064,50	-	,076	-
		1	1	0		,177		
	Hayır	82	127,6	10467,5		4		
			5	0				

Gelişim	Evet	19	147,9	28261,0	5737,00	3,51	,00	1>2
		1	6	0				
	Hayır	82	111,4	9140,00				
			6			9	0	
Koruma	Evet	19	142,4	27199,5	6798,50	1,82	,06	-
		1	1	0				
	Hayır	82	124,4	10201,5				
a			1	0		6	8	

1=Evet, 2=Hayır * p<0.05, **p<0.01

Tablo 16'daki sonuçlara göre, ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin yeterli bilgiye sahip olup olmaması ile çocuk hakları davranışları katılım ($p=0,006<0,05$) ile gelişim ($p=0,000<0,05$) alt boyutlarında p değerleri 0,05'ten ($p=0,006<0,05$) küçük olması nedeniyle istatistikî olarak anlamlı bir farklılaşma ortaya çıkmış; yaşama ($p=0,076>0,05$) ile koruma ($p=0,068>0,05$) alt boyutlarında ise p değerlerinin 0,05'ten büyük olması nedeniyle istatistikî olarak anlamlı bir farklılaşma ortaya çıkmamıştır. Ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin yeterli bilgiye sahip olanların olmayanlara oranla çocuk haklarına dair katılım ile gelişim alt boyutlarında daha yüksek seviyede algılamaya sahip oldukları söylenebilir. Dolayısıyla sadece H9a ile H9c alt hipotezleri desteklenmiş; H9b ile H9d alt hipotezleri ise desteklenmemiş; H9 temel hipotezi kısmen desteklenmiştir.

Araştırma Sorusu 10: Ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin eğitim alıp almadıklarına göre çocuk hakları davranışları (katılım, yaşama, gelişim, koruma) farklılaşmakta mıdır?

H₁₀: Ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin eğitim alıp almadıklarına göre çocuk hakları davranışları (H_{10a}: katılım; H_{10b}: yaşama; H_{10c}: gelişim; H_{10d}: koruma) farklılaşmaktadır.

Ebeveynlerin, çocuk haklarına ilişkin eğitim alıp almadıklarına göre çocuk hakları davranışlarında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Yapılan Mann-Whitney U testi analiz sonuçları Tablo 17'de görülmektedir.

Tablo 17: Hipotez 10'a Dair Yapılan Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Alt Boyut	Ebeveynin Çocuk Eğitimi Alması	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	Mann-Whitney U	Z	p	Anlamlı Fark
Katılım	Evet, Eğitim aldım	53	142,16	7534,50	5556,50	-,534	,593	-
	Hayır, Eğitim almadım	223	135,76	29886,50				
Yaşama	Evet, Eğitim aldım	53	137,47	7286,00	5805,00	-,067	,947	-
	Hayır, Eğitim almadım	223	136,89	30115,00				
Gelişim	Evet, Eğitim aldım	53	163,82	8682,50	4408,50	-2,769	,006	1>2
	Hayır, Eğitim almadım	223	130,54	28718,50				
Koruma	Evet, Eğitim aldım	53	141,07	7476,50	5614,50	-,442	,659	-
	Hayır, Eğitim almadım	223	136,02	29924,50				

1=Evet, Eğitim aldım, 2=Hayır, Eğitim almadım * p<0.05, **p<0.01

Tablo 17’deki sonuçlara göre, ebeveynlerin birlikte ya da ayrı olması ile çocuk hakları davranışlarında sadece gelişim alt boyutunda p değeri 0,05’ten ($p=0,006<0,05$) küçük olması nedeniyle istatistikî olarak anlamlı bir farklılaşma ortaya çıkmış; katılım ($p=0,291>0,05$), yaşama ($p=0,473>0,05$) ile koruma ($p=0,242>0,05$) alt boyutlarında ise p değerlerinin 0,05’ten büyük olması nedeniyle istatistikî olarak anlamlı bir farklılaşma ortaya çıkmamıştır. Ebeveynlerin eğitim alanların eğitim almayanlara oranla çocuk haklarına dair gelişim alt boyutunda daha yüksek seviyede algılamaya sahip oldukları söylenebilir. Dolayısıyla sadece H10c alt hipotezi desteklenmiş; H10a, H10b ve H10d alt hipotezleri ise desteklenmemiş; H10 temel hipotezi kısmen desteklenmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonuçlarına yer verilmiş ve aynı zamanda literatürdeki benzer çalışmalarla benzer ve farklı yönleri ortaya koyulmuştur. Çalışma sonuçları doğrultusunda birtakım öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Araştırma 60-72 aylık çocuğa sahip olan ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama düzeyleri ve çocuk haklarını uygulama düzeylerinin ebeveynlerin anne-baba olma durumuna, yaş aralığına, eğitim düzeyine, sahip oldukları mesleğe, gelir aralığına, sahip oldukları çocuk sayısına, birliktelik durumuna, aile yapısına, çocuk haklarına ilişkin yeterli bilgiye sahip olup olmama durumlarına ve çocuk hakları eğitimi almış olmasına göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Aynı zamanda araştırma sürecinde, ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin bilgi edinmek için en çok kullandıkları kaynağın ne veya neler olduğu sonucunu da elde etmek amaçlanmıştır.

Ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama düzeylerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama düzeyinin çok yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama düzeyinin katılım, yaşama ve koruma boyutunda çok yüksek, gelişim boyutunda ise yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu sonuçlar Kesayak (2018), Akgül (2015) ve Arslan (2019)'un çalışmalarıyla örtüşmektedir. Kesayak (2018)'in aile içerisinde çocuk haklarını uygulama düzeyini araştırdığı çalışmasında ailede çocuk haklarını uygulama düzeyinin yüksek olduğu; gelişim boyutunda orta, yaşama, katılım ve koruma boyutunda ise çok yüksek olduğu sonuçları elde edilmiştir. Akgül (2015)'ün ilkökul öğrenci velilerinin çocuk haklarına ilişkin görüşlerini değerlendirdiği araştırmasında katılım gösteren velilerin tamamına

yakınının çocukların tüm haklarının en önemli hakkı olduğu görüşünde olduğu ifade edilmiştir. Arslan (2019) çocuğu ortaokula devam eden ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarını incelediği araştırmasında, ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik algılarının oldukça yüksek olduğu, çocukların bakımlarının ve korunma ihtiyaçlarının ebeveynler ve devlet tarafından sağlanması gerektiği, çocukların zaman içerisinde kendi kendine karar alabilecek bir pozisyona getirilmesi konusunda aynı fikirde oldukları ifade edilmiştir. Ebeveynlerin çocuk hakları konusuna ilişkin farkındalık geliştirdikleri ve bu konuda da duyarlı davrandıkları söylenebilir.

5.1.1. Birinci Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma

Ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama düzeyleri üzerinde ebeveynlik durumunun etkisi incelenmiştir. Katılım, yaşama, gelişim ve koruma boyutunda ebeveynlik durumunun, yani anne veya baba olmasının etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, Akgül (2015) ve Kent Kükürtçü (2011)'nün araştırmalarında elde ettiği sonuçlar ile örtüşmektedir. Akgül (2015)'in araştırmasında katılım gösteren velilerin çocuk haklarının genel haklar, yaşama hakkı, gelişim hakkı, korunma hakkı, katılım hakkı ve eğitim hakkı boyutlarındaki görüşleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Kent Kükürtçü (2011) annelerin ve öğretmenlerin kullandıkları disiplin yöntemlerinin çocuk hakları ile ilişkisini incelediği araştırmasında hem annelerin hem de babaların çocuk merkezli disiplin anlayışına ağırlık verirken, uyguladıkları disiplin tekniği sıralaması da anne ve babalarda uyum göstermektedir. Yani anne ve babaların tercih ettiği disiplin yönteminde büyük oranda tutarlılık gözlemlenmiştir. Ancak bu çalışma Kesayak (2018), Kızılırmak (2015), Özyürek ve Tezel Şahin (2005) ve Aydoğdu ve Dilekmen (2016)'in araştırmaları sonucunda elde ettikleri bulgular ile çelişmektedir. Kesayak (2018) ve Kızılırmak (2015)'in araştırma sonuçlarında annelerin aile içerisinde çocuk haklarını daha çok uyguladığı sonucuna ulaşılmış ve bu sonuçlar kendi içlerinde örtüşmektedir. Özyürek ve Tezel Şahin (2005) ebeveyn tutumlarını incelediği araştırmasında annelerin babalara göre koruyucu bir tutum içinde olduğu, daha katı disiplinli ve daha demokratik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anne ve baba tutumları arasında demokratiklik boyutunda anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hem bu

çalışma hem de sonuçları karşılaştırılan diğer çalışmalar ile örtüşmeyen Aydoğdu ve Dilekmen (2016)'in çeşitli değişkenler açısından ebeveyn tutumlarını incelediği araştırmasında otoriter tutum, aşırı koruyucu tutum ve izin verici tutum puanlarının ebeveyn cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermediği, demokratik tutum puanlarının ise erkekler lehine olduğu görülmüştür.

5.1.2. İkinci Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma

Ebeveynlerin yaş aralığının çocuk haklarını uygulama düzeyi üzerinde bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç Arslan (2019)'un araştırmasında yaş değişkeninin çocuk haklarına yönelik tutumuna etkisini incelediğinde anlamlı bir fark olmadığına ilişkin ulaştığı sonuç ile benzerlik göstermektedir. Özyürek ve Tezel Şahin (2005) ve Aydoğdu ve Dilekmen (2016)'in araştırmalarında elde ettiği sonuçlar ile de örtüşmektedir. Bu araştırmalarda ebeveyn tutumları yaş değişkenine göre incelenmiş ve ebeveynlerin yaşının tutumlarını etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak Yurtsever (2009) ve Ayyıldız (2005)'in araştırmalarında elde ettiği sonuçlar ile benzerlik göstermemektedir. Ebeveynlerin yaşlarına göre çocuk hakları tutumunu inceleyen Yurtsever (2009) anne ve babaların 'Bakım ve Koruma'dan yana tutumlarında yaşlarına göre anlamlı bir farklılık olduğu, babaların 'Kendi Kendine Karar Verme' tutumunda yaşlarına göre anlamlı bir farklılık olduğu görülürken annelerin tutumunda anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür. Ayyıldız (2005), 0-6 yaş çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını yaş değişkeni açısından incelediği araştırmasında genç yaşta anne olanların çocuk yetiştirme tutumu açısından daha dezavantajlı bir konumda olduğu sonucuna ulaşmıştır. Genç yaştaki annelerin çocuklarına karşı ilgisiz davranabilmekte ve ihtiyaçlarına yeterli düzeyde yanıt verememektedir.

5.1.3. Üçüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma

Ebeveynlerin eğitim seviyesinin çocuk haklarını uygulama düzeyi üzerinde yaşama ve koruma boyutlarında bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Ancak eğitim seviyesinin katılım ve gelişim alt boyutu üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

Ebeveynlerin eğitim seviyesi arttıkça katılım ve gelişim boyutunda daha yüksek algılamaya sahip oldukları görülmüştür. Literatürde bu sonuçlarla benzerlik gösteren araştırmalar mevcuttur. Kesayak (2018) ebeveynlerin eğitim düzeyinin aile içerisinde çocuk haklarını uygulama düzeyi üzerindeki etkisini incelemiş, eğitim düzeyi artan ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama düzeyinin de arttığı sonucuna ulaşmıştır. Teresevicience (2001), gerçekleştiği araştırmasında eğitim seviyesinin ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama konusunda etkili olduğunu, eğitim seviyesinin yüksek olması ile özverili bir tutum sergilenmesi arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Özyürek ve Tezel Şahin (2005) annelerin öğrenim düzeyi yükseldikçe çocuklarına karşı demokratik tutumlarının arttığı, babaların ise demokratik tutumlarının öğrenim düzeyinden etkilenmediği sonucu bulunmuştur. Yine öğrenim düzeyi yükseldikçe anne-babaların katı/sert disiplin ve aşırı koruyuculuk tutumlarının azaldığı bulunmuştur. Çetinkaya (1998) öğretmenlerin ve öğrencilerin çocuk haklarına bakışının değerlendirildiği araştırmasında anne ve babaların eğitim düzeyinin öğrencilerin çocuk haklarına bakışını etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Anne ve babalarının eğitim düzeyi yüksek olan öğrenciler hakların önemine ve varlığına daha yüksek puan vermişlerdir. Dursun (2010)'un okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne-baba tutumları arasındaki ilişkisini incelediği araştırmasında, anne babaların eğitim durumu değişkenine ilişkin sonuçlarına bakıldığında anne-babalardan ilkökul mezunu olanların daha disiplinli bir tutuma sahip olduğu, en düşük düzeyde sıkı disiplin uygulayan anne-babalarında yüksek lisans mezunu olduğu görülmüştür. Bu çalışma ile sonuçları örtüşmeyen Taşkın (2019) ve Yurtsever (2009)'in çalışmalarında ise daha farklı sonuçlar elde edilmiştir. Taşkın (2019) ebeveynin eğitim durumunun öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin algıları üzerinde bir etkiye sahip olmadığı sonucuna ulaşırken, Yurtsever (2009) araştırmasında anne ve babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarında; ebeveyn eğitim durumunun yükselmesiyle 'Bakım ve Koruma'dan yana tutum sergiledikleri görülmüştür. Ebeveynlerin eğitim seviyesinin çocuk haklarına yönelik farkındalıkta önemli bir faktör olduğu karşımıza çıkmaktadır. Eğitim seviyesi artan ebeveynler çocuklara yönelik haklarıyla daha çok bağdaşan tutum ve davranışlar göstermektedir.

5.1.4. Dördüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma

Ebeveynlerin sahip oldukları mesleklerin koruma boyutu haricinde çocuk haklarını uygulama düzeyi üzerinde etkisi olmadığı görülmüştür. Esnaf olan ebeveynlerin, işçi, memur, özel sektörde çalışan ve çalışmayan ebeveynlere göre çocuk haklarını uygulama düzeyi koruma alt boyutunda daha yüksek algılamaya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Meslek sahibi olmanın ve sahip olunan mesleğin türüne göre çocuk hakları üzerinde etkisi olduğu sonucuna ulaşılan çalışmalar literatürde mevcuttur. Kızılırmak (2015)'in annelerin çalışma durumuna göre çocuk haklarına ilişkin tutum düzeylerine ait ölçek toplam puanlarını incelediğinde çalışan annelerin çocuk haklarına ilişkin tutum düzeylerinin anlamlı olarak ev hanımı annelerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Kesayak (2018) araştırmasında mesleğin aile içerisinde çocuk haklarının uygulama düzeyine olan etkisini incelediğinde memur olanların özel sektöre göre, emekli olanların çalışmayanlara göre, esnafın işçiye göre, işçinin çiftçiye göre aile içerisinde çocuk haklarını uygulama düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Arslan (2019) çalışmasında ebeveynlerin mesleğine göre çocuk haklarına bakış açılarının farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Buna göre mesleği öğretmenlik olan ebeveynlerin devlet güvencesi ve desteği ile ilgili tutumlarının mesleği işçi ve ev hanım olanlara göre daha yüksek olduğu, mesleği öğretmenlik olan ebeveynlerin çocukların bakım ve korumasını mesleği işçi ve ev hanımı olan ebeveynlere göre daha fazla üstlenilmesi gerektiğine inandıkları belirlenmiştir. Gerçekleştirilen çalışmalar mesleklerin çocuk haklarına yönelik ebeveynlerin tutumlarını etkilemesi konusunda örtüşmektedir.

5.1.5. Beşinci Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma

Ebeveynlerin gelir aralığının aile içerisinde çocuk haklarını uygulama düzeyi üzerinde bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, Taşkın (2019)'ın araştırmasında aile gelir durumunun gerek öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin algıları üzerinde gerekse de ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşmış olması açısından benzerlik göstermektedir. Ancak araştırma sonucuyla örtüşmeyen literatürde birçok çalışmada

mevcuttur. Yurtsever (2009), anne ve babaların gelir durumuna göre ‘Bakım ve Koruma’ dan yana tutumlarda farklılık olduğu, ebeveynin ‘Kendi Kendine Karar Verme’ tutumlarında aile gelirinin bir fark yaratmadığı, ailenin gelir durumu yükseldikçe anne ve babaların ‘Bakım ve Koruma’ dan yana tutum benimsedikleri görülmüştür. Kesayak (2018)’ in araştırmasında aile içerisinde çocuk haklarının uygulanma düzeyi üzerinde ebeveynlerin gelir düzeyinin etkisi incelendiğinde; gelir düzeyi yüksek olan ebeveynlerin düşük olan ebeveynlere göre aile içerisinde çocuk haklarını uygulama düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Arslan (2019) ebeveynlerin aylık gelirine göre çocuk haklarına yönelik tutumlarının anlamlı bir şekilde farklılaştığını tespit etmiştir. Melton (1980)’ de daha yüksek gelir düzeyine sahip ebeveynlerin, daha düşük gelir düzeyine sahip ailelere oranla çocuk haklarına karşı daha olumlu tutumlar sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır. Rafferty ve Griffin (2010)’ in araştırma sonuçları geliri daha düşük seviyede olan annelerin olumlu ebeveynlik becerilerine daha az sahip olduğunu ve çocuklarının öğrenme süreci için daha az destek sağlayabildiğini göstermektedir. Voicu, Anghel ve Savu-Cristescu (2015), araştırmasında ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumları üzerinde sadece sosyoekonomik faktörlerin değil, ebeveynin farkındalık ve anlayış düzeyinin de etkili olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Ersoy (2011) ilköğretim öğrencilerinin çocuk haklarına ilişkin algılarını belirlemek amacıyla gerçekleştirdiği araştırmasında öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin algılarının ailenin sosyoekonomik düzeyine göre değiştiği sonucuna ulaşmıştır. Alt sosyoekonomik düzeydeki öğrenciler daha çok temel yaşam ve gelişim haklarından söz ederken orta ve üst sosyoekonomik düzeydeki öğrenciler saygı, özgürlük ve katılım haklarından söz etmiştir. Şiddetten korunma haklarına ise sadece alt ve orta sosyoekonomik düzeydeki öğrenciler değinmiştir. Bu sonuca göre alt ve orta sosyoekonomik düzeydeki öğrencilerin yaşamında daha çok temel yaşam-gelişim haklarını kullanabildikleri ve katılım haklarından yeterli düzeyde yararlanamadıkları, üst sosyoekonomik düzeydeki öğrencilerin ise temel yaşam-gelişim haklarının yanı sıra katılım haklarını da kullanabildikleri söylenebilir.

5.1.6. Altıncı Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma

Ebeveynin sahip olduğu çocuk sayısının çocuk haklarını uygulama düzeyi üzerinde bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde bu sonuç ile örtüşmeyen birkaç çalışma mevcuttur. Kesayak (2018) araştırmasında aile içerisinde çocuk haklarının uygulanma düzeyi üzerinde çocuk sayısı değişkeninin etkisini incelediğinde çocuk sayısı arttıkça çocuğa gösterilen ilginin azaldığı, ebeveynlerin ailede çocuk haklarını uygulama düzeyinin düştüğü sonucunu elde etmiştir. Kızılırmak (2015), annelerin sahip oldukları çocuk sayısına göre Anne-Babalık Bilgi Testi'nden aldıkları puan ortalamalarını incelediğinde, en düşük puan ortalaması 4 ve üstü çocuğu olan anneler alırken, en yüksek puan ortalamasını 1 çocuğu olan anneler almıştır. Yani sahip olunan çocuk sayısı Anne-Babalık Bilgi Testi'nden alınan sonuçlar üzerinde anlamlı bir etki oluşturmuştur. Aydoğdu ve Dilekmen (2016) araştırmasında ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısına göre demokratik tutum, otoriter tutum ve izin verici tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çocuk sayısına göre aşırı koruyucu tutum puanları arasında ise tek çocuk sahibi olan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu çalışma sonuçlarıyla kısmen benzerlik gösteren Akgül (2015)'ün gerçekleştirdiği araştırmasında velilerin, çocuk haklarının yaşama hakkı boyutu ile ilgili görüşlerinde sahip olunan çocuk sayısının etkili olduğu fakat genel olarak çocuk hakları, gelişim hakkı, korunma hakkı, katılım hakkı ve eğitim hakkı boyutlarındaki görüşleri üzerinde sahip oldukları çocuk sayısının istatistiksel olarak etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.7. Yedinci Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma

Ebeveynlerin birliktelik durumunun aile içerisinde çocuk haklarını uygulama düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada etkisi incelenen ebeveynlerin birliktelik durumu değişkeni literatürde daha çok medeni durum değişkeni olarak incelenmiştir. Medeni durum değişkeni olarak inceleyen araştırmalarda Arslan (2019), Yeşilkayalı (2014), Taşkın (2019) ve Kızılırmak (2015)'in araştırmalarında elde ettiği sonuçlar ile bu sonuçlar örtüşmektedir. Arslan (2019) araştırmasında ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik bakış açılarının medeni

durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşırken, Yeşilkayalı (2014)'de benzer şekilde ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarının medeni durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Taşkın (2019) araştırmasında Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği toplam puanı ile alt boyutları olan 'Devlet Güvencesi ve Desteği', 'Bakım ve Koruma' ve 'Kendi Kendine Karar Verme' alt ölçek ortalama puanları üzerinde medeni durumun bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Kızılırmak (2015)'ın gerçekleştirdiği araştırmada annelerin 'Devlet Güvencesi ve Desteği', 'Bakım ve Koruma' ve 'Kendi Kendine Karar Verme' boyutlarının tümündeki ve ölçek toplam puanındaki çocuk haklarına ilişkin tutum düzeylerinin medeni durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Buna göre annelerin medeni durumunun çocuk haklarına ilişkin tutumlarını etkilemediği belirtilmiştir.

5.1.8. Sekizinci Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma

Ebeveynlerin aile yapısının çocuk haklarını uygulama düzeyinde yaşama ve koruma alt boyutu üzerinde bir etkisi olmadığı, fakat katılım ve gelişim alt boyutu üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Demokratik aile tutumuna sahip olan ebeveynler katılım ve gelişim alt boyutunda daha yüksek algılamaya sahip oldukları görülmektedir. Kesayak (2018) araştırmasında ebeveynlerin sahip oldukları aile tipinin aile içerisinde çocuk haklarının uygulanma düzeyi üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Araştırmada demokratik ailelerin aşırı koruyucu, ilgisiz ve baskıcı ailelere göre, tutarsız ailelerin de baskıcı ailelere göre ailede çocuk haklarını daha fazla uyguladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Her iki çalışmada aile tutumlarının çocuk haklarını uygulama düzeylerini etkilemesi açısından örtüşmektedir. Day, Peterson ve Badali (2006), de gerçekleştirdiği çalışma sonuçlarında ebeveynlerin aile yapısının çocuk haklarına yönelik tutumları üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Otoriter tutumu benimseyen ebeveynlerin otoriter tutumu benimsemeyen ebeveynlere oranla çocuk haklarına daha az destek sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.9. Dokuzuncu ve Onuncu Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma

Ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin yeterli bilgiye sahip olup olmamasının ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama düzeyleri üzerinde katılım ve gelişim alt boyutunda anlamlı bir etkiye sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu değişkenle bağlantılı diğer değişken sonuçlarına göre de ebeveynlerden çocuk hakları eğitimi alanların eğitim almayanlara göre çocuk haklarına dair gelişim alt boyutunda daha yüksek algılamaya sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Literatürde bu sonuçlarla örtüşen araştırma sonuçları mevcuttur. Kesayak (2018) çalışmasında ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik bilgi düzeyi arttıkça ailede çocuk haklarını uygulama düzeyinin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Washington (2010) çalışmasında ailelere ‘Aile Katılımlı Çocuk Hakları Programı’ çerçevesinde yoğun bir etkinlik programı uygulamış ve uygulanan programın sonuca ulaştığı, eğitime katılan ebeveynlerde olumlu yönde anlamlı değişiklikler elde edildiği bulgularına ulaşmıştır. Çarıkçı (2019) araştırmasında ‘Çocuk Hakları Eğitim Programı’nın ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin çocuk hakları tutum ve farkındalıklarına yönelik etkisini incelemiş ve program sonucunda öğrencilerin çocuk haklarına yönelik tutum ve farkındalıklarında olumlu yönde bir artış olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yine benzer sonuçlara ulaşan Goldberg (2008), insan hakları eğitiminin öğrenci davranışlarına etkisini incelediği araştırmasında, sekizinci sınıf öğrencilerine sekiz hafta süreyle verilen insan hakları eğitiminin öğrencilerin daha empatik bireyler olmasına katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Covell ve Howe (2001) araştırmalarında 13-15 yaş aralığındaki öğrencilere çocuk hakları içeriğinde bir eğitim programı geliştirmişler ve sonunda eğitim alan öğrencilerin eğitim almayan öğrencilere kıyasla daha yüksek düzeyde özgüvene sahip oldukları ve haklara saygı gösterme tutumlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Dinç (2015) okul öncesi eğitim kurumunda çocuğu olan ebeveynlerin çocuk hakları eğitimi konusundaki görüşlerini incelediği araştırmasında, ebeveynlerin genel olarak çocuk hakları konusunda bilgileri olsa da, çocukların sahip oldukları bu hakları günlük hayata yansıtabilmeleri için bilinçlendirilmeye ihtiyaçları olduğu, ayrıca evde de çocuk hakları eğitimi uygulamaları konusunda kendilerinin de bilinçlendirilmeye gereksinimleri olduğu belirtilmiştir. Pourrajab ve arkadaşları (2014), çocuk ihmali istismarının tespitinde ve bildirilmesinde öğretmenin oldukça

önemli bir role sahip olduğunu fakat üniversitede aldıkları eğitimlerin yeterli olmadığını, bu yüzden de öğretmenlerin çocuk hakları eğitimi konusunda eğitilmelerinin evsiz çocukların tespitinde ve çocuk istismarının bildirilmesinde etkili olacağını savunmuşlardır. Farklı olarak Robson (2015), araştırmasında çocuk haklarına dair resmi olarak bilgi sahibi olmasalar bile çocuk haklarını tanımlayabildikleri sonucuna ulaşmıştır.

Bu çalışmada elde edilen sonuçlar ve bu sonuçları literatürde destekleyen diğer araştırma sonuçları çocuk haklarına ilişkin bilgi sahibi olmayı ve bu konuda eğitim alınmasının ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

5.2. Öneriler

36-72 aylık çocuğa sahip ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama düzeyinin belirlendiği bu araştırma sonuçları ve süreci değerlendirildiğinde birtakım önerilerde bulunulmuştur:

- 1- Bu araştırmanın örneklemini Giresun il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bağımsız anaokulları oluşturmaktadır. Ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama düzeylerine ilişkin daha geniş bir örneklem üzerinde araştırmalar yapılması önerilmektedir.
- 2- Bu araştırma okul öncesi döneminde çocuğu olan ebeveynlerle gerçekleştirilmiştir. Daha üst eğitim seviyelerinde çocukları öğretim görmekte olan ebeveynlerle çalışmalar yapılması önerilmektedir.
- 3- Bu çalışmada ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama düzeylerinin incelenmesi amacıyla nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulguları daha derinlemesine incelemek için nitel ve karma yöntem araştırmaları yapılması önerilmektedir.
- 4- Bu çalışmada ebeveynlerin sahip olduğu mesleğin çocuk haklarını uygulama düzeyi üzerinde etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mesleği esnaf olan ebeveynlerin koruma alt boyutunda aldığı puan anlamlı olarak farklılaşmıştır. Farklı mesleklerle (işçi, memur, özel sektör ve çalışmayan ebeveyn) sahip ebeveynlere yönelik çocuk hakları konusunda farkındalık

alışmaları ve gerekirse de bireysel rehberlik çalışmaları yapılması önerilmektedir.

- 5- Bu araştırmada ebeveynlerin eēitim seviyesinin ocuk haklarını uygulama dūzeyi üzerinde katılım ve gelişim alt boyutlarında etkili olduēu sonucuna ulaşılmıştır. Eēitim seviyesi daha dūřuk olan ebeveynlere yōnelik ocuk hakları konusunda bilgilendirme çalışmalarının yapılması önerilmektedir.
- 6- Bu araştırmada ebeveynlerin aile yapısının ocuk haklarını uygulama dūzeyi üzerinde katılım ve gelişim alt boyutunda etkisi olduēu sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynlere yōnelik aile tutumları konusunda bilgilendirme çalışmaları yapılabilir; aile içerisinde çocuklarına daha faydalı olabilmek ve çocukların haklarına saygılı olunan saēlıklı bir aile ortamı oluşturabilmek amacıyla ailelerin demokratik aile tutumunu benimsemelerine yōnelik teşvik çalışmaları yapılması önerilmektedir.
- 7- Bu araştırmada ebeveynlerin ocuk haklarına ilişkin bilgi sahibi olmalarının ve eēitim almalarının ocuk haklarını uygulama dūzeyleri üzerinde katılım ve gelişim alt boyutlarında etkisi olduēu sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynleri ocuk hakları konusunda eēitim almaları saēlanabilir. Farklı bilgi kaynaklarında da ocuk haklarına ilişkin bilgi sahibi olabileceklerine yōnelik de yōnlendirmeler yapılması önerilmektedir.
- 8- Okullarda ocuk hakları temalı afiş, pano, vb. gibi gōrsel içerikler hazırlanarak ebeveynlere ve diēer herkese yōnelik farkındalıēı arttırıcı çalışmalar önerilmektedir.
- 9- Bu araştırmada ebeveynlerin ocuk haklarına ilişkin bilgi edinme kaynaklarına ilişkin bulgulara bakıldığında en fazla tv programlarından faydalandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sonuçlar doērultusunda televizyon programlarında daha faydalı ve verimli içeriklerin oluşturulması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Akarslan, M. (1998). *Anahatlarıyla çocuk hakları ve çocuk hakları mevzuatı*. Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Akdağ Akman, F. (1977). *Türkiye’de bebek ve çocuk ölümleri ile ailelerin beslenme durumu, sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi ve nüfus yapısı arasındaki ilişkiler* [Yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Akgül, M. (2015). *İlkokul öğrenci velilerinin çocuk haklarına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi]. Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Aktürk, E.ve Tekman, N. (2016). Konut talebi ve Erzurum kent merkezinde tüketicilerin konut edinme kararlarını etkileyen faktörler. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 30(2), 423-440.
- Akyüz, E. (2000). *Ulusal ve uluslararası hukukta çocuğun haklarının ve güvenliğinin korunması*. Milli Eğitim Basımevi.
- Akyüz, E. (2001). Çocuk hakları sözleşmesinin temel ilkeleri ışığında çocuğun eğitim hakkı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151, 1-26.
- Akyüz, E. (2013). *Çocuk hukuku: Çocukların hakları ve korunması*. Pegem Akademi Yayınları.
- Aktaş Arnas, Y. (2003). Sokak çocukları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 14(2), 43-58.
- Algan, M. (2020). *Anayasa hukukunda çocuk hakları* [Doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Arslan, Ç. (2019). *Çocuğu ortaokula devam eden ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarının incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Atik, Y. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çocuk haklarına ilişkin görüşleri* [Yüksek lisans tezi]. Fırat Üniversitesi.
- Aydın, Z. M. (2007). Eğitimci gözüyle çocuğun eğitiminde ailenin önemi. *Hanımefendi*, 4, 6-9.
- Aydoğdu, F., & Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 569-585.
- Ay Zöğ, D. (2008). *Öğrencilerin çocuk haklarını algılama düzeyleri ile akademik başarı arasındaki ilişki (İstanbul ili Beyoğlu ilçesi örneği)* [Yüksek lisans tezi]. Beykent Üniversitesi.

- Ayhan, M. (2021). *Okul öncesi eğitime devam eden çocukların ebeveynlerine yönelik hazırlanan çocuk hakları programının ebeveynlerin çocuk hakları tutumuna etkisi* [Yüksek lisans tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Avşar Kurnaz, Ş. (2007). Çocuk yoksulluğu. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 12(12), 47-55.
- Avşar, Z., & Öğütoğulları, E. (2012). Çocuk işçiliği ve çocuk işçiliği mücadele stratejileri. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 2(1), 9-40.
- Banko, Ç. (2017). *Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk haklarına ilişkin tutum, davranış ve görüşlerinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Ceylan, A., Tuncer, O., Melek, M., Akgün, C., Gülmehmet, F., & Erden, Ö. (2009). Van bölgesindeki çocuklarda cinsel istismar. *Van Tıp Dergisi*, 16(4), 131-134.
- Covell, K., & Howe, R. B. (2001). Moral Education through the 3 Rs: Rights, respect and responsibility. *Journal of Moral Education*, 30(1), 29-41.
- Çarıkçı, S. (2019). *Çocuk hakları eğitimi programı'nın ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin çocuk hakları tutum ve farkındalıklarına etkisi* [Doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Çavuş, S. (2019). *Ortaokul öğrencilerinin çocuk hakları kavramına ilişkin bilişsel yapılarının incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Çetinkaya, N. (1998). *Öğretmenlerin ve öğrencilerin çocuk haklarına bakışının değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Çoban Sural, Ü. (2018). *Kamu ilkokullarında öğrenim gören 4. sınıf öğrencilerinin çocuk haklarına ilişkin görüşleri* [Yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Çöpoğlu, M. (2018). Bir kısır döngü: Dünyada ve Türkiye’de çocuk işçiliği ve işsizlik. *Anemon Muş Alparslan Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(5), 671-685. doi:10.18506/anemon.397136
- Dağlı, S.K. (2015). *Öğretmenlerin çocuk haklarına ilişkin davranışlarının öğrenciler tarafından değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi]. Yeditepe Üniversitesi.
- Daniels-Simmonds, L. (2009). *Early childhood professionals' beliefs and practices regarding the rights of young children to express views and to be heard* [Unpublished Doctoral Dissertation]. Texas Woman University.

- Day, D. M., Peterson-Badali, M., & Ruck, M.D. (2006). The relationship between maternal attitudes and young people's attitudes toward children's rights. *Journal of Adolescence*, 29(2), 193-207.
- Demirkol, Ö. F. (2018). Otel ve konukevi işletmelerinde yiyecek- içecek bölümünün maliyet kontrolü: Şanlıurfa ilinde bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10 (1), 797-815.
- Dirican, R. (2018). Tarihi süreçte çocukluk ve çocuk hakları. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 2(2), 51-62. doi: 10.36731/cg.472028
- Dinç, B. (2015). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların ebeveynlerinin çocuk hakları eğitimi konusundaki görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 7-25. doi: 10.14689/issn.2148-2624.1.3c1s1m
- Doğan, İ. (2000). *Akıllı küçük: Çocuk kültürü ve çocuk hakları üzerine sosyo-kültürel bir inceleme*. Sistem Yayıncılık.
- Durgut, A. (2005). *2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının çocuk hakları açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Dumlupınar Üniversitesi.
- Dursun, A. (2010). *Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi
- Erbay, E. (2019). *Çocuk hakları*. Yeni İnsan Yayınevi.
- Erbay, E. (2020). *Çocuk hakları perspektifinden çocuk işçiliği*. Nobel Yayıncılık.
- Erdoğan, B. (2018). *Sınıf öğretmenlerinin kültürlerarası duyarlılıkları ve çocuk haklarına yönelik tutumlarının incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Erdoğan, O. (2011). *Çocuk hakları*. Acar Basım.
- Ergün, B., & İpek, M. (2020). Erken çocukluk döneminde temel hak ve özgürlüklerin gerçekleştirilmesinde ebeveyn tutumlarının incelenmesi. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 6 (2), 159-180.
- Ersoy, A. F. (2011). İlköğretim öğrencilerinin çocuk haklarına ilişkin algıları. *İlköğretim Online*, 10(1), 20-39.
- Fazlıoğlu, Z. (2007). *Çocuk hakları sözleşmesinde yer alan 'çocuk hakları' konusunda öğretmenlerin ve yöneticilerin bilinç düzeyleri* [Yüksek lisans tezi]. Yeditepe Üniversitesi.

- Field, A.P. (2000). *Discovering statistics using SPSS for windows*. London: Sage Publications.
- Goldberg, J.L. (2008). *The impact of a human rights education on student attitudes and behaviors* [Doctoral dissertation]. Northcentral University.
- Gülan, A., Şirin, M.R., & Şirin, M. C. (2011). *1. Türkiye çocuk hakları kongresi yetişkin bildirileri kitabı*. Çocuk Vakfı Yayınları.
- Gültekin, M., Gürdoğan Bayır, Ö., & Balbağ, N. L. (2016). Haklarımız var: Çocukların gözünden çocuk hakları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(24), 971-1005.
- Gür, G. (2019). *Ebeveynlerin, öğretmenlerin ve yöneticilerin çocuk haklarına ilişkin görüş ve uygulamaları* [Yüksek lisans tezi]. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.
- Hançer, G. (2019). *Çocuk hakları ve çocuk istismarı konusunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri* [Yüksek lisans tezi]. Kastamonu Üniversitesi.
- Howe, R.B., & Covell, K. (2010). Miseducating children about their rights. *Education, Citizenship and Social Justice*, 5(2), 91–102. doi: 10.1177/1746197910370724
- Işıksal Apaydın, T. (2018). *Türk milli eğitim sisteminde eğitim hakkı ve çocuk hakları sözleşmesi*. Adalet Yayınevi.
- İşler, M. (2019). *Öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik görüşlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Karakaş, B., & Çevik, Ö. C. (2016). Çocuk refahı: Çocuk hakları perspektifinden bir değerlendirme. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 18(3), 887-906.
- Karaman, E.R. (2019). *Sınıf öğretmeni adaylarına yönelik çocuk hakları eğitiminde bir yöntem olarak yaratıcı dramının kullanılması* [Yüksek lisans tezi]. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi.
- Karcı, Y. (2016). *İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin çocuk hakları konusunda farkındalık düzeylerini belirleyen faktörler* [Yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Kaya, S. Ö. (2011). *Öğretmen adaylarının çocuk hakları ile ilgili görüşleri* [Yüksek lisans tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi.

- Karakoç, F. (2018). Çocuk hakları. Z. Merey (Ed.), *Çocuğun temel hakları* (s.110-123). Pegem Akademi.
- Kent Kükürtçü, S. (2011). *5-6 yaş çocuklarının ailelerinin ve öğretmenlerinin kullandıkları disiplin yöntemlerinin çocuk hakları ile ilişkisinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Kesayak, Y. (2018). *Ailede çocuk haklarının uygulanma düzeyine ilişkin ebeveyn görüşleri* [Yüksek lisans tezi]. Kastamonu Üniversitesi.
- Kıraç, Ş. (2019). *Eğitim fakültesi ve hukuk fakültesi 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin çocuk haklarına yönelik tutumları* [Yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Kırdök, M. (1998). *Çocuk Hakları*. Çiviyazıları Yayınları.
- Kızılırmak, K. (2015). *Anakara il merkezinde yaşayan 61-72 aylar arasında çocuğu olan annelerin, çocuk hakları ve anne olmaya ilişkin bilgi düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Kiye, S. (2018). Çocuk hakları. Z. Merey (Ed.), *Çocuk hakları sözleşmesinin temel ilkeleri* (s.76-87). Pegem Akademi.
- Kopuz Yavuz, F. (2019). *Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk hakları bilgi düzeyleri ile çok kültürlü eğitim tutumları arasındaki ilişki üzerine bir çalışma* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Okan Üniversitesi.
- Kor, K. (2013). *Okul öncesi öğretmenlerin Çocuk Hakları konusundaki görüşlerinin belirlenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Kurtdede Fidan, N., & Özaydın, A. (2019). Ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin metaforik algıları. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 9(2), 361-378.
- Kuzlu Ayyıldız, T., Ocakçı, A., & Ayoğlu, F. N. (2006). Zonguldak il merkezinde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları. *Zonguldak Sağlık Yüksekokulu Sağlık Eğitim Araştırma Dergisi*, 2(1), 34-45.
- Meder, M. (2008). Sokak çocuklarının sosyo-kültürel ve ekonomik özellikleri açısından incelenmesi: Ankara Sakarya Caddesi örneği. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (8), 201-218.

- Melton, G. B. (1980). Children's concepts of their rights. *Journal of Clinical Child Psychology*, 9(3) 186-190.
- Merey, Z. (Ed.). (2018). *Çocuk hakları*. Pegem Akademi Yayınları.
- Morine, S. L. (2000). *Children's and parents' attitudes towards children's rights and perceptions of family relationships* [Doctoral dissertation]. Toronto University.
- Munir, F. (2021). Mitigating COVID: Impact of COVID-19 lockdown and school closure on children's well-being. *Social Sciences*, 10(10), 387.
- Neslitürk, S., & Ersoy, A. F. (2007). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarının öğretimine ilişkin görüşleri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3(2), 245-257.
- Okumuş, E. (2009). Sokak çocuklarının sosyolojisi -Diyarbakır örneği. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 9 (4), 9-37.
- Osler, A., & Starkey, H. (1998). Children's rights and citizenship: Some implications for the management of schools. *International Journal of Children's Rights*, 6(3), 313-333.
- Özdemir Doğan, G. (2017). *Çocuk hakları eğitiminde uzman sınıf öğretmenlerinin perspektifinden etkili çocuk hakları eğitimi: Anlayışlar ve uygulamalar* [Yüksek lisans tezi]. Gaziantep Üniversitesi.
- Özenoğlu, A., & Ünal, G. (2015). Açlık ve yoksulluğun çocuklarda saldırganlık ve şiddet davranışları ile ilişkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(1), 162-179.
- Özkan, K. (2013). *Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk hakları konusundaki görüşlerinin belirlenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Öztürk, A. B. (2008). Çocuk yoksulluğunda yaşama, sağlık ve beslenme hakları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 19 (2), 67-80.
- Özyürek, A., & Tezel Şahin, F. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumunun incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19-34.
- Pilatin, G. (2019). *Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Trakya Üniversitesi.
- Pourrajab, M., Fallahi, B., Rahpaymaelizehee, Sh., & Rabbani, M. (2014). The Knowledge of Teachers about Rights of Children to Reducing Child Abuse in

- Homeless Students. *Journal of Educational, Health and Community Psychology*, 3(1).
- Püsküllü, F. (2020). *Rehberlik psikolojik danışmanlık öğrencilerinin çocuk haklarına dair farkındalıklarının incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Rafferty, Y., & Griffin, K. W. (2010). Parenting behaviours among low-income mothers of preschool age children in the USA: Implications for parenting programmes. *International Journal of Early Years Education*, 18(2), 143-157.
- Robson, J. (2015). *Parents' perceptions of children's rights in the family setting in Auckland* [Master Degree]. Auckland University of Technology.
- Saraçoğlu, A.S., & Kumral, O. (2007). Sınıf öğretmenliği son sınıf öğrencilerinin Öğretmenlik mesleğine yönelik yeterlilik algıları, kaygıları ve akademik güdülenme düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. VI. *Ulusal sınıf öğretmenliği eğitimi sempozyumu*. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eskişehir.
- Sarı, T. (2019). *Çocuk kütüphanelerinde yer alan çocuk kitaplarının çocuk hakları açısından incelenmesi: Ankara ili örneği* [Yüksek lisans tezi]. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.
- Senemoğlu, N. (2001). Çocuk hakları, çalışan çocuklar ve eğitim sorunları, *Milli Eğitim Dergisi*, 151, 25-35.
- Serozan, R. (2017). *Medeni hukuk*. Vedat Kitapçılık.
- Soylu, D. (2021). *Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin çocuk haklarına ilişkin kavramsallaştırmalarının incelenmesi: Bir olgubilim çalışması* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Sucu, E. (2020). *Sosyal bilgiler ders kitaplarında çocuk haklarının analizi* [Yüksek lisans tezi]. Sinop Üniversitesi.
- Şenol, L., & Üzüm, B. (2019). Özel sağlık kurumları çalışanlarının psikolojik dayanıklılık ve yabancılaşma düzeyleri. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11 (2), 1098-1102.
- Şahin, S., & Polat, O. (2012). Türkiye'de ve dünyadaki gelişmiş ülkelerde çocuk katılım hakkı algısının ve uygulamalarının karşılaştırılması. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 275-282.

- Şenlik, S. (2019). *Öğretmenlerin mesleki değerleri ile çocuk haklarına ilişkin görüşleri: Okul öncesi öğretmenleri üzerinde bir inceleme (Nevşehir ili örneği)* [Yüksek lisans tezi]. Kafkas Üniversitesi.
- Şişman, Y. (2006). Sokakta çalışan çocukların yaşam koşulları ve gelecek beklentileri. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 251-275.
- Tabachnick, B.G., & Fidell, L.S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Boston, MA: Pearson Education
- Taşkın, A. (2019). *Çocuk hakları konusunda ebeveyn tutumları ile ortaokul öğrencilerinin farkındalık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Giresun Üniversitesi.
- Tat, D. (2016). Avrupa birliği aday ülkelerinde çocuk işçiliği: çocuk işçiliğini önleme politikaları önerileri. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 107-148.
- Tereseviciene, M., & Jonyniene, Z. (2001). Students' perceptions of their rights in Lithuania. *School Psychology International*, 22(2), 152-173.
- Tomanovic, S. (2003). Negotiating children's participation and autonomy within families. *International Journal of Childrens Rights*, 11(1), 51-71.
- Tor, H. (2010). Türkiye'de çocuk işçiliğinin boyutları. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 2(2), 25-42.
- Tur, S. (2019). *İlkokulda öğrenim gören Suriyeli sığınmacı öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin algılarının incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.
- Türk, E. (2019). Batman'da sokakta çalış(tırıl)an çocuklar ve karşı karşıya oldukları riskler. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13(19), 1126-1158. doi:10.26466/opus.580524
- Tüzün, I., & Sarıışık, Y. (2015). *Türkiye'de Okullarda Çocuk Katılımı /Durum Analizi*. <https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2020-09/turkiyede-okullarda-cocuk-katilimi-durum-analizi.pdf>
- Uçuş, Ş., & Şahin, A.E. (2012). Çocuk hakları sözleşmesine yönelik öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 25-41.

- Uçuş, Ş. (2014). Çocuk hakları eğitimi programının hazırlanması ve değerlendirilmesi: uygulama öğretmen ve katılımcıların görüşleri. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, 3(2), 1-24.
- UNICEF. (2014). *Committing to Child Survival: A Promise Renewed, Progress Report 2014*. <https://data.unicef.org/resources/committing-to-child-survival-a-promise-renewed-progress-report-2014/> adresinden 03/03/2022 tarihinde alınmıştır.
- Ün, B. (2021). *Ebeveynlerin çocuk kavramına yükledikleri anlamlar bağlamında çocuk haklarına yönelik tutumları ve çocuklarının öz düzenleme beceri düzeyleri* [Yüksek lisans tezi]. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.
- Voicu, C., Anghel, A., & Savu-Cristescu, M. (2015). Parental education for children's rights. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 191, 1707-1712.
- Washington, F. (2010). *5-6 yaş grubu çocuklarına uygulanan aile katılımlı çocuk hakları eğitimi programının etkililiğinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Yakut, H.İ., & Korkmaz, E. (2013). Çocuklarda cinsel istismar. *Jinekoloji-Obstetrik ve Neonatoloji Tıp Dergisi*, 10(39), 1630-1632.
- Yeşilkayalı, E. (2014). *Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumları ile ilköğretim öğrencilerinin ahlaki olgunluk ve hoşgörü eğilimleri arasındaki ilişki* [Doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Yılmaz, F. (2019). *Üniversite öğrencilerinin çocuk hakları konusundaki tutumlarının incelenmesi ve çözüm önerileri: Amasya Üniversitesi örneği* [Yüksek lisans tezi]. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi.
- Yurtsever, M. (2009). *Ebeveyn çocuk hakları tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve anne babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi* [Doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.

EKLER

EK 1. Kişisel Bilgi Formu ve “Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği”

Değerli Ebeveynler,

Sizlerin çocuk haklarını uygulama düzeylerinizi belirlemek amacıyla bir araştırma yapmaktayım. Bu ölçeğe katılım gönüllük esasına dayanmaktadır. Yanıtlamaya başlamış olduğunuz ölçekten dilediğiniz zaman ayrılma hakkına sahipsiniz. Sizden beklenen; ölçekteki sorulara yönelik verilen seçeneklerden kendinize en yakın olanı işaretlemenizdir. Sorulara vermiş olduğunuz yanıtlar doğru veya yanlış olarak değerlendirilmeyecektir. Ölçeğin yanıtlanma süresi yaklaşık 5 dakikadır. Ölçekteki sorulara vermiş olduğunuz yanıtlar tamamen gizli tutulacaktır. Ölçeğe dair anlamadığınız bir nokta olduğunda ya da daha fazla bilgi almak isterseniz aşağıda yazmış olduğum mail adresinden bana ulaşabilirsiniz.

Berna YILMAZ ER

75. Yıl Anaokulu Rehber Öğretmen

Ebeveynlik Durumunuz: Anne () Baba ()
Çocuğunuz kaç aylık: 48-54 aylık () 55-59 aylık () 60-72 aylık () 72 ay üzeri ()
Yaşınız aşağıda verilmiş olan aralıklardan hangisine uygundur?: 20-30 () 31-40 () 41-50 () 51-60 () 61 yaş ve üstü ()
Eğitim düzeyiniz: Okur yazar değil () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite () Lisans üstü ()
Mesleğiniz aşağıda verilen seçeneklerden hangisine daha uygundur?: Esnaf () İşçi () Memur () Özel Sektör () Emekli () Çalışmıyor ()

Ailenizin aylık gelir miktarı aşağıdaki seçeneklerden hangisine daha uygundur?: 0-3.000 () 3.001-5.000 () 5.001-10.000 () 10.001 ve üzeri ()

Sahip olduğunuz çocuk sayısı hangi seçeneğe daha uygundur?: 1() 2() 3() 4 ve daha fazlası ()

Eşiniz ile birliktelik durumunuz nedir?(Formu doldurmuş olduğunuz çocuk için anne-babanın birliktelik durumu): Birlikte () Ayrı ()

Ailenizi nasıl bir aile olarak tanımlarsınız? Demokratik () Otoriter() Aşırı koruyucu () İlgisiz()

Çocuk haklarına ilişkin yeterli bilgiye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?: Evet () Hayır ()

Daha önce çocuk haklarına dair eğitim alma durumunuz: Evet,eğitim aldım () Hayır, eğitim almadım ()

Çocuk haklarına ilişkin bilgileri öğrenme kaynaklarınız hangileridir?
Akademik yayınlar(kitap, dergi) () Tv programları () Seminer, sempozyum () Çocuğumun öğretmeni () Sosyal Medya () Diğer ()

MADDE NO	EBEVEYN ÇOCUK HAKLARI DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ	Hemen Hemen	Nadiren	Ara sıra	Sık Sık	Her zaman
	ÖLÇEK MADDELERİ	1	2	3	4	5
1	Kendisini ilgilendiren konularda çocuğumun görüşlerini dikkate alırım.					
2	Çocuğuma duygularını benimle paylaşabilmesi için fırsat veririm.					
3	Akranlarıyla yaşadığı sorunları çözmesi için çocuğuma fırsat tanırım.					
4	Çocuğumun fikrine katılmadığımda katılmama nedenimi açıklarım.					
5	Evdeki kuralları belirlerken çocuğumun görüşlerini dikkate alırım.					
6	Çocuğum benimle konuşurken yaptığım işi bırakıp onu dikkatlice dinlerim.					

7	Çocuğuma karşı bir hata yaptığımda ondan özür dilerim.					
8	Oyuncaklarını arkadaşlarıyla paylaşması için çocuğumu teşvik ederim.					
9	Çocuğumun kendisini geliştirecek oyunlar oynamasını teşvik ederim.					
10	Çocuğumla oyun oynamak için zaman ayırırım.					
11	Çocuğuma temiz kıyafetler giydirmeye özen gösteririm.					
12	Çocuğumu hava koşullarına uygun giydiririm.					
13	Çocuğumun temiz su içmesini sağlarım.					
14	Çocuğumun yediği gıdaların temiz ve sağlıklı olmasına özen gösteririm.					
15	Çocuğumun kimlerle arkadaşlık yaptığını kontrol ederim.					
16	Akranlarıyla oyun oynaması için çocuğumu teşvik ederim.					
17	Evimize eşya alırken çocuğumun güvenliğini dikkate alırım.					
18	Çocuğumun açık havada oyun oynamasını teşvik ederim.					
19	Çocuğumun odasını düzenli olarak temizlerim.					
20	Çocuğumun bilgi kaynaklarına (internet, kitap, gazete vb.) ulaşabilmesi için gerekli koşulları sağlarım.					
21	Çocuğumu sinemaya/tiyatroya/müzeeye götürürüm.					
22	Çocuğumla tarihi ve kültürel yerleri gezerim.					
23	Çocuğuma örnek olmak için yanında kitap okurum.					
24	Çocuğuma aldığım kitapları önce ben okurum.					
25	Çocuğumun okuldaki sosyal faaliyetlere katılması için öğretmenleriyle işbirliği yaparım.					
26	Çocuğum kitap okurken televizyonu kapatırım.					
27	Çocuğumun yanında eşimle tartışırım.					
28	Çocuğumun yanında sigara içerim.					
29	Çocuğumun yanında argo tabirler kullanırım.					
30	Çocuğuma hata yaptığında fiziksel şiddet uygularım.					
31	Kızdığım zaman çocuğuma hakaret içeren sözler söylerim.					

EK 2. İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Yazısı

T.C.
GİRESUN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-29409993-605.01-35550351
Konu : Araştırma İzni
(Berna YILMAZ ER)

26.10.2021

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Giresun Üniversitesinin 19.10.2021 tarihli ve 35018030 DYS kayıtlı yazısı.
b) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 3020/2 nolu Genelgesi.

İlgi (a) yazı ile Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Berna YILMAZ ER'in "36-72 Aylık Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Çocuk Haklarını Uygulama Düzeylerinin Belirlenmesi " adlı çalışmasına veri sağlamak amacıyla, Giresun Merkez Resmi Okulları öğrencileri ile anket çalışması yapma izin talebine ilişkin yazı ve ekleri Müdürlüğünüzce Araştırma Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiştir.

Söz konusu çalışmanın 26.10.2021-01.05.2022 tarihleri arasında, ekleri müdürlüğünüzce mabûrlanmış ve paraflanmış veri toplama araçlarına kullanarak; Covid-19 Pandemi ile mücadele kapsamında alınan önlemler çerçevesinde, ilgili okul müdürlüklerinin sorumluluğunda/gözetiminde eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmadan yapılması, çalışmalara katılımın gönüllülük esasına dayalı olarak sağlanması koşulları ile gerçekleştirilmesinde herhangi bir sakıncanın olmadığı Müdürlüğünüzce uygun değerlendirilmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, olurlarınıza arz ederim.

Fatih ÇİÇEK
Müdür a.
Şube Müdürü

OLUR
Ertuğrul TOSUNOĞLU
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

EK 3. Sosyal Bilimler Fen ve Mühendislik Bilimleri Araştırmaları Etik Kurulu Kararı

T.C.
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Fen ve Mühendislik Bilimleri Araştırmaları Etik Kurulu

Sayı :E-50288587-050.01.04-48864

08.10.2021

Konu :06 Ekim 2021 tarih ve 15/13 sayılı
Etik Kurul Kararı

Sayın Berna YILMAZ ER

İlgi : Berna YILMAZ ER'in 16.07.2021 tarihli başvurusu.

İlgide yer alan "36-72 Aylık Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Çocuk Haklarını Uygulama Düzeylerinin İncelenmesi" çalışmanız Sosyal Bilimler Fen ve Mühendislik Bilimleri Araştırmaları Etik Kurulumuz açısından bir sakıncası görülmemiş olup, uygun bulunmuştur. Bilgilerinize rica ederim.

Prof.Dr. Yusuf ŞAHİN
Kurul Başkanı

EK 4. Ölçek İzni

Yakup KESAYAK
Kime: Berna Yılmaz >

Dün

Ynt: ÖLÇEK İZNİ

Merhaba Berna Hanım,

"Ailede Çocuk Haklarının Uygulanma Düzeyine İlişkin Ebeveyn Görüşleri" konulu yüksek lisans tezimde Prof. Dr. Kadir KARATEKİN hocam ile birlikte geliştirmiş olduğumuz **"Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği"** adlı ölçeği atıf yaparak kullanabilirsiniz. Teziniz süresince iyi çalışmalar, kolaylıklar dilerim. İyi günler.

Yakup KESAYAK

EK 5. Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu**BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU****ARAŞTIRMANIN ADI (ÇALIŞMANIN AÇIK ADI):**

1. 36-72 Aylık Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Çocuk Haklarını Uygulama Düzeylerinin İncelenmesi

Bir araştırma çalışmasına katılmanız istenmektedir. Katılmak isteyip istemediğinize karar vermeden önce araştırmanın neden yapıldığını bilgilerinizin nasıl kullanılacağını çalışmanın neleri içerdiğini ve yararlarını anlamanız önemlidir.

Bu araştırmaya katılıp katılmama kararı tamamen size aittir. Eğer çalışmaya katılmaya karar verirsiniz size bu “Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu” verilecektir. Katılmaya karar verirsiniz, çalışmadan herhangi bir zamanda ayrılmakta özgürsünüz.

Araştırma sürecinde sizden hiçbir şekilde isim ve özel bilgiler alınmayacaktır. Öğreticilere uygulanacak anket kapsamında talep edilmesi durumunda katılımcılara konuya ilişkin bilgiler verilecektir. Bu form size yazılı olarak gönderilecek ve sizden gönüllülük esasına göre bu formu doldurmanız istenecektir. Araştırmanın sonuçları bilimsel çalışmalarda kullanılacaktır. İlginizden dolayı teşekkür ediyorum.

ARAŞTIRMA SÜRESİNCE 24 SAAT ULAŞILABİLECEK KİŞİLER:

Giresun Üniversitesi Çocuk Hakları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

Öğretmen: Berna YILMAZ ER

Telefon:

e-Mail:

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama yukarıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının

Adı-Soyadı:

İmzası:

İletişim Bilgileri:

E-posta:

Telefon: